

Leto XXXVI — JULIJ-AVGUST-SEPTEM. 1985 - št. 3

VESTNIK VOLERO
VOLERO VESTNIK
SLOVENSКИН
DOMOBANCEV
VESTNIK
DOMOBANCEV
SLOVENSКИН
VESTNIK VOL
ERO VESTNIK

VESTNIK SLOVENSКИH DOMOBANCEV IN DRUGIH RODOLJUBOV je glasilo svobodnjakov vključenih v ZDSPB. — Izdaja ga konzorcij, Ramón Falcón 4158, 1407 — Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva in uprave: Ramón Falcón 4158, suc. 7, Buenos Aires.

VESTNIK — VOCERO es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Edición y redacción: Ramón Falcón 4158, 1407 - Buenos Aires. Editor responsable: Rudi Bras.

VESTNIK — VOCERO is the voice of slovenian anticommunist veterans. Ovitek: Aleš Gošar.

Tiska: Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 - Buenos Aires, Argentina.

— o —

DENARNA NAKAZILA za naročnino in za „Tiskovni sklad Karla Mauserja“ pošiljajte na ime Alojzij Dolinar, na zgoraj napisani naslov uprave.

— o —

V S E B I N A :

Narodna sprava? (Alojzij Geržinič)	193
Obvestilo SNO	202
Dokumenti (ZU)	202
Rdeča civilizacija (ZU)	203
Slovenska petindvajseta ura (Boštjan Kocmur)	204
Armenski in slovenski prodor v svetu (Tone Šušteršič)	220
Znamenja časa (Lector)	222
Iz zapuščine polk. M. Bitenca (Janez Grum)	241
Argentinski jezikovni atlas (Skoberne Slavko)	250
Povelje generala Rupnika z onstran groba (Tone Brule)	251
Papeži in fatimska skrivnost (Ludovik Ceglar)	255
Generosas donaciones a los no alineados	261
Dilema: zvesti Slovenci ali zvesti komunisti (Rudi Rras)	262
Svetovno gospodarstvo in mednarodni kapital (Skoberne)	266
Kocbek ali: preko nasilja do človečanskih odnosov?	269
Pliberk, pozabljeni zločin Zaveznikov	270
Dve iz Poljske	271
NAŠI JUBILANTI	272
V zadnji zbor! (Janez Brula)	273
V SPOMIN	275
Pisma uredništvu	277
Urednikova beseda	280
K proslavam konca vojske	III
DAROVI za Zavetišče	III

VESTNIK VOJERO

SLOVENSKIH DOMOBANCEV IN DRUGIH RODOLJUBOV

LETNIK XXXVI

JULIJ — AVGUST — SEPT. 1985

Alojzij Geržinič

NARODNA SPRAVA ?

Med vas so vdrli in se vtihotali brezbožni ljudje, ki so sicer v manjšini — ko to pišem, jih bo komaj za 2% prebivalstva —, pa so vendar napravili vse, da iz vaših duš izrujejo božje ime in da vas, kot trdijo, naredijo srečne tudi brez Boga (...). Njihovo delo in prizadevanje je od Boga prekleto, in to je lahko razumljivo, kajti „Bog se ne da zasmehovati“.

(Iz oporoke in spomenice vernikom kardinala Alojzija Stepinca. V Krašiću, 28. maja 1957.)

KLICI PO MIRU IN SPRAVI

V svetu, ki je prestal tolikšne grozote, ki ga ubijajo nenehna hudodelstva; v svetu, ki je prizorišče zaničevanja najvišjih vrednot, zatiranja človeka in teptanja njegovega dostojanstva; v svetu, s katerega dan na dan puhte v nebo vpijoče krivice — se med truščem rade oglase melodije o miru in spravi. Pogosto pa pozivanje k spravi pušča odprtih vse polno vprašanj in pogojev in ne upošteva stvarnosti, silnic, ki jo pregnetajo, globokih virov zla, nasprotujoče si namene posameznikov, skupin, vidnih in skrivnih organizacij.

SPRAVA V ARGENTINI

Vzemimo za primer Argentino. Politiki govore o republikanski moral, katere vzornike vidijo v poganški Grčiji in Rimu. Ljudstvo, ki ga je

Perón razglašal za najboljšo, kar država premore, se zlasti po mestih malo sprašuje o morali. Drug drugemu škodujejo, kjer morejo, ker jim manjka čut odgovornosti, čut za občo blaginjo. To so posledice sto let trajajoče laicistične vzgoje po šolah. L. 1933 je takratni šolski nadzornik, veliki pesnik in bivši framason Leopoldo Lugones napisal: „Zločin, nepravstnost in levičarstvo uspevajo v Argentini zaradi laicističnega šolstva.“ (La Nación 13. II.). V takem ozračju se izvajajo framasonski in marksistični načrti. Ti zametajo vero, resnico, pravico, ljubezen. Brez teh pa sprave ne more biti.

V SLOVENIJI SE GOVORI O NARODNI SPRAVI

Za nas Slovence je položaj v nekaterih pogledih podoben, v drugih različen. O spravi govori doma, kolikor govori, Cerkev, in govori o nje najširših okvirih. Sožitje med ljudmi naj bi bilo znosno; državljani se ne bi smeli deliti na kaste, katerih ena ima vse pravice, druga manj, tretja nič.

Zadnje čase so dali vprašanju sprave v Sloveniji velik pomen tisti, ki iščejo resnice v medvojnih dogajanjih. Odkrili so, da so uradni prikazi NOB, revolucije in partizanske etike, da so trditve o „beli gardi“, o izdajavcih, o likvidacijah med revolucijo in o velikem pomoru po vojski, o vladanju partije itd. hudo sumljive. Že doma so našli kup dejstev, ki dajejo drugo podobo. Zmerom več cene dobivajo spisi in dokumenti emigracije. Nasploh je po mnenju revizionistov uradnega zgodovinopisja sprava nekaj neobhodnega. Mali in ogroženi narod se ne sme še naprej razbijati in uničevati. Njega obstoj je odvisen od tega, da izven ideologij in razredov, na človeški ravni vsi člani priznajo napake in se povežejo v življenja zmožno narodno telo. Tako pišejo — morejo pisati — člani partije, a ne vodilni (npr. Spomenka Hribar, M. Apih). Menijo, da so na pravi strani, zdi se jim tudi, da na večinski, na kateri ni bilo in ni vse prav, pa priznavajo drugi strani neko poštenje in zmožnost za složno „graditev družbe“.

Pregleda o nazorih izvenpartijskih ljudi, torej večine ljudstva, kaj šele kake statistike o njih verskih in političnih prepričanjih, ni. Vemo, da je Slovenija hudo razkristjanjena; domnevamo, da je med žrtvami tega procesa nekaj pristašev režima, precej oportunistov, precej nebrižnih, katerih geslo je nemoteno užiti, kar se užiti dá. Zdravo jedro slovenskega naroda pa so verni ljudje; od tistih, ki so sposobni junaškega priznavanja najvišjih vrednot in neustrašeno izpovedujejo pripadnost Cerkvi, pa do takih, ki so jim darovi Sv. Duha komaj še podobni jadrom, v katera naj životvorno udarja „piš kakor silnega vetra“. Gotovo je, da je za velikansko večino ljudi izven partije rdeče vodstvo tuje telo. Ta večina bi uredila nasprotja med sabo, kadar pade komunistični režim, za spravo s partijo pa ni ne možnosti ne potrebe ne volje.

Partijske voditelje silijo razna odkritja k vedno novim priznanjem,

a tako, da naj ostanejo nedotakljive „pridobitve in vrednote NOB“ (čeprav je to nemogoče). Narodno spravo pa srdito zavračajo. (Zoran Polič: „Ali se res dovolj zavedamo, kakšne posledice nosi za seboj nenehno ponavljajoča se propaganda o spravi?“)

SMISEL ZGODOVINE VELEVA SPREJETI SOCIALIZEM?

O spravi s komunističnimi režimi govore nekateri tudi dobro misleči ljudje. Posebna vrsta zagovornikov sprave so tisti, ki vidijo v „socializmu“ zgodovinsko nujnost in so zato mnenja, da se mu je treba prilagoditi. Pri nas je to poleg pritajeno modrujočega Finžgarja in drugih na ves glas pridigal Edvard Kocbek. Še dvajset let po koncu vojske je poučeval zamejstvo: „...se intenzivno soočam z marksizmom kot nosilec nastajajočega socializma. Pri tem mi ne postaja sporen socializem kot neogibna družbena oblika prihodnosti.“ (Tržaški Novi list, 8. VII. 1965). Znani francoski teolog Ives Congar O. P. je velikemu svetu prikazoval novi nauk o odnosu kristjanov do marksizma. „Ni se mogoče izogniti srečanju z marksizmom, ne le kot z golj s teorijo, temveč kot s stvarno kvasino (fermentom) delavskega boja, vsakodnevno navzočo in dejavno.“ Poraja se nov svet z močno socializiranimi in tehniziranimi razmerami. Kristjani „bodo morali ta svet sprejeti“. (La vie intellectuelle, febr. 1954, str. 119). Treba naj bi se torej bilo predati „smislu zgodovine“, ki gre v socializacijo in tehnizacijo življenja, ter se spraviti s komunizmom. Podobnih predlogov se ni manjkalo po koncilu.

PRAVI SMISEL ZGODOVINE

Kakšen nesmisel! Kakšno izdajstvo! Bolj ko je od renesanse dalje človeštvo zavračalo Boga in naravni red, bolj se je v svojo pogubo predajalo „smislu zgodovine“, bolj je padalo v spravo z nekrščanskimi in protikrščanskimi nazori: naturalizmom, liberalizmom, socializmom, komunizmom. (Glej o tem članek „Več o protikrščanski revoluciji“, Vestnik, letnik 1984, str. 11-15). Tako se je oddaljevalo od središča zgodovine in njenega smisla: v središču zgodovine je Kristus. Njegova odrešeniška smrt, vstajenje in vnebohod pritegujejo vse dogajanje na zemlji. Pravi smisel zgodovine je grajenje Njegovega Skrivnostnega Telesa, je po besedah sv. Tomaža Akvinskega „spopolnitev števila izvoljenih“. Kristjan torej ne sme živeti in delati po nekakšnih ukazih „smisla (sekularizirane) zgodovine“, marveč hvaležno uporablja dragoceni dar svobodne volje, katero usmerja po naukih pravega, odrešeniškega humanizma, kot ga je opredelil sv. Pavel: „Zatorej naj se z ljudmi nihče ne hvali, zakaj vse je vaše, naj bo Pavel ali Apolo ali Kefa ali svet ali življenje ali smrt ali sedanje ali prihodnje: vse je vaše, vi pa Kristusovi, Kristus pa božji (1 Kor 3, 21-23).“ Vse je naše, za ljudi, ki živijo Bogu, ki so udje Kristusovega Skrivnostnega Telesa. Kako naj torej živimo spravljeni z materialisti-

čnim socializmom? Nikakor! Le-ta razkraja človeka, ga spreminja v stvar, brezvoljen delček družbenga stroja. Kristjan mora živeti v soglasju z vestjo in zahtevami človeškega dostojanstva.

STONE BRULC O NARODNI SPRAVI

V emigraciji se je najobširneje spoprijel s spravo Tone Brulc (O vprašanju narodne sprave, Meddobje 3/4, 1984, str. 254-272).

Prvi del razglabljanja (Kaj je sprava) prinaša jezikoslovno in zgodovinsko gradivo k razlagi besede sprava, ne prispeva pa nič bistvenega k osrednjemu poglavju Emigracija in narodna sprava.*

V osrednjem poglavju določi avtor, da pri narodni spravi ne gre za spravo „nazorske emigracije in matične države“, marveč za spravo „med vladajočimi, to je komunistično stranko in vladanimi, to je večino slovenskega naroda, kamor seveda moremo vključiti tudi emigracijo“ (258).

Po pogledih na francosko in rusko revolucijo, po navajanju nekaterih dejstev iz naše revolucije (npr.: „borba (je) dobivala čimdalje bolj značaj verske vojne“, 260), omembi kolaboracije in izdajstva („Ostal bo pa našim potomcem dvom, čigava kolaboracija je bila večja, kdo je delal za narodne interese in kdo proti“ (260). (Moja pripomba: Prepričan sem, da tega dvoma ne bo. Prava kolaboracija in izdajstvo gresta zgolj na račun KP. Za narodne interese tej nikoli ni šlo.), prehaja Brulc na nekatere pogoje za morebitno spravo in na dejstva, ki spravo otežkočajo ali onemogočajo. (Naj mimogrede povzdignem trditev, ki je vredna obravnave: „Fizično uničenje domobranstva je postalo sovzročni, če ne eden glavnih dejavnikov razkroja komunistične revolucije v Sloveniji.“ [260].)

KAJ JE PRIZNATI KOMUNISTOM?

Potem se pisec presenetljivo vpraša: „Kaj smemo in moramo priznati komunistom?“ (263). To naj bi „lahko pomagalo do sprave naroda ali emigracije.“ (!?) Preden si ogledamo nešteti 10 točk, ne smemo po-

* Mimogrede: „Pojem svet“ (sanctus) z nosnim e v korenu nima etimološkega izvora „v svetlem, svetlobi“ z jatom v korenu. (Na str. 256 beremo, da ga ima).

„Piramidalne koncepcije Cerkve“ ni pripisovati „dejstvu, da so bili predkoncilski papeži močne osebnosti“ (257), marveč volji in odloku njegovega Ustanovitelja. Upravičeno je piščevo kritično ocenjevanje pokoncilske preusmeritve večjega dela Cerkve; Brulcu se zdi, „da je Cerkev po vatikanskem koncilu zabredla v levo“. (257) Na žalost! Ni pa kar tako sprejemljivo nadaljevanje: „posebno še za nas, ki smo mislili, da imajo papeške okrožnice značaj nezmotljivosti“. Vedeti je treba, da so papeške okrožnice eno sredstev rednega učenja Cerkve, ki smo mu dolžni slediti.

Globokoumen je stavek, da je „vatikanska Ost-politik samo posledica nemorale zahoda“ (257), medtem ko nadaljnje izvajanje (s podobo sedanjega papeža vred) spet ni prepričljivo.

zabití, da nobena vlada ne more početi samo negativne stvari; da notranji in zunanji položaj terjata nekega programa in nekih del za red in omogočenje skupnega življenja, če že ne za obči blagor in napredek. Pri komunističnih vladavinah je ves poudarek na gospodarstvu; iz njega razcveta pričakujejo odločilne preobrazbe družbe in kulturne nadstavbe. Tudi ne gre pozabiti, da je dobrodušni Zahod krepko finančno podpiral „kandidata za nobelovca“ Tita in njegovo okupacijo Jugoslavije.

V 1. točki prizna Brulce komunistom, da so „na najzložnejši način pristopili k reševanju agrarne reforme“. Na najzložnejši način? B. sam pove, „da so morali za izvedbo le-te ustvariti na umeten način kmečki in industrijski proletarijat“. Da to nikakor ni nekaj pozitivnega, pokaže B. s prizanesljivo trditvijo, da „način sam ni bil tako okruten, kot je bil v Rusiji“. Druga Brulčeva graja je „vprašanje, če je bila (agr. reforma) potrebna v taki meri (A. G.: torej ne na najzložnejši način, saj so domala uničili slovenski kmečki stan!), sedaj ko industrijski proletarijat gonijo zopet na kmete.“

Naj dodam načelno, odločilno kritiko vsake agrarne reforme: je krivična in škodljiva, če je povezana z odpravo zasebne lastnine, kar terjaja marksizem.

2. točka. Brulce jim priznava, „da so uredili odnose med Cerkvijo in državo“. To priznanje nasprotuje številnim pastirskim pismom in pritožbam tamkajšnjih škofov, v katerih zaradi partijskega nasilja lahko rjzodeneje le drobce poniževalnega položaja. Nasprotujejo pa priznanju o ureditvi odnosov tudi Brulčeve omejitve: „Cerkvi (so) vzeli področja, ki spadajo pod njeno območje, področja, ki so ji pa še ostala, pa lahko kontrolirajo z administrativnimi merami, tako da včasih ti urejeni (!) odnosi izgledajo farsa, ker so odvisni od dobre ali slabe volje administracije, ki je v rokah borbenih ateistov.“ Neznansko težo ima B.-eva pripomba: vse to „v narodu, ki je nekoč bil popolnoma katoliški“.

Razpravljanju o ustanovitvi samostojne slovenske cerkvene pokrajine skuša B. pritakniti dve skrajno pogojni okoliščini: če bi bila pokrajina ustanovljena na pritisk režima (!), „bi tudi morali priznati, da je CMD opravilo svoje vlogo (!)“. Sklenem lahko tako: samostojno slovensko pokrajino je ustanovila sv. stolica, in ateistični režim je pač lahko sprejel iz teh ali drugih računov.

3. točka. Avtor domneva, da „slovensko gospodarstvo le ni tako zavoženo“. Kako zavoženo? Da bi padlo na raven Kosova ali Makedonije? Pa ni treba spraševati, B. sam navede hude obtožbe proti rdečemu gospodarjenju: gospodarsko izžemanje, smešne poskuse brez znanstvene podlage, vzdrževanje šibkejših in manj razvitih pokrajin.

4. točka. Komunisti so baje „vsaj skušali“ ohraniti in razviti slovensko kulturo. A B. takoj doda negativno ugotovitev: „čeprav ne na katoliški podlagi.“ To dejstvo samo je zadostno, da moramo reči: Komunisti so slovensko kulturo zastrepili v jedru, Cankarjevo belo krizantemo so zalučali v gnoj. S tem, da kot začasno koncesijo puste Cerkvi životariti, pe-

hajo vero med stvari brez vrednosti in podpirajo kulturno delovanje v blatu materializma. Brez zveze z nadnaravnim svetom, brez življenja milosti je narod obsojen na propadanje. Ako našteje B. med ustanove, ki razvijajo slovensko kulturo pod komunizmom, šolstvo, je zamolčal, da je današnje šolstvo ustanova za poneumljanje in ubijanje vere in nrvnosti, je eno poglavitnih sredstev režima za duhovni rododomor slovenske mladine.

5. točka. Ob množecih se svarilih pred najbrž načrtnim potujčevanjem Slovenije (Sij slovenske svobode je poklical k pazljivosti že pred 15 leti) zveni Brulčevo obravnavanje tega pojava prostosrčno: „Kljub množičnemu priseljevanju iz južnih republik ne moremo verjeti (!), da bi to predstavljalo nevarnost za biološki obstoj slovenskega naroda.“ „Osimska pogodba bi gotovo predstavljala nevarnost srbizacije slovenskega ozemlja.“ „SRS se zaveda (!?) nevarnosti množičnega in racionalnega naseljevanja, zato upamo (!), da bo storila vsaj delček tega, kar so o tem pisali.“

V 6. točki priznava komunistom, da so po iztreznjenju l. 1949 začeli iskati novih poti, „da so se začeli zavedati svoje odgovornosti in pogubnosti svojega delovanja za narod“. Vse komunistične vladavine so od časa do časa prisiljene spreminjati svoje najbolj nesmiselne zamisli in ubirati drugačno taktiko. A to le iz nagona in premisleka, da se obdrže na oblasti. B. pravi, da je „še prezgodaj, da bi mogli postaviti samoupravljeni (!) sistem v oblake.“ Zmerom bo za to prezgodaj!

7. točka daje priznanje, „da so razvili občevalna sredstva, promet“. Kako pa naj bi drugače trgovali s svetom, kako vabili tujce z njih devizami? Od milijardnih posojil Združenih držav je nekaj le ostalo za ceste in železnice. Res pa je, da se tujci nad njimi zgražajo.

Glede 8. točke mora Brulc imeti precej drugačne podatke od tega, kar je na splošno brati o onesnažitvi okolja in narave. Bajе posvečajo komunistične oblasti ekološkemu problemu „toliko važnosti kot drugim, če ne še večjo“. Presenetila me je trditev, da ima „družbena ureditev, kot jo poznamo doma sedaj, (...) dosti več možnosti, da prepreči onesnažitev, kot pa družba v kapitalističnih državah.“ (A. G.: V podobno vrsto priznanj spada na str. 261 natisnjeno mnenje: „Po šoli tujine je najbrž tudi emigracija pripravljena priznati, da je družbena ureditev v Sloveniji pravičnejša, kot jo pa poznamo v nekaterih državah zahodnega bloka.“)

9. točka. „Jugoslovanska neuvrščenost le ni prazna propagandna fraza,“ pravi B. V zgodovini da smo se vedno postavljali na stran poraženega in dobivali za svojo uvrščenost samo brce. Kaj pa zdaj? B. verjame, da je FLRJ neuvrščena in bo zato zmagovita?

10. točka. Za politično ureditev pokliče B. na pomoč nekatere, tiste, ki so se z njo sprijaznili. Da je nekaj takih, utegne biti. Ne morem pa si predstavljati nekaj takih, katerim je „Slovenija v Jugoslaviji (...) že višek, kjer se končajo vse narodne aspiracije, in največ, o čemer Slovenci sploh moremo sanjati“. Komunistična okupacija... višek... vse

narodne aspiracije... največ, o čemer moremo sanjati!!! V debato lahko sprejmemo sogovornike vseh temperamentov, nikakor pa ne mesečnikov.

*

Pri najboljši volji torej komunistom lahko prekleto malo priznamo. Mogoče samo to, da niso Jugoslavije s Slovenijo vred takoj (v dobi 1945-48, dokler jih ni Stalin pognal) pridružili Zvezi socialističnih sovjetskih republik. (Kaj pa, če je njihovo ponudbo v novi, veliki bratski zagrljaj Moskva zavrnila?)

Bera teh „priznanj“ je nična. Prav tako sledeči pregled žrtev na komunistični strani (str. 267). Rezultat tega pregleda podaja B. tako: „...dejstvo, da so komunisti ohranili svoj kader skoraj v celoti, je dovolj zgovorno. Žrtve pa, ki so padle v Sloveniji, so bile nasprotno komunistom ali pa z njimi niso imele nič skupnega.“ (267)

Za spravo nimata ne vrsta priznanj ne vrsta žrtev na strani OF nobene cene.

SKLEP BRULČEVEGA RAZPRAVLJANJA

B. skuša najti zadostnih razlogov za dokončno odločitev glede možnosti sprave s preiskavo pogojev zanjo (priznanje, kes, obžalovanje, prava storjenih krivic, rehabilitacija mrtvih... (str. 260, 261, 263, 266) in ugotovi, da ti pogoji niso izpolnjeni.

Seveda navaja tudi ovire, ki spravo otežkočajo ali celo onemogočajo. To je poboj domobrancev (262): „12.000 domobrancev (...), ki so jih razorožene, brez vsake možnosti obrambe, brez procesa, na najstrahotnejši način pobili skrivaj, zakopali ali pometali napol žive v kraške jame, kjer njihove grobove še do danes držijo v tajnosti (...), ne da bi se dovolilo prekopati njihova trupla in pokopati jih v blagoslovljeno zemljo.“ Malo naprej: „(...) se sprava ne more izvršiti zaradi enega samega glavnega vzroka: 12.000 nepokopanih domobrancev.“ Žrtve komunistov (266): „(...) je ves problem sprave v nasprotujočem gledanju na naše in komunistične žrtve.“ Na str. 269 pravi, da „o spravi ne more biti govora, ker bi to bil težak pljunek na mrtve.“ Malo niže beremo stavek, da se „v veliki večini, po skoraj štiridesetletni emigraciji (...) navaja en sam pogoj za narodno spravo: da se vrne mrtvim žrtvam dobro ime in se jih pokoplje v blagoslovljeno zemljo.“ To trditev ponovi na str. 271: „(...) srčika narodne sprave bi bilo samo še pobito domobranstvo, ki ni pokopano v blagoslovljeni zemlji.“ (!) (Kdo je kdaj v imenu emigracije postavil omenjeni „en sam pogoj“? Ako ga je kdo, je to storil izključno v svojem imenu.)

V Brulčevih izvajanjih močno prevladuje sodba, da sprava ni mogoča. B. citira končno še poljsko emigrantsko revijo Kultura, ki piše: „Intelektualcem ne dovoli čast ne katoliška tradicija poljskega naroda ne razum ne vzgoja, da bi se spravili s komunisti.“ (269)

Po vsem tem pa gre Brulčeva dobra volja tako daleč, da ga odsot-

nost pogojev za spravo ne moti več dosti; kot izsledek preiskave zatrdi, „da je ostalo malo, kar bi še mogla emigracija zahtevati, prav tako je malo, kar je še komunistom ostalo, kar preprečuje pot do narodne sprave“. (!) (271). Naj bi več ne šlo za preštevanje žrtev, „ampak samo še za nauk prihodnjim rodovom za poudarjanje žrtve in pripravljenosti zanje (...) Za boljše življenje posameznika, za katero se pa morajo boriti komunisti (...) kot mi (...)“ (!) (271).

Ta sklep je po vsem razglabljanju komaj razumljiv. Pa tudi prejšnje razglabljanje samo je pomanjkljivo. B. našteva in ocenjuje, kaj so komunisti storili in kaj opustili. Odločilno za naše odnose do njih pa je, kaj je KP, kdo so nje voditelji, kateri so njihovi nazori in cilji, kaj je marksizem, kaj komunizem, kakšne sadove nujno porajata. Lahko se spravimo z organizacijo, ki je zagrešila nevredno dejanje, pa so njeni nameni, njena pravila sicer v redu, dobra. Ne moremo pa se spraviti z organizacijo, katere nameni so pogubni za nas, za ves narod, katere načrti so naperjeni proti najvišjim duhovnim vrednotam. B. je rešetal učinke in poslanice, ni si pa stavil odločilnega vprašanja, odkod izvirajo in zakaj, katere namene so imeli in imajo njih povzročitelji. Tudi ko bi KP izrekla pristanek na spravo in bi žrtev ne bilo, je spravo z njo brezpogojno odkloniti, bila bi smrtonosna.

SPRAVE S KP NI IN NE MORE BITI

O tem, kaj marksizem uči in kaj so nameni komunizma, so bili ljudje blage volje že dolgo pred vojsko poučeni. Iz okrožnice Divini Redemptoris (1939) samo nekaj oznak: Komunizem je prvič v zgodovini sprožil hladno premišljen in natančno pripravljen bolj proti vsemu, kar je božjega. Je v bistvu zločest in sodelovanje z njim ni na nobenem področju dopustno. Leon XIII. ga je oznamoval kot uničevalno kugo, ki napada jedro človeške družbe. Pij IX. je njegov nauk obsodil kot ogaben, skrajno nasproten samemu naravnemu redu. Pij XII. je 29. VI. 1956 Stepincu in dvema drugima kardinaloma v komunističnih ječah poslal apostolsko pismo, v katerem sporoča duhovnikom in vernikom, da s komunizmom ni sporazuma; zato je vztrajati, če treba do mučeništva.

Edini odnos, ki je s takim naukom in tako organizacijo mogoč, je čudovito zadeto orisal kardinal Alfredo Ottaviani. (Njegov govor l. 1960 je veljal kot kritika napovedanega obiska italijanskega predsednika Sovjetski zvezi in kritika vatikanske „ostpolitik“). „V 20. stoletju je še potrebno obžalovati rodomor, množično odvažanje v pregnanstvo, pomore, npr. v katynskem gozdu, in pokole, npr. v Budimpešti. Vendar nekateri še stezajo roke k novemu Antikristu in se celo prehitevajo, kdo se bo lahko prej rokoval z njim in se mu sladko smehljal. Ali se kristjan more smehljati in laskati človeku, ki mori kristjane in psuje Boga? Ali se more kristjan odločiti za zavezništvo s tistimi, ki v še svobodnih deželah pripravljajo pot Antikristu? Ali smemo vzeti v misel kakršno koli omilje-

nje napetosti med Vzhodom in Zahodom, ko se spet pljuje v Kristusovo obličje, ko ga kronajo s trnjem in mu bijejo v obraz?“ Dodam še dva kot iz granita sklesana stavka škofa Gregorija Rožmana; prišla sta mu z dna duše slabega pol leta po majski in junijski tragediji l. 1945: „Poznam komunizem, ki je satanizem in terorističen totalitarizem.“ „Nihče pa, ki ni izkusil, ne verjame, da s komunizmom ni debate.“ (V pismu msgr. Francu Gabrovškemu 27. XI. 1945).

Naše razmerje do KP in njenih voditeljev je samo bojno. Ako se spremeni režim, bo njihovo mesto pred sodiščem. Ako zavlada drug režim, tudi demokratski, pod njim KP ne sme obstajati. Noben zdrav narod, kaj šele katoliški narod, ne more in ne sme dopustiti, da v njem deluje KP, saj je nje namen ta narod zaslužniti, uničiti vse duhovne dobrine, umazati vso svetlo tradicijo, ponižati kulturo, zastrupiti družbene odnose. Huda zmeta C. Žebota, F. Jeze i. pod. je v tem, da so si zamisljali delo za prenovitev našega naroda pod komunisti in s komunisti.

Ako bo kak partijec — tudi z našo priprošnjo! — dosegel milost spreobrnenja, bo milost v njem izpolnila vse pogoje, ki jih nekateri naštevajo za spravo. Gre izključno za morebitne osebne sprave s partiji, ki bi spoznali svojo zмотo, zavrgli partijo in skušali urediti odnose z Bogom in bližnjim. Za spravo s KP in voditelji pa ne gre in ne more iti. Govoričenje o vrnitvi pobitim (in nam?) dobrega imena, o svečkah na grobovih, o pokopu v blagoslovljeno zemljo ipd. je prazno. Partija nikomur ne more vrniti dobrega imena, tudi vzeti ga ne more. Partija nam ne bo dovoljevala pokopa ne svečk. Vse to bo prišlo, ko partija izgine.

Temu prvemu, načelnemu razlogu proti spravi s komunisti — kot ni sprave s hudičem, je ni z nauki, ki jih je navdihnil (marksizem), ne z organizacijami, ki delujejo po njegovih navodilih (KP, frامasonstvo) — dodajmo drugega, empiričnega. Mično je izpovedan v nauku La Fontainove basni *Les loups et les brebis* (Volkovi in ovce): „La paix est fort bonne de soi, / J'en conviens; mais de quoi sert-elle / Avec des ennemis sans foi?“, kar bi nanaglo poslovenil: „Odličen res mir je z ljudmi; / strinjam se; a le čemu služi / s sovražniki brez vsake vesti?“

Sklepati mir, spravo z ljudmi, ki ne priznajo nobene morale, ki prelamljajo vse božje in človeške postave, ki ne drže nobene obljube? Ali so naši ljudje, ko so padli v roke rdečih in čakali na muke in smrt, zaman rotili preživeli: Bodite edini! Komuniste smo zdaj spoznali do obisti. Ne jim verjeti, ne imejte nič z njimi!

Vodstvo Kitajske „ljudske republike“ ponuja Taivanu združenje, avtonomijo in ne vem, kaj še. Taivan tega ne bo sprejel; če bi, bi bil izgubljen.

Predstavlajte si, da nas KP danes povabi k spravi in obljubi tisoč in eno stvar. Ako bi jim kdo šel na limanice, bi bil slabe pameti ali pa notranje načet izdajavec.

Sklepno vprašanje in odgovor: Narodna sprava? Da, a brez KP in komunistov in proti njim.

Obvestilo Slovenskega Narodnega Odbora

Z dopisom z dne 10. julija 1985 je načelstvo Slovenske ljudske stranke sporočilo Slovenskemu narodnemu odboru, da je na mesto, ki se je izpraznilo s smrtjo g. Petra Markeša iz Toronta in ki ji pripada po ustanovnem dogovoru, izvolilo g. DR. MARKA KREMŽARJA iz Buenos Airesa. Slovenski narodni odbor je vzel to imenovanje na znanje. S tem imenovanjem šteje sedaj SNO zopet trinajst članov in je polnoštevilno zaseden.

Buenos Aires, 11. julija 1985

Rudolf Smersu, l. r.
predsednik Slovenskega narodnega odbora

Dokumenti

Slovenska opozicija, predvsem vojaška, to so tako Vaške straže kot domobranci, niso nikdar verjeli v možnost kakega civilnega ali vojaškega sodelovanja s silami Josipa Broza — Tita. Zadnji in dokončno grenak nauk v tem smislu so bili tragični dogodki septembra 1943. Kljub častnim besedam partizanskih sil je bil vsak, ki se je predal, zapisan smrti. Ko je iz Londona v l. 1944 prišel poziv za združitev komunistov in domobrancev, je bila ta možnost v Sloveniji že popolnoma izključena. Dokumenti, ki sedaj počasi prihajajo na dan, in tudi pričevanja glavnih voditeljev revolucije dajejo prav tej domnevi. Tito je februarja 1944 prosil Moskvo, da pojasni, kakšno je njeno razmerje do njegove vlade (AVNOJ-a). Po jugoslovanskem časopisu NIN od 5. maja letos, je Kominternina (Dimitrov) dne 9. februarja poslala Titu sledeči telegram:

„Prejeli smo Vašo prošnjo zaradi kralja Petra. Sporočam Vam naše skupno mišljenje, vključno mnenje našega tovariša, ki ga v bodoče imenujte prijatelj (Stalin!)

1. AVNOJ, kot tudi poznani Anglež (Churchill!) zastopajo edinstvo Jugoslovancev; dokler obstojata dve vladi, ena v Jugoslaviji, druga v Kairo, edinstva biti ne more. Zaradi tega mora biti vlada v Kairo izločena skupaj z Draža Mihajlovićem. Prav tako mora podati AVNOJ obračun o trošenju ogromnih vsot ljudskega denarja.
 2. Vlada v Jugoslaviji, to je AVNOJ, mora biti priznana po Angležih in drugih zaveznikih kot edina vlada Jugoslavije.
 3. Ako kralj Peter pristane na te pogoje, potem se AVNOJ ne protivi sodelovati z njim. Vprašanje o monarhiji v Jugoslaviji bo rešil narod po osvoboditvi.
- To je naše mišljenje. Potrdite prejem (DIMITROV) 9. Feb. 1944.“

K gornjemu telegramu z naše strani dodamo, da je kralj Peter vse do zatrtja monarhije po revoluciji prejemal redno mesečno plačo. Ta dejavnik je pri kralju Petru, ki je na veliko zapravljajal, igral važno vlogo. To ga je tudi v dokajšnji meri nagnilo, da je pristal na vlado Šubašić—Tito in se odpovedal zvestim četnikom. Zgodovina bi se razvijala dokaj drugače, ako kralj Peter ne bi pristal na ta sporazum in na izdajo svojih pristašev.

ZU

RDEČA CIVILIZACIJA

Med revolucijo je padlo v Jugoslaviji sorazmerno malo število nemških vojakov. Za vse slovensko ozemlje se ceni, da kakih 300, toliko približno kot Italijanov. Nekaj več je bilo nemških zgub v osrednji Jugoslaviji, nekajkratni poskus končno zatreti komunistično gverilo je tudi Nemcem povzročil precejšnje izgube. Po običaju Nemci mrtvih vojakov niso odpeljavali v Reich, ampak so jih pokopali na kraju borbe. K tem nemškim vojaškim izgubam v borbah je treba prišteti še — po nemških statistikah — kakih 120.000 vojakov, ki so bili poklani ob koncu in tudi že po končani vojni.

V Jugoslaviji danes ni nobenih grobov nemških vojakov padlih v drugi svetovni vojni. V strašnem sovraštvu in skrajnem primitivizmu so komunisti vse grobove zravnali z zemljo. S tem primitivizmom so se komunisti mnogokrat celo hvalili, zadnjikrat ob priliki debat, ki so potekale o zločinskem poboju domobrancev.

Ko je bil pred kratkim nemški kancler Kohl na obisku v Jugoslaviji, je izrazil željo, da obiše grobove nemških vojakov. Ker ni bilo grobov iz druge svetovne vojne, se je za diplomatske namere našel grob nemških vojakov iz prve svetovne vojne. Ko je kolona avtomobilov prišla do grobov, je Kohl kot običajno z vencem in enominutnim molkom počastil te mrtve vojake. Jugoslovanski spremljevalci vključno jugoslovanski poslanik v Bonnu niso hoteli sodelovati pri tej pietetni komemoraciji in so ostali vsi v svojih avtomobilih.

„Danica“, ki to poroča, (12. julija 1985) pripominja, da je to Kohl zaslužil, ker da izkazuje čast današnji Jugoslaviji.

ZU

Ni možen razgovor z nekom, ki zameta principe!

Latinski pregovor.

Nedolžno srcé je sila največja! — Victor Hugo

Splošni pojmi na sploh so netočni. — M. Montagu

Kdor odpušča zlobnim, oškoduje dobre.“ — Salomon

SLOVENSKA PETINDVAJSETA URA

IV. Pregled obzorja

„Mornar, ko je najvišji dan,
izmeri daljo in nebeško stran.“
(Oton Zupančič)

Premise — vodilne misli tega razmišljanja:

1) Globlji smisel slovenske stvarnosti je možno doumeti le iz transcendentnega zornega kota in z razglednega stolpa zgodovine, to je, s pomočjo filozofsko-teološko-zgodovinske analize.

2) Živimo v času božje sodbe. Odbila nam je petindvajseta ura — ura zamujenega časa — v kateri nas samo čudež globinske preobnove more rešiti.

3) Ta ura je ura narodne preizkušnje — dodatni čas, v katerem polagamo odločilni zgodovinski zrelostni izpit. Slovenska katastrofa predstavlja zgodovinski izziv, ki mora pobuditi uspešen odgovor od katerega zavisi narodno preživetje.

4) Zahteva te ure je: sprememba zgodovinske perspektive-očiščenje-zorenje-obnova — akcija.

1) GLOBLJI SMISEL ZGODOVINE

„Zgodovina je božja misel
zapisana v čas.“ (Julio Meinvielle)

V začetku razmišljanja smo zapisali, da je zgodovina pričevavka božje pričujočnosti in božje previdnosti v svetu. V zgodovini ni slučajja. V njej moremo razbrati odtise sledov višjih sil. Tudi trpljenje-preizkušnje v življenju posameznikov in narodov imajo svoj globlji transcendentni smisel, tako tudi slovenska Golgota. Žrtve in hudodelci so, ne glede na njihove osebne zasluge in odgovornosti, le igravci drame, katere režiser je neviden in njen razplet neznan.⁶²

Krščanstvo se ne sme ozirati na določen zgodovinski trenutek, ampak na konec zgodovine, pravi Raúl Sánchez Abelenda. „Konkretna zgodovina narodov se mora podvreči Kristusovemu kraljestvu, zgodovinskemu Kristusu... in Cerkvi,“ ki je v zgodovini živeči Kristus. Kristusovo mistično telo je os, okrog katere se vrtil zgodovina.⁶³

To so spoznali tudi slovenski kristjani v domovini: V spletu zgodovinskih dogajanj pravijo, „kristjan odkrije božjo roko“. Bistvo zgodovine je „gradnja večnega mesta... rast Kristusovega skrivnostnega telesa... zbi-

ranje in zorenje svetnikov.“ Odkrili so tudi veliko resnico o previdnostni vlogi komunistične revolucije na Slovenskem, ki je sicer s preganjanjem slovensko krščansko občino skrčila na malo jedro izbrancev, kristjane ponižalo in marginiralo, a krščanstvo samo, s preganjanjem očistilo in na znotraj osvobodilo.⁶⁴

V prvem delu tega razmišljanja smo videli, da so za rojstvo in rast civilizacij potrebne zgodovinske spodbude, ki jih predstavljajo težave in zgodovinski udarci.⁶⁵ To velja tudi za narodne skupnosti. Če gledamo iz te višje perspektive zrušenje starega slovenskega sveta, bomo ugledali v narodni nesreči, razen negativnih posledic, tudi zgodovinski izziv, priliko, da preizkusimo svoje življenjske sile in se poženemo v novo bujno rast.

2) „DAN JEZE“

„In pred vsakim obrazom stoji
kruto zrcalo:
nič ti ne bo pomagalo,
daj račun za svoje dni!“

.....
„Čujte jahače, čujte jih za goró!
Svet — kot boben napet,
in kopita, trdi tolkači
ga bijó
vse bolj in bolj:
suhi jahači
k nam gredó
na pokol! („Dies irae“ - O. Župančič)

Živimo v času božje sodbe, v znamenju apokaliptičnih jezdecev. Bobne nje kopit njihovih konj pretresa svet že od prve svetovne vojne sem. Priče smo dejanske tretje svetovne vojne, ki se je razvnela, še preden se je druga vojna končala. Oblika te vojne ni klasična, a se razteza na ves svet v različnih vrstah nasilja in stiske: vojaške okupacije, rodomor milijonov, lokalne vojne, svetovni terorizem, gverila. Te pretrase spremlja plaz beguncev, koncentracijska taborišča smrti, epidemije, lakota, gospodarska stiska tretjega sveta in socialni kaos, ki ga komunistični aktivisti podpihujejo in napeljujejo na mlin socialne revolucije. To so elementi nove bojne taktike, šahovske poteze moskovske centrale, s katerimi si pridobiva strateške položaje za končni spopad v smislu svetovne revolucije.⁶⁶

Te namere omogoča kriza zapadne civilizacije, ki je v jedru versko-moralnega značaja. Sodobni človek živi pod vtisom ogroženosti po atomski bombi, v duhovni praznini brez versko-moralne opore, v krizi „dušenega obupa“. „Sodobna civilizacija je v krizi“, pravi Bernanos, „ker je najbolj podobna neki vrsti razprodaje vseh duhovnih vrednot“.⁶⁷

Slovenskega narodnega vprašanja ni mogoče reševati izolirano, kakor da bi predstavljalo slovenstvo nek sam v sebi zaključeni univerzum.

Slovenska zgodovinska stvarnost je razumljiva le v sklopu zapadne krščanske civilizacije, katere integralni del je. Ta pa je že 400 let v procesu razkroja, ki je na tej višini časa dosegel svoj končni razvoj. Dospeli smo v slepo ulico, dlje ne moremo več... visimo nad prepadom, vstopamo v kraljestvo Antikrista... Zapadni civilizaciji in z njo Sloveniji, je odbila petindvajseta ura — ura zamujenega časa, ura skrajne stiske — kjer nas samo čudež globinske obnove more v zadnjem trenutku rešiti.

Potrebna je versko-moralna obnova, ki pa mora iti skozi očiščujoči ogenj strahotnih nesreč in stiske, ki jih moreta molitev in prostovoljna pokora, če ne že ustaviti, pa vsaj skrajšati. „Človek je tako neobčutljiv (za božji glas), da ga samo siloviti pretresi morejo prebuditi iz mrtvila, v katerem se nahaja“, pravi Julio Meinvielle. „Šele v trpljenju očiščen človek bo zmožen okoristiti se z vrelcem božje ljubezni.“⁶⁸

3) URA PREIZKUŠNJE

„Novi krščanski svet, ki more sedaj vsak čas vstati, potem, ko so se izčrpale metafizične mogočnosti strašnega razvoja razkristjanjevanja, potrebuje kot prvi pogoj, mučeništva ognja in krvi,“ trdi isti pisec. Potrebuje pa tudi junaških spoznavavcev. „Krščanska civilizacija je junaška (civilizacija) ne le v junaštvu velikih gest, ampak tudi v vsakdanjem krščanskem življenju, ki ga je treba vzdrževati od ure do ure z dosledno zvestobo do milosti... Božja milost je vedno pripravljena, da se izlije na svet, a potrebno je, da najde plodno zemljo... ta so pa duše, ki so se osvobodile samih sebe, duše, ki so se odrekle svojemu lastnemu napuhu.“⁶⁹

Vrtamo v globino v poizkusu, da izluščimo globlji pomen slovenske narodne katastrofe. Absurdno bi bilo sprejeti, da so nas pohodili kot črva iz golega slučaja, ali napačnega računa. Jezero krvi ni bilo prelito zaman.⁷⁰ Nujno je zato, da iz višjega zornega kota gledamo na tragične dogodke, da se dvignemo nad osebno prizadetost, da premostimo travmo poloma, da se osvobodimo majhnosti, da najdemo izhod iz pokopališča, izhod iz začaranega kroga tragedije in kulta tragedije. Samo z nadnaravne ravnari bomo mogli v slovenski nesreči ugledati svarilni prst božji, razumeti, da smo kot narodna celota postavljeni pred usodno preizkušnjo, pred zgodovinski izpit iz katerega moremo iziti zdrobljeni — dokončno uničeni, ali pa iziti v ognju trpljenja prekaljeni in preoblikovani, zmožni nove, bujne rasti... zmožni, da začnemo po 1000 letih, odkar smo bili odrinjeni iz zgodovine, ponovno pisati svojo zgodovino...

Smo na poti preizkušnje in ta nam kaže pot v globino.

A) Smisel preizkušnje in njen potek

„Zgodilo se je nekega dne, da so prišli sinovi božji in stopili pred Gospoda; tudi satan je prišel med njimi... In Gospod je rekel satanu: „Ali si opazil mojega služabnika Joba? Ni mu enakega na zemlji“... Satan je odgovoril Gospodu in rekel: „Ali se Job zastonj boji Boga? Mar ne varješ

ti njega, njegove hiše in vsega, kar je njegovega naokrog?... Toda le stegni svojo roko in se dotakni vsega kar ima. Resnično, v obraz te bo preklinjal!" Gospod je rekel satanu: „Glej, vse kar ima, bodi v tvoji roki!“... (Job 1, 6—12)

To zgodbo uporabi A. J. Toynbee kot primer, ki naj osvetli globlji smisel in potek življenjskih preizkušenj. V tem slučaju, pravi, gre za neke vrste stavo med Bogom in satanom, katere predmet je Jobova stanovitnost.

Job je obenem „izbrana posoda“ in „posoda smrti“... „Možno je, da se v ognju razleti na kose, ali pa pride iz njega prekaljen.“ Tudi, če je njegovo uničenje popolno, se božji načrt, kljub temu izpolni.

Hudič zmeraj izgubi stavo z Bogom, ne, ker bi ga On prevaril, temveč, ker gre sam v svojem napuhu in zlobi predaleč. Z rušenjem božjega reda hudič ne more prekrižati božjih načrtov; nasprotno, pomaga jim, da se uresničijo. Bogu je namreč lastno ustvarjanje in ohranjevnaje. S tem, da hudič začasno podere ravnovesje v vesolju, nekako prisili Boga, da to ravnovesje obnovi. S tem pa nehote nudi Bogu priliko, da poseže v stvarstvo z novim aktom stvarjenja. Obnovitev ravnovesja v vesolju pomeni namreč novo stvarjenje.

Namen preizkušnje, pravi pisec, je ta, da se izvoljenec božji v ognju trpljenja preoblikuje v uporabno orodje v rokah božje Previdnosti. Postopek preoblikovanja pa se vrši v treh stopnjah:

Na prvi stopnji igralec drame, na hudičevo zapeljevanje odgovori z neko dinamično potezo, ki je lahko pozitivna ali negativna. S to potezo spravi stvari iz pasivnosti v aktivnost, iz harmonije v razdor, iz miru v vihar (iz „jin“ v „jang“).

Na drugi stopnji nastopi kriza: Igravec spozna, da ga je njegova odločitev pognala na pot trpljenja in smrti. Cena se mu zdi previsoka. V smrtni stiski razočaranja in groze se upre. (Job prekolne dan svojega rojstva in zdvomi nad božjo pravičnostjo.)

Na tretji stopnji se kriza razreši z resignacijo: Trpin se zavestno podvrže božji volji. To dejanje trpnosti, ta „zmaga po poti poraza“, povzroči drugo kozmično spremembo. S sprejetjem usode, se obrne univerzalni ritem iz gibanja v počitek, iz viharja v mir, iz razdora v harmonijo. Krog „jin“-„jang“-„jin“ je sklenjen. Prekletstvo je preklicano kadar preizkušani sprejme nase vse posledice svoje odločitve in spozna, da je tam — kjer je videl prej, ko je bil trdega srca, le grozo — tudi lepota.⁷¹

— — —

S tem filozofsko-teološkim uvidom trpljenja kot sredstvom očiščenja in preobrazbe ter dejavnikom v sklopu božjega odrešilnega načrta, se skladata tudi škof Rožman in Solženicin:

„Iz vere skušam doumeti“ — piše škof Rožman — strašno tragedijo našega ljudstva in „da je... zdaj naš narod pač izbran, da svoje število mučencev pošlje v nebesa... a vse to... je vendarle strašno hudo. Morda pa je Bog naprej videl, da mi naše takojšnje zmage ne bi znali uporabiti sebi in drugim v zveličanje, ker bi zapadli napuhu in postali trdi... Šele

iz največjega ponižanja bomo morda zrasli v prave apostole, vse razumeva-joče, pripravljeni vse odpustiti in tako sposobni ustvariti veliko in močno katoliško skupnost v vsej raznolikosti.“⁷²

„V vojskah niso zmage, ki prinašajo blagoslov,“ trdi Solženicin, „temveč porazi. Zmage potrebujejo vlade, poraze pa potrebujejo narodi. Po zmagah se stremi za novimi zmagami, po parzu pa se teži za svobodo in skoraj vedno se jo doseže. Narodi potrebujejo poraze enako kot osebe potrebujejo trpljenje in nesreče, ki jih prisilijo, da obrnejo svojo pozornost na notranje življenje, da se duhovno dvignejo.“⁷³

„Kristjani smo del te družbe. V njej moramo igrati svojo vlogo, kajti tu nismo po golem naključju in brez cilja. V ta prostor in v ta čas nas je postavil Bog. Če živimo danes... z določenimi problemi in težavami, živimo zato, ker je Bog zelo konkretno hotel te probleme in težave za nas.“⁶⁴

B) Prehojene poti

Na poti zgodovinske preizkušnje smo Slovenci prehodili različne etape.

Odgovor domovine

V matični domovini je vihar ločil pleve od zrnja — presenetljivo množico plev... Selekcija je bila izredno stroga. Kar je ostalo je zrnje visoke kvalitete: „sveto seme“, sveti ostanek, ki je v trpljenju presejan in očiščen, vzel nase vse posledice svoje odločitve ter tako dospel na tretjo stopnjo poti, kjer je spoznal smisel „strašne preizkušnje“ in odkril v njej „božjo roko“. Ko so se preizkušani trpini uklonili božji volji s tem, da so sprejeli svojo usodo kot izraz božje volje in vzeli nase sveto poslanstvo, ki ga zahteva položaj namreč, da v ateističnem okolju pričujejo za Boga, so odkrili tudi lepoto „te zahtevne resničnosti“ v katero jih je postavila božja previdnost. „Samo znotraj tega (družbenega) okvira lahko služimo Bogu in bližnjemu“ pravijo. „Zato rečemo „dá“, temu času in tej stvarnosti.“ Nismo „zagledani v preteklost, v preživete sisteme. Kristjani ne pričakujemo vrnitve ničesar, nobene klerikalne Slovenije. Sprejemamo sedanost in ji skušamo prispevati svoj delež... vendar ne brez pomislekov... in ne brezpogojno... Družba, ki v njej živimo in problemi, ki jih srečujemo, nam narekujejo poslanstvo in temu poslanstvu se ne moremo izneveriti. Če bi ga zanemarili, bi se izneverili Bogu.“⁶⁴

Današnja slovenska katoliška skupnost v domovini živi v evangeljski pristnosti. Preganjanje je Cerkev razbremenilo posvetnosti. Rodilo je množico mučencev in skrčilo slovenski katolicizem na malo, sedaj še plaho čredico zvestih spoznavavcev, ki pa je že izoblikovala iz sebe junaške osebnosti. „Pojavil se je drugačen duhovniški lik: duhovnik z manj zemeljskimi apetiti... bolj usmerjen k bistvenim, duhovnim stvarjem... Cerkev... je bolj evangeljska... notranje mnogo bolj svobodna... Naše krščanstvo je danes bližje evangeliju“, trdijo. Preganjanje je Cerkev očistilo, obnovilo in utrdilo. „Tisti, ki so opravili ta posel, gotovo niso mislili na očiščenje Cerkve, pa so bili vseeno orodje v božjih rokah in so nehote izpolnili božji načrt.“⁶⁴

To je nov, revolucionarni duh med Slovenci... To je duh katakomb!... Ta sveti ostanek, ki ima kvaliteto zrna — jedrno energijo — je sol slovenske zemlje, sol, ki se zaveda svoje velike, svete zgodovinske naloge, ki je, soljenje razkristjanjene in razduhovljene, narodno alienirane slovenske mase.

Odgovor zdomstva

„Mrtvi (iz vrst rezistence) niso umrli z edinim namenom, da bi za vedno proslavili in opravičili tiste, ki so ostali živi. Če rezistenca živih doživi bankrot, potem, ko je rezistenca mrtvih izpolnila svoje poslanstvo, bi bili preživeli v veliki zmoti, če bi mislili, da morejo mrtve prišteti kot aktivno postavko svojega konkurza.“

(Georges Bernanos: „Čemu svoboda?“)

Na poti skupne narodne preizkušnje, zdomstvo, nasprotno z onimi v domovini, še ni premagalo etape krize.

Dr. Franc Rodé, v zgoraj navedenem razmišljanju ugotovi tole življenjsko resnico: „Človek je v bistvu popotnik... Najgloblja zahteva njegovega bitja je iti naprej. Človek ni statično bitje. Dokler se pred njim odpira pot, dokler ima pred seboj prihodnost, je zdrav. Človek, ki je prispel do bronastega zidu, prek katerega ni mogoče, je bolan, zavrt, blokiran... Človek je zdrav, dokler ima pred seboj nova obzorja, dokler je v njem neskončnost.“⁶⁴

S to ugotovitvijo pisec meri predvsem na sodobno ateistično družbo in človeka v njej, a ima kot psihološko dejstvo splošno veljavo.

Zdomstvo je na svoji poti preizkušnje prišlo do „bronastega zidu“. To je naš „zid žalovanja“, preko katerega ne moremo. Ta zid blokira pot, da ne moremo do končne etape naše preizkušnje, obenem pa nam zapira obzorje. „Nihče kdor roko položi na plug in se nazaj ozira, ni pripraven za božje kraljestvo,“ opominja Kristus (Lk 9, 62). V tem je osnovni problem zdomstva: Obrnjeni smo nazaj, živimo v preteklosti in v rutini preteklosti, v kateri smo okameneli. Iščemo vzroke narodne nesreče samo na površini, na političnem področju in se imamo, zaradi ogromnosti prestane krivice za „posode vseh čednosti“, kar pa vodi v slep fanatizem.

Zdomci po štiridesetih letih nismo „nič pozabili in se ničesar naučili“. Nismo sprejeli nase vseh posledic svoje odločitve. Nismo še spoznali globljega smisla narodne preizkušnje. Nismo še sprejeli svoje usode; nismo se očistili, da bi postali uporabno orodje v božjih rokah za veliko narodno vlogo in nalogo; nismo še zbrali moralnih sil, da bi preplezali „bronasti zid“.

4) PREŽIVETJE ALI POGIN

„Preživetje ali pogin narodov zavisi od načina odgovora, ki ga dajo na pretečo nevarnost.“ (Richard Nixon: „Dejanska vojna“)

„Bodoči časi bodo neusmiljeni s slabiči,
kajti njih edini zakon bo uspešnost.“
(George Bernanos: „Čemu svoboda?“)

Vprašanje slovenskega preživetja je v skladnem odgovoru na zgodovinski izziv, za kar je potrebna sprememba zgodovinske perspektive, versko-moralna obnova, obnova ustanov, ustvarjanla manjšina, uspešno vodstvo in smotrna akcija.

A) Sprememba zgodovinske perspektive

Neuspešnost dosedanjih odgovorov terja natančno preiskavo vzrokov, ki so vodili v polom, in odločen preobrat v novo smer.

„Preživi tisti narod,“ pravi Richard Nixon, „ki se zna dvigniti na višino trenutka v katerem živi, tisti, ki ima potrebno jasnovidnost, da spozna svojo ogroženost ki ima voljo braniti se in ki se postavi po robu preden je prepozno“.⁷⁴

Preobrat se spočne v miselni spremembi, za kar je potrebno najprej učasovljenje: Spoznati je treba čas, spoznati naloge, ki jih stavlja zgodovinski položaj in v skladu z njim usposobiti se za kar najbolj točen odgovor.

Ta naš čas ni čas slabičev in sanjačev, ni čas ponavljanja rutine, ni čas uspavajočih zvončkljajočih besedi. Naš čas je čas dinamike. To je trd, neusmiljen, krut čas, ki zahteva uspešnost kot neobhodni pogoj za plavanje na površini. Pogoj uspešnosti pa je učinkovito vodstvo, jasni, zelo konkretno določeni cilji, smotrno delo in znanstvene metode dela; dinamičen zagon, pogumno tveganje, vztrajnost v zasledovanju cilja in prožno prilagajanje taktike vsakokratnemu položaju.

V slovenski petindvajseti uri — ko smo ponovno z vso neizprosno tjo postavljeni pred alternativo: „biti ali ne biti“ — bi bilo samomorilno prisluhniti sirenskimi glasovom in se udajati slepilom prijetnih sanj. Preveč so nas že v polpretekli dobi stala varanja in slepila. Sirenski glasovi neizprosno vodijo v smrt. Tudi nimamo več mogočnosti polovičnih, zasilnih rešitev. Nimamo več možnosti kakor smo jo imeli večkrat v zgodovini, da se upognemo pred viharjem „kakor šiba“.⁷⁵ Zgodovina nas postavlja pred izziv igrati vse za vse.

Doživeli smo udar vsega starega slovenskega sveta. To je naša travma, ki pa ne opraviči naše pobitosti in mrtvila. Saj to ni prvi udar slovenskega sveta v zgodovini. Pomislimo samo na viharno dobo od konca 8. stol. do začetka 10. stol., ko je slovenski zgodovinski čas z izredno silovitostjo nihal iz skrajnosti v skrajnost in so si v burnem valovanju sledili vzponi in udori slovenskega sveta.

Vzpon: Zmagovite vojne z Obri (791-803 Franki skupaj s Karantanci 803—811 Karantanci na svojo pest). — Izstreljenje Obrov in karantanska kolonizacija Spodnje Panonije in Istre.

Udor: Neuspeli upor Slovencev pod Ljudevitom Posavskim (819-822). Posledica: delno družbeno obglavljenje slovenskega višjega plemstva, za-

plemba uporniške zemlje, kamor se je usmeril tok nemške kolonizacije. — Izguba karantanske avtonomije. (L. 828 postane Karantanija frankovska grofija.)

Vzpon: Nastanek slovenske kneževine v Spodnji Panoniji (Pribina l. 847), kar pospeši slovensko kolonizacijo te zemlje. — Nastanek Kocljeve spodnjepanonske države (l. 869) kar omogoči ustanovitev samostojne slovanske cerkvene pokrajine (Metodova sirmijska panonsko-moravska nadškofija) in ustanovitev domačega versko-kulturnega središča v Kocljevi prestolnici.

Udor: Zrušenje Kocljeve države (l. 874) — Metodova smrt (l. 885) in izgon njegovih učencev; slovansko bogoslužje prepovedano — konec cerkvene samostojnosti. Madžarski vdor in zasedba Panonije (881—900) — katastrofalni poraz bavarsko-karantanske vojske po Madžarih pri Bratislavi l. 907 — pustošenja in krutosti madžarskih roparskih hord po ostalem slovenskem ozemlju.

Po vsem tem divjaškem obsekavanju, je od bujnega slovenskega drevesa ostalo le še okleščeno deblo: Slovenci smo izgubili 10000 km² ozemlja, panonski Slovenci pa so bili izbrisani z obličja zemlje.

Ponovni vzpon: In vendar je že po l. 955 (Otonova zmaga nad Madžari pri Ausburgu) slovenski oklešček nanovo vzbrstel in se pomlajen pognal v novo rast tako, da je bil zmožen celo ekspanzije, ko so Karantanci skupaj z Bavarci prešli v protinapad in v postopnih osvajanjih iztrgali Madžarom del izgubljenega ozemlja.⁷⁶

.....
Skozi 1400 let je slovenski „viharnik“ kljuboval duščemu pritisku sosedov in rušilnim udarcem, ki so mu sicer okrnili naravni razvoj, a ga niso mogli uničiti. Vzdržal je zaradi globoko vraščenenih in zdravih korenin.

Sodobna narodna ogroženost pa je nevarnejša kot vse druge v zgodovini, ne zaradi silovitosti udarca, temveč zaradi usihanja življenjske sile, posledice notranjega razkroja. S tem, da sta materializem in ateizem izpodkopala v narodu katoliško vero — kulturno osnovo slovenske narodnosti — sta zadela na same korenine: Slovensko drevo se suši zaradi razkrojenih korenin. Ozdraviti korenine, obnoviti versko-kulturno osnovo slovenstva, to je neobhodni pogoj slovenskega preživetja, to je prvenstvena naloga pred kakršnkoli politično akcijo.

Zgodovina uči, da so težave in udarci spodbuda za družbeno rast. Če gledamo s te ravni bomo mogli spoznati, da je to sedanje popolno razsulo narodne kulturno-socialne zgradbe predvsem preizkus narodne življenjske sile, zgodovinski izpit, ki nam nudi izredno, edinstveno priliko, kakor se nam, od časov pokristjanjenja sem, še ni nudila, namreč, da vse gradimo novo: novo hišo na trdni skali.

Imamo izredne pogoje za novo rast. Solženicin trdi, da narodi potrebujejo poraze za njihov duhovni dvig. Tudi mi smo ga potrebovali. Poraz nas je duhovno osvobodil za veliko ustvarjalno delo narodne rekonstrukcije. Nimamo nad sabo bremena zmage in v vezi z njo obremenjenosti zaradi

zlorabe nasilja, ki jih vsaka zmaga zunanje, fizične sile nujno prinaša. Nimamo vezanih rok po starem, razkrojenem in preživetem sistemu, ki bi dušil svoboden polet duha za ustvarjalno delo razen, če si jih sami zavestno ali nezavestno vežemo. Razen tega razpolagamo z velekapitalom nedolžno prelite krvi.

Izredni odgovor na izredni izziv

Slovinci smo po vojnem opustošenju in po rušilnem udarcu revolucije postavljeni pred zgodovinski izziv, kakor so bili postavljeni Atenci l. 480. pr. Kr., po porazu pri Termopilah z razliko, da je bila atenska preizkušnja še hujša: Dvojni zaporedni perzijski vdor v Atiko (480 in 479), je pustil deželo v ruševinah. Toynbee pravi, da je bilo opustošenje Atike hujše, kot Francije v vojni l. 1914/18. Atene so bile zavzete, vsi prebivavci so morali pobegniti in se kot begunci naseliti na Peloponezu, a končno se je perzijska sila razbila ob „lesenem zidu“ atenske mornarice pri Salamini, otoku, kjer je Temistokles sestavil atensko begunsko vlado.⁷⁷

Dvakratni rušilni udarec je prebudil v Atencih neupogljivega duha in katastrofa je postala tako pobuda za začetek presenetljivega kulturnega in političnega dviga, ki je dosegel svoj zenit pod Periklejem (495—429); začetek stvaritev in podvigov, „ki so verjetno edinstvene v zgodovini človeštva.“ Atene so postale učiteljica Helade, ustvarile so pomorski imperij in uveljavile za 50 let svojo hegemonijo nad grškim svetom. V peloponeških vojnah s Šparto (431—404), se je sicer zrušila njihova politična moč in svoboda (Šparta vsili Atencem tiransko vlado), a kljub temu so Atene ohranile svojo duhovno ustvarjalno silo, ki je bila vir in oblikovavka helenske kulture.

Šparta l. 480 pr. Kr. ni delila atenske usode opustošenja, zato tudi ni prejela atenske spodbude. Po vrhunski junaški gesti pri Termopilah, špartanci niso več posegli v borbo. Ostali so v svoji Lacedemoniji in se povrnili v staro rutino, dokler jih ni predramil iz otrplosti l. 464 pr. Kr. potres, ki je zrušil mesto Šparto in dal povod za upor Helotov. To je špartance spodbudilo, da so potem, ko so zadušili upor, dobili zalet za zunanjo ekspanzijo: V peloponeških vojnah so najprej ustavili rast atenskega imperija in ga nato uničili.⁷⁸

B) Pot obnove in rasti — Poteza umika in povratka

V prejšnji številki „Vestnika“ smo nakazali metodo, ki se je poslužujejo, tako pionirji-reformatorji, kakor tudi ustvarjalne manjšine, ki hočejo izvesti neko družbeno spremembo. Ta obstaja v potezi umika in povratka, ki se izvrši v krožni poti treh etap: ločitev in umik iz svojega naravnega okolja — osamitev in zorenje — povratek in akcija med družbo iz katere so izšli.⁷⁹

Nas zanima pri tem razmišljanju predvsem smisel poteze umik-povratek, ki ga izvrši ustvarjalna manjšina; pri tem pa ne smemo pozabiti, da so za vsako ustvarjalno manjšino vedno ustvarjalni posamezniki.

I **Ločitev-umik** iz naravnega okolja. Potencialno ustvarjalna manjšina, pretrga vezi skupnega življenja družbe, ki ji pripada. Smisel tega premika je, da omogoči sprostitve sil, ki so bile prej vezane na staro okolje, na staro družbeno strukturo, na socialno sožitje in dnevno rutino z namenom, da se tako sproščene sile skoncentrirajo in usmerijo v cilj družbene reforme.

Ločitev more biti prostovoljna ali prisiljena. Prisilna ločitev more biti v blagoslov le, ako manjšina, ki je šla skozi preizkušnjo trpljenja spozna svoje poslanstvo, ki je, da svojo prisilno ločitev izkoristi za svojo lastno preobrazbo, tako da se usposobi, da postane kvas družbe, ko bo dana prilika povratka. Umik ima smisel samo, če ima za cilj povratek.

II **Osamitev** je čas priprave, čas razmišljanja, čas duhovne poglobitve, čas očiščenja in zorenja. Gre za nekažne zaprte duhovne vaje, v katerih se mora izvršiti naporno delo preoblikovanja oseb, skupnosti in ustanov, v katerih se mora izrabiti samota za laboratorijsko delo izoblikovanja novega modela ter za zbiranje sil in sredstev. Tako prenovljena in duhovno oborožena manjšina je usposobljena, da se z mogočno privlačno silo, ki predstavlja višja kvaliteta, vrne v svoje naravno okolje, da ga prekvasi v smislu svoje lastne podobe in modela.

Etapa osamitve ima dve fazi:

— začetniško fazo, ki je čas čustvenih motenj in razgibanosti, čas iskanja poti, čas intelektualnega vrenja in globinske preosnove;

— graditeljsko fazo, ki je čas urejanja idej in sistematizacija, čas oblikovanja konkretnega modela in načrta.

III **Povratek-akcija**. V tej etapi se ustvarjalna manjšina povrne v družbo, iz katere se je začasno umaknila z namenom, da jo preoblikuje v smislu svojega modela, ki ji je dozorel v času njene osamitve.

Preoblikovanje mase je gigantski posel, ki so ga zmožne le velike osebnosti. Pojav močne osebnosti, genija, svetnika, mistika, nujno sproži družbeni spor, trdi Toynbee. „Do spora mora nujno priti, kajti socialno ravnovesje, ki ga je genij s samim svojim pojavom podrl, mora biti uspostavljeno ali z zmago njegove reforme, ali z njegovim družbenim polomom.“ Spor je tem ostrejši, čim višje se dvigne ustvarjalna osebnost nad povprečno raven svojih bližnjih. „Prišel sem, da ogenj vržem na zemljo.“ (Lk 4, 24) ... „Nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč!“ (Mt 10, 34—35).

Vzrok odpora je najprej inercija mase. Ljudje, ki so sprejeli svet v katerem živijo takšen kakršen je in se z njim identificirajo, se upirajo spremembam z „lupino običaja“. V takšni skupnosti je ves družbeni napor usmerjen v ohranjanje te „lupine“, v vzdrževanje ustaljenosti ponavljajočih se, nespremenljivih in enoličnih družbenih odnosov. Reformator mora najprej razbiti „lupino običaja“, da sproži dinamični premik, kar ima seveda za posledico odpor in borbo.

Drugi vzrok nasprotovanja reformatorju pa je splošna psihologija mase, da prezira kar ji je znano in tistega, ki je eden izmed nje. („Nobenega preroka ne sprejmejo v njegovem kraju.“ — Lk 4, 24)

Podjetje preoblikovanja mase predstavlja veliko tveganje: Reformator mora igrati vse za vse. Če ne doseže spremembe okolja v smislu svoje zamisli, je izvržen iz družbe, delo mu je onemogočeno in večkrat izgubi življenje. Uveljavi se čredni nagon kot pri živih, ki žive v skupnosti (mravlje, čebele i. dr.), ki pohite usmrtiti nenormalne člane skupnosti.

Socialna polomija genija je dokaz, da je prehitel svoj čas, ali pa, da ni imel spretnega propagandista, ki bi obvladal tehniko prepričevanja in tako spravil v življenje zamisel, ki je sam ne bi bil zmožen spočeti.

Večkrat reformator pridobi pripadnike šele po svoji smrti, potem ko je dokazal vzvišenost svojega sporočila s svojo življenjsko žrtvijo. "Žrtev ali smrt ustvarjalca odloči po sami naravi stvari veljavnost njegovega dela."

Kristus je očital Judom: „Zidate grobnice prerokom, vaši očetje pa so jih umorili“ (Lk III, 47—48). Kanonizacija preroka po sinovih tistih, ki so ga umorili izgleda kruta ironija, če se jo gleda iz osebnega stališča preroka — komentira Toynbee — a je v skladu s psihologijo mase, ki prezira tistega, ki ji je domač. Zato more sama distanca časa „močno vplivati, da napravi plodno prelito kri“. V tem slučaju je nadomestitev ustvarjalca po tolmaču poklon posnemovavca ustvarjalčevi veličini in njegovemu delu.

Če pa reformator uspe, da ga družba sprejme in se da oblikovati, potem navadnim ljudem ni mogoče življenje razen, če se prilagode njegovemu modelu.

Ta načela veljajo tudi za ustvarjalno manjšino, ki hoče izvesti družbeno preobrazbo. Tudi ta se mora pripraviti na spopad in na neuspehe. Manjšina, ki ni zmožna tveganja, ni ustvarjalna, zato tudi ni zmožna pobuditi preobrazbe družbe, temveč le ohranjati družbeno rutino in svoje interese.⁸⁰

C) ŽIVLJENJE JE RAST

Življenje je **neprestano spreminjanje**. „Življenje ne more nikdar vztrajati v ravnovesju“, uči angleški biolog Huxley. „Ravnovesje more obstajati nekaj časa, a vsak organizem v ravnovesju pritiska... na druge, in sprememba kateregakoli izmed njih zahteva prilagoditev vseh ostalih“ členov sistema. V tem medsebojnem pritisku in prerivanju nekateri popuste in se vdajo na pritisk, drugi odgovore s protipritiskom, blokirajo ekspanzijo sosedu in se okrepe, tretji pa so izločeni in poginejo.

Življenje j erast. Rast družbe pa je v stopnjevanem ritmičnem gibanju, v stopnjevanem kopičenju moči in v postopnem večanju razsežnosti.

Za rast ni dovolj en sam premik. Civilizacija je dinamičen proces, je vrsta zaporednih korakov. „En korak je le epizoda na poti; vsak korak predpostavlja in zahteva naslednjega, dokler se ne prehodi celotne razdalje od začetka do konca.“ Potrebno je ponavljajoče se ritmično gibanje „jin“— „jang“ v smislu sociološkega zakona spodbude in odgovora.

Pogoj družbene dinamike je **preizkušnja**, ki da spodbudo za dinamičen odgovor. Preizkušnja pa mora biti taka, da v izzvanem ne pobudi enega

samega odgovora, temveč mu da zagon, zalet, ki ga prisili, da naredi en korak več kot je nujno potrebno.

Vsaka preizkušnja ne pobudi zagona; zanj je potrebna odgovarjajoča preizkušnja. Preizkušnja, ki pobudi en sam odgovor, je usodna, ker pomeni, da je bila ali premočna in se je izzvani zaradi prevelikega napora izčrpal, ali pa je bila prešibka, da bi povzročila zagon. Posledica obeh pa je zasto, mrtvilo.

Vzrok stopnjevanega ritmičnega gibanja je torej zagon, ki deluje preko ponavljajočih se sprememb v ravnovesju.

Pojem zagona pojasni gibanje konja v teku. Konj teče tako, da prenaša center svojega težišča naprej v smer teka s tem, da ritmično prehaja iz ravnovesja v neravnovesje. Čim večja je razlika ravni med ravnovesjem in neravnovesjem in čim številnejše so razlike, tem lažje premika center težišča naprej, tem večja je tudi hitrost teka. Podobno, družbeni zagon, vodi skupnost od izzivanja preko odgovora do nove pobude; od diferenciacije preko integracije v novo diferenciacijo i. t. d. Smer gibanja pa daje cilj.

Rast pomeni tudi postopno večanje razsežnosti in kopičenje sil, kar se javlja navzven kot akumulativno večanje gospodstva nad zunanjim okoljem, navznoter pa v povečanju osebnosti (osobitosti) in identitete neke družbe, v hierarhičnem, organskem razčlenjevanju, v notranji trdnosti in v kulturnem bogatenju. To predstavlja resnično družbeno rast.

Zunanje ozemeljsko širjenje pomeni sicer trenutno povečanje politične moči, a na samo družbeno rast vpliva negativno. Večanje zunanjega gospodstva je namreč v obratnem sorazmerju z družbeno rastjo. Ne pomeni socialne rasti, temveč socialno bolezen elephantiasis, t. j. prekomerno rast, ki prinaša socialno zaostalost in povzroča socialno napetost, ki vodi do socialnega razkroja. „Militarizem razruši civilizacijo.“

Sodilo družbene rasti je v postopni spremembi zanosa, v prenosu energije in delokroga iz zunanjega na notranje področje, je v porastu kulturne zgradbe. („Duh je vodilna sila veseljstva in vzrok vseh pojavov.“ — Anaksagoras) Sprememba usmerjenosti se izraža v nekem miselnem preobratu, v sprejetju usode, v pogumni odločitvi v smeri samoodločbe.⁸¹

D) Resne manjšine

Rast je delo ustvarjalnih posameznikov-pionirjev, ali tudi ustvarjalnih manjšin. Ti so vedno izjema sredi sterilne in inertne mase, ki jih dušeče prekriva s svojo količino. Le močne osebnosti, ki s silo višje kvalitete in višje življenjske napetosti vzniknejo iz mase, so zmožne potegniti maso za seboj. „Človeška inercija ni popustila nikoli razen po sunku genija,“ pravi Bergson. Nobeno veliko verstvo, nobena konstruktivna zgodovinska sprememba se ni izvršila brez neke „resne manjšine“. „Ti ljudje, ki so sposobni, da se nečemu posvete, da živijo za visoke daljne cilje, so sol zemlje“ (H. G. Wells).

Bistvo ustvarjalne sile je ljubezen, metoda masnega pridobivanja pa mimesis — posnemanje vzgleda.

Ustvarjalna manjšina pobuja družbeno rast s potezo umika in povratka.

Videli smo, da se družbena rast razvija po poti zaprednih korakov v smeri socialnega napredka. To gibanje pa ni kakor sprehod temveč kakor tek v katerem so trenutki, ko obe nogi istočasno ostaneti v zraku. Ta položaj odgovarja trenutku, ko se nova ustvarjalna manjšina, kot odgovor na izziv, loči od ostalega socialnega telesa in začne z novo potezo umika in povratka, in to še preden se je moglo socialno telo prilagoditi s posnemanjem odgovoru, ki ga je dala prejšnja ustvarjalna manjšina na njej zastavljeni izziv, z enakim premikom umika in povratka. Rast napreduje dokler se vzdrži ritem: pretres-neravnovesje; pomirjenje-ravnovesje; nova motnja ravnovesja... izziv-odgovor-izziv, ki zahteva nov odgovor i. t. d. (Ib.) dokler se vzdrži ritem: pretres — neravnovesje; pomirjenje — ravnovesje; nova motnja ravnovesja... izziv—odgovor—izziv, ki zahteva nov odgovor i. t. d.⁸¹

E) Različne preizkušnje — različni odgovori

Zgodovina uči, da je za družbeno rast potrebna preizkušnja primerne trdote, da pobudi zagon za vrsto stopnjevanih ritmičnih premikov v smislu zakona spodbude in odgovora.

Zgodovinsko preizkušnjo, ki je zadela matično Slovenijo in zdomstvo smo primerjali z ono s katero so se morali soočiti Atenci in Špartanci ob dyakratnem perzijskem vdoru na grški polotok in smo opozorili na različnost odgovorov na skupen izziv, zaradi različne stopnje strogosti preizkušnje, ki jih je zadela.

Medtem, ko sta v Atencih vojaški poraz in popolno opustošenje Atike pobudila mogočen zagon, ki je bil začetek nove, edinstvene rasti, je pri Špartancih prešibka preizkušnja spodbudila en sam odgovor — junaško obrambo Termopil. Po tem izrednem odgovoru, pa so se umaknili na neopustošeni Peloponez, se zabubili v svojo „lupino običaja“ in tam otrpnili.

Za tako dalekosežni atenski odgovor na zgodovinski izpit gre zahvala ne le odgovarjajoči spodbudi, temveč še bolj jasnovidnosti voditelja Temistokleja, ki delfskega orakla ni tolmačil statično ampak dinamično in s tem sorojakom omogočil, v skladu z njihovo mogočnostjo obrambe, sorazmeren odgovor na preizkušnji.⁸²

Tudi slovenski svet so zadele preizkušnje različne trdote: V matični domovini so doživeli poleg „Termopil“, še popolno razsulo starega sveta in tiranijo; zdomci pa smo se po „Termopilah“, iz opustošene zemlje umaknili v zatišje, na varno in tam otrpnili v „lupini običaja“. Razen tega oboji stojimo pred „oraklom“ zgodovine, ki ga domovina tolmači dinamično, zdomstvo pa statično.

Slovenski kristjani v domovini — „ostanek ostankov“ — so iz naplavin narodnega brodoloma zgradili zasilni čolnič in odrinili na globoko. Tam se

jim je odprl razgled in razširilo obzorje v neskončnost. Tam v osamljenosti brezbrežja so spoznali svoje „preroško poslanstvo“ v slovenskem narodu, ki ga Franc Rodé formulira v štirih točkah:

1) **Boj za svobodo.** „Kristjani se moramo boriti za to, da se med nami ustvarja in utrjuje ozračje svobode.“ Težiti moramo najprej za notranjo svobodo, da se osvobodimo sebičnosti in strahu, potem pa za zunanjo, družbeno svobodo, tako da se upiramo vsaki krivici, ne glede na posledice.

2) **Boj proti mitom** in navajanje k treznosti proti osebnim kultom. „Mitična struktura... oklepa človeka (in) je vzrok družbene stagnacije, ker ljudstvo usmerja v preteklost in ga blokira... Kristjan... ne bo oboževal... kakršnegakoli zgodovinskega dogodka in ne bo delal iz njega absolut... Krščanstvo pomeni za človeka in družbo najprej realizem, ki drži človeka v stvarnem času in mu brani, da bi uhajal v mitični, nerealni čas. Bog se razodeva tu, v tem zgodovinskem trenutku; v njem mi razodeva svojo voljo prek dogajanja v mojem življenju in družbi. Iz tega dogajanja moram razbrati, kaj je moja dolžnost.“

3) **Katoliška odprtost.** „Kristjani... ne bi smeli gledati na svet dualistično, kot da so na eni strani le junaki, na drugi strani pa podleži. Naša zavest mora biti katoliška, se pravi vesoljna... zavest, ki sprejema vse ljudi... Meja med dobrim in zlom (gre) po sredi našega srca.“

4) **Pričevanje za Boga.** To je „najpomembnejša naloga“ slovenskega kristjana. „Ob tej nalogi bi morali pasti na kolena zaradi nepojmljive časti, ki nam je dana. Kot da je Bog izročil svojo usodo med slovenskim narodom v naše slaobtne roke... Poklicani smo, da v ateističnem okolju pričujemo za to veliko in čisto svetlobo... za bitje, ki se istoveti z ljubeznijo in svobodo, za svetega in živega Boga.“⁶⁴

Slovenski katoličani v domovini so na zgodovinski izziv odgovorili dinamično, z zagonom v novo rast. Razgledali so se v široka obzorja in so koristno izrabili čas prisilne socialne izločitve in osamitve za očiščenje, obnovo in zorenje. Dosegli so prvo stopnjo razvoja, sedaj se morajo povzpeti na drugo stopnjo sistematizacije priprav za apostolat med maso — h gradnji katakomb.

Inertna razkristjanjena masa pa je dobila spodbudo z izzivom enotnih vzgojnih jeder, kot formalni izraz raznarodovalne politike režima. Ta grobi, frontalni napad na slovensko kulturo, je prebudil čut ogroženosti in ksenofobije, ki more sicer povzročiti silovite socialne pretrese, a je kot negativno čustvo sterilno za samo narodno rast; more le začasno zadržati, a ne preprečiti narodnega razkroja. Bistvo ustvarjalne sile je ljubezen; le ta je zagotovilo rasti. Slovenski kristjani so izbrali rešilno „tesno pot, ki drži v življenje“ (Mt 7, 14).

Zdomstvo ni spoznalo svojega preroškega poslanstva. Zavzelo je izključno samoobrambni stav in se zabarikadiralo za „lesenim plotom“ na starih položajih, ki jih brani na življenje in smrt. Etapa zdomske osamitve je postala usodna za celoto. Namesto časa zorenja in priprave, je bil to za nas čas fosilizacije, čas utrditve „lupine običaja“, ki nas drži v negibnosti.

Dasj slovenski geto v Argentini trenutno še najuspešnejše zavira pogrezanje slovenskega zdomstva v tujstvu, nas tujina vse neizprosno vsrkava vase. Samo višji cilji, bodisi narodni, bodisi splošno krščanski in človečanski, bi nam bistveno podaljšali življenje. Pri tem pa se moramo zavedati, da slovenske stvarnosti ni mogoče spremeniti s sanjskimi prividi ali s sanjarjenjem kot delovno metodo,⁶² temveč z oblikovanjem možganskega centraustvarjalne manjšine, ki naj po temeljitem študiju te stvarnosti in danih možnosti, osnuje konkreten akcijski načrt, ki bo zmožen s primerno organizacijo povzročiti dinamični premik v smeri skupnega cilja.

Tudi zamejski Slovenci se postopoma, a nevzdržno pogrezajo v tujstvu. Tam gre za rodovno propadanje, ki ima svoj vzrok v razkroju narodne kulturne dediščine in tej sledeči izgubi narodne solidarnosti in identitete; v razkolu narodne enotne fronte zaradi marksističnega virusa; v odsotnosti opore od strani matične domovine, kakor s strani zdomstva; v izgubi ustvarjalne sile vodilnih manjšin, ki ima za posledico pomanjkanje zažona v rast; in končno v odsotnosti močnejše zgodovinske spodbude.

Slovenska skupnost na Koroškem pod izžarevanjem nemštva kopni kot sneg na soncu, je že v zadnji etapi razkroja. Korošci trpe za nekakšno kulturno „SIDA“ („AIDS“) boleznijo — z odsotnostjo naravne imunitetne obrambe pred nemštvom zaradi manjvrednostnega kompleksa in partikularizma. (Koroški plebiscit!)

Primorskim Slovencem pa, poleg gori navedenih splošnih vzrokov, manjka primerna spodbuda za odgovor.

Silovit izziv, ki ga je pred vojno predstavljalo brutalno fašistično preganjanje Slovencev, je dobil za odgovor zagrizen odpor, ki ga je oznamovala velikodušna, požrtvovalna predaja narodni stvari, še bolj pa demonsko sovražstvo, kar vse je silno dvignilo zavest skupne usodnosti in združilo primorske Slovence v neprebojno narodno fronto. Ta izziv je začasno zadržal kolaps-zlom narodne skupnosti. Nenadno oslABLjenje vitalnosti primorskih rojakov, ki so se v trdoti preizkušnje med dvema vojnama tako junaško držali, ima svoj vzrok tudi v tem, da sodobno narodno zapostavljanje v italijanski demokraciji, ne nudi zadostnega izziva za mogočen odgovor.

Na usodnem križpotju zgodovine zavisi slovensko preživetje od pravilne izbire poti, od dinamičnega premika, od višje kvalitete, od višje življenjske napetosti. Slovenski katoličani v domovini so se znali dvigniti na višino časa. Napotili so se skozi „ozka vrata“, po strmi poti obnove rasti v novo življenje.

Živimo na prelomnici časa in ta čas zahteva od nas temeljito spremembo — zahteva Borutovo jasnovidnost, zahteva zgodovinski obrat za 180%.

(Bo še.)

Literatura in pripombe

⁶² V naši polpretekli zgodovini je za to polno dokazov, od katerih je Vetrin najbolj kričeč. Bili smo udarjeni s takšno slepoto, da je v samih človeških

merilih nerazumljiva, zlasti zaradi njene splošnosti. Nad nami se je dobesedno izpolnil starogrški pregovor: „Kogar hočejo bogovi pogubiti, ga udarijo s slepoto“. Ta naša slepota (ki ne izključuje odgovornosti), pa ni bila drugačna od one zapadnih demokracij tik pred drugo svetovno vojno, za katero velja sodba, ki jo je izrekel Walter Lippman: „Niso hoteli sprejeti kar so videli, niso hoteli verjeti kar so slišali, želeli so in hrepeneli ter gojili upanje brez vsake podlage.“ (Glej: Richard M. Nixon: „La verdadera guerra“, str. 13/14 — Bogotá 1981, Editorial Planeta, Edición „Círculo de lectores“)

⁶³ Raúl Zanchez Abelenda: Uvod k „Los tres pueblos bíblicos en su lucha por la dominación del mundo“ (Julio Meinvielle), str. 202—215.

⁶⁴ Franc Rodé: „Resnično krščanstvo pri nas danes in jutri“ (Družba sv. Mohorja, Celovec — ponatis „Sv. Slovenija“, avgust 1979).

⁶⁵ Gl. „Vestnik“ 1985, str. 9.

⁶⁶ Prim.: Richard M. Nixon, ib., str. 25/6.

Pripomba. Latinska Amerika je, kot neposredno severnoameriško strateško zaledje („el patio trasero“), v tej globalni vojni gigantov, med prioritetai komunistične strategije. Med vsemi južnoameriški državami, v kolikor še niso podlegle rdeči tiraniji, izgleda Argentina najbolj zrela za socialno revolucijo. Tu so namreč dani najugodnejši pogoji zanjo na kulturnem, gospodarskem, socialnem in političnem področju: gospodarski polom, socialni kaos, korupcija, antijankizem in ekstremni nacionalizem, ki se je zaradi izgubljene vojne pripravljeno zvezati tudi z vragom pa še moralna dekadenca. Proti komunistični penetraciji in propagandi praktično ni odpora: Javno mnenje obvlada marksistična propaganda preko javnih občil in s propagandnim izkoriščanjem t. i. „umazane vojne“ („guerra sucia“); komunisti obvladujejo univerzo (tam so novačili večino borcev za svojo guerilo!); udri so v sindikate ter ustvarjajo preko štrajkovnega gibanja svojo „enotno fronto“; vlada sama je postala moškovski eksponent v mednarodni politiki. Vojska je demoralizirana in v razkroju, katoličani so kot socialna sila brezpomembni, cerkvena hierarhija pa desorientirana in pasivna. Argentinska družba je izgubila svojo moralno-idejno imuniteto, nahaja se brez obrambe v zadnji predrevolucionarni etapi regresivnega štetja pred eksplozijo.

⁶⁷ Georges Bernanos, ib., str. 13.

⁶⁸ Prim.: Julio Meinvielle: „Los tres pueblos bíblicos en su lucha por la dominación del mundo — Notas para una filosofía de la historia“ (Bs. As., 1973), str. 304/5.

⁶⁹ Julio Meinvielle, ib., str. 287—305.

⁷⁰ Franc Ižanec: „Odpri grobovi I“ — Predgovor (Bs. As., 1965).

⁷¹ Prim.: Arnold J. Toynbee, ib., I, str. 312—331.

⁷² Dr. Filip Zakelj, ib., str. 20/1.

⁷³ Alexandr Solženitsin: „Archipelago Gulag 1918—1956“ (Barcelona 1973), str. 231.

⁷⁴ Richard M. Nixon, ib., str. 13.

⁷⁵ Luka Svetec (Bleiweisov politični naslednik); „Pameteje (je), da se kakor šiba viharju rajši upognemo, nego da bi nas, ko bi se ustavljali, prelomil.“ (Glej: Ivan Prijatelj: „Slovenska kulturna in slovstvena zgodovina III“, str. 77.)

⁷⁶ Prim.: Bogo Grafenauer — „Zgodovina slovenskega naroda I“, str. 405 12, ib. II, str. 88—144 (Ljubljana, 1964/5).

⁷⁷ Zmaga pri Termopilah je Kserksu odprla vrata v Atene. Atenci so bili pred alternativo ali braniti mesto „brez upa zmage“, ali ga izprazniti in ga izpostaviti opustošenju. V stiski so se zatekli po nasvet v delfsko preročje, ki jim je odgovorilo z oraklom (prerokbo): „Ubrani se boste za lesenim zidom.“ K sreči so imeli Atenci med seboj jasnovidnega moža, politika in generala Temistokla, ki je uspel meščane prepričati, da je

ARMENSKI IN SLOVENSKI PRODOR V SVETU

Armenski in slovenski narod sta doživljala, čeprav v različnih obdobjih, podobno žaloigro: masovno pobijanje, koncentracijska taborišča, zasedba narodnega ozemlja, izgnanstvo in razpršenje po vsem svetu. Preostali del Armenije je prešel pod oblast Sovjetske zveze, ki jo postopoma rusificira, medtem, ko okrnjena Slovenija podrejena centralistični komunistični vladi v Beogradu, doživlja balkanizacijo, ki ogroža prav tako narodni obstoj. Oba naroda z isto nemilo usodo, se borita za vzpostavitev narodnih pravic in priznanje masovnega zločina v svetu, a ubirata pri tem različna pota s povsem drugačno svojsko miselnostjo. Armenci imajo naravnani pogled predvsem v bodočnost — za osvoboditev naroda, a Slovenci radi obtičimo v preteklosti, bodočnosti vse premalo posvečamo pozornosti. Zadnji dogodki v svetu dokazujejo, da so Armenci izbrali pravo pot. Z izredno vztrajnostjo, iznajdljivostjo preko vseh mogočih zvez, prijateljev, zaveznikov postopoma osvajajo svetovno javno mnenje in se tako bližajo svojemu cilju. Ne izgublajo časa, ampak načrtno prodirajo naprej!

Armenska zadeva pred Zvezo združenih narodov

Posebna komisija za nadzorstvo nad raznimi ločitvami in zaščito narodne manjšine, podrejena odboru za človekove pravice Združenih narodov, se je sestala prejšnji teden v Ženevi, Švici. Pričela je s preučevanjem poročila angleškega izvedenca Benjamina Whitakerja o nadzorstvu in kazni množičnih zločinov.

treba orakel tolmačiti dinamično v smislu, da predstavlja tisti „leseni zid“ atensko mornarico, ne pa lesenega branika, s katerim so Atenci hoteli ograditi mesto. Atenci so izpraznili mesto in za plavajočim „lesenim zidom“ atenske mornarice, je nato Temistokles rešil domovino.

⁷⁸ Prim.: A. J. Toynbee, ib. II, str. 123/4.

⁷⁹ Prim.: „Vestnik“ 1985, str. 101.

⁸⁰ Prim.: A. J. Toynbee, ib. III, str. 254—395.

⁸¹ Prim.: Ib., str. 138—267, 396—400.

⁸² Prim. opombo „77“.

⁸³ Prim.: Marko Kremžar — „Sanje pričetek Stvarnosti“ („Obrisi družbene preosnove“, Bs. As., 1984).

POPRAVI: VESTNIK apr./jun. 1985

Str. 94 Konec 2. odst. beri: razčlenjevanja, namesto „razčlenjevanje“.

V 7. odst. beri: počelu družbe, ne „družbo“.

Str. 95 „C) Slovenska sfinga“, prva vrstica beri: „sfinga“, ne „sfingo“.

Str. 99 „a) Izvotlenje narodne duše“, predzadnja vrstica prvega odst. beri: režima, ki... brez navednice!

Str. 100 „c Pretrgan čas...“, 4. vrst. prvega odst. beri: votek, namesto „potek“.

Str. 101 Odgovarjajoča številka opombe je ⁶¹, ne ⁶⁰.

Str. 102 V peti vrstici beri: „Svečkarstvo“, namesto „Švečkarstvo“.

Odborova komisija, sestavljena iz 26 strokovnjakov, nepristranskih opazovalcev ter turških in armenskih zastopnikov se je že lotila svoje naloge. Turško odposlanstvo si je seveda na vso moč prizadevalo dokazovati, da se masovni pokol Armencev ni nikdar pripetil in doseči, da se ta sploh ne omenja v poročilu. Armensko zastopstvo pa z nakopičenim dokazilnim gradivom, podprto s pričevanji nekaterih tudi delno prizadetih držav, uspešno izpodbija turška izmikanja in potvarjanja resnice.

Omeniti je treba tudi soglasnost in podporo Argentine za rešitev armenskega vprašanja. Kot je pred leti že Urugvaj predložil Zvezi narodov spomenico o rešitvi armenske samostojnosti, tako je pred kratkim argentinska poslanska in senatka zbornica obsodila pokol Armencev in pooblastila zunanjega ministra, da je argentinski delegaciji v Zvezi narodov dal zadevna navodila.

Armenci so tako prodrli v Zvezo združenih narodov z zadevo načrtnega uničevanja njihovega naroda l. 1915, uradno vodenega po tedanji novoturški kemalistični oblasti. Eno je gotovo: armenski napor za vzpostavitev svojih pravic pričenjajo roditi zadeve. Armenska taktika v povezavi in prijateljskih odnosih z drugimi narodi in državami, se je pokazala uspešna. Armenci se ne ukvarjajo z mrljiškimi prekopavanji o neizbežnosti usode, ne preračunjavajo, koliko let bo še obstajala njihova narodna skupnost. Ne, Armenci imajo na vidiku le življenje — vstajenje naroda. Volja do narodovega življenja, je tista njihova gonilna sila, ki premaguje vse ovire. V tej močni veri se odlikujejo in zato žanjejo tudi uspehe!

Prizadevanja zdomskih Slovencev v svobodnem svetu

Ne more se trditi, da se v zdomstvu premalo dela. Na različnih področjih je slovenska dejavnost vidna, celo uspešna. Obstaja veliko volje, prizadevanj, pobud, razgovorov, načrtov. Toda zdi se, da nam Slovencev pri vsem tem nekaj manjka in si moramo priznati: manjka nam tiste potrebne dinamičnosti, razgledanosti in prodornosti v osvajanju svetovnega javnega mnenja. V sedanjem položaju, kakršnem se nahajamo, brez prožnih podvigov, bomo Slovenci za doseg svojih pravic težko kaj dosegli. Za vsako narodno skupnost — tembolj za slovensko — je popolnoma osamljenost, brez povezave, brez prijateljev, brez zaveznikov, tvegana in brez upanja. Po 40 letih zdomstva nas še vedno nihče ne pozna. V Argentini kvečjemu po procesijah, ali po petju v cerkvi. Trdno ostajamo pri svojih ne preveč posrečenih sklepih: hoditi po isti poti, četudi vodi v slepo — brez izhoda. Predloženi so bile menda že razni protesti in spomenice, toda še dosedaj ni znano, komu so bile namenjene, do kam so segle in če ni bilo odziva, kje so obtičale? Vrhovni armenski narodni svet stalno poroča preko svojih obveščevalnih sredstvih o vseh podrobnostih delovanja in stikov z različnimi mednarodnimi organizacijami.

Toda že so pripravljene znani ugovori, ki naj opravičijo našo odsotnost v svetu: ja, Armenci so pa čisto nekaj drugega. Oni imajo denar, so bogati, mi pa nismo. A če pomislimo, da bi bili tudi zdomski Slovenci

lahko „nekaj drugega“, če bi znali vpiti in vsaj skušali uveljavljati se v mednarodnih forumih spričo lepega števila naših strokovnjakov v obeh Amerikah. Tudi zdovski Slovenci nismo taki reveži, brez denarja. Velika večina si je gospodarsko opomogla in tudi potrošniško življenje ji ni neznano. Za armensko znano gospodarsko podjetnostjo, za njihovim denarjem pa je nekaj posebnega, globljega: trdna narodna zavest, ponos, volja do narodovega življenja. Tu ni govora o mlačnosti, stisnjenosti, egoizmu, kadar gre za narodno stvar. Armenci žrtvujejo vse za osvoboditev izgubljenega narodnega ozemlja z biblijsko goro Ararat vred. Brez teh navedenih bistvenih lastnosti, s samim denarjem ne bi nič dosegli, čeprav ga še tako razumno uporabljajo.

Za prodor v svetu je torej važnejša od denarja, razgledanost, iznajdljivost, odprtost z zunanjim svetom, predvsem pa večja in odločnejša — narodna zavest. Armencem je uspelo — kdaj bo Slovincem?

Tone Šušteršič

ZNAMENJA ČASA

AMERIŠKA DOMOVINA je meseca maja, za 40-letnico slovenskega krvavega maja 1945, priobčila tri uvodnike z naslovom Slovensko domobranstvo (14., 17., 25. 5. 1985). Njihov pisec najprej poudari, da nasprotuje „proslavljanju“ konca Druge svetovne vojne, ker bi po njegovem bilo za Slovence bolje, če bi tega „plaza“ spominskih slovesnosti ne bilo — zaradi vetrinjske tragedije in drugega. Toda ta plaz ga je prisilil da ob tej priliki tudi on pove svoje.

Uvodničar že v tem mima prav, ne na splošno in še manj v slovenskem primeru. Prav spomin na usodne politične tragedije in vojaške poraze je prenekateremu narodu bil spodbuda k nadaljnjemu boju ter simbolično poročstvo za uresničenje upanja na dosego pravice, svobode in samostojnosti. Jude je nenehno obujanje sužnosti v Egiptu, razdejanja Jeruzalema pred 1000 leti, njihove razpršitve križem sveta, pa rodomora med zadnjo vojno nazadnje privedlo do lastne države, ko niso imeli niti pedi svoje zemlje ne skupnega jezika.

Srbom sta njihov najhujši vojaški poraz v zgodovini, bitka na Kosovu v 14. stoletju, in mit kraljeviča Marka pomagala neomajno vztrajati v političnih in bojnih prizadevanjih za končno osvoboditev izpod Turkov in za državno samostojnost. Poljakom dajeta moč v sedanjem trdem in nevarnem boju za narodno pravico do življenja poleg vsega drugega bridkega v njihovi preteklosti zlasti pakt med Hitlerjem in Stalinom ter pokol v Katynu.

Kaj bi ti narodi rekli, če bi jim kateri njihov politik začel naročati, naj vse te strahotne, a konec vseh koncev za njihovo bodočnost odrešilne tragedije pozabijo?

Po sodbi pisca teh uvodnikov naj bi se samo Slovenci odrekli spominu na največjo žaloigro v svojem stoletnem obstanku na lastni zemlji sredi Evrope, za zdaj edinem, zgolj moralnem orožju in opori za zagotovitev krvavo zaslužene drugačne prihodnosti. Komu na ljubo in v čigavo korist? Mar za utišanje vesti rdečim krivcem naše usodne narodne nesreče v maju 1945? Ali za podporo praznim upom nekaterih „politikov“ v emigraciji, ki si obetajo doseči „narodno spravo“ s totalitarnim režimom v domovini, čigar poglavarji prav zadnje čase vsako misel na to vse bolj neizprosno zavračajo?

V takem duhu se avtor zapisov v *Domovini* tudi sam nekako prisiljeno oddolži tej žalostni slovenski 40-letnici, a osupljivo čudno. Skuša namreč odgovornost za vse, kar se je v Ljubljanski pokrajini dogajalo pod nemško zasedbo od septembra 1943 do maja 1945, in nazadnje še za vetrinjsko tragedijo, vreči na enega človeka — na umorjenega generala Leona Rupnika. Pri tem se sklicuje na zgolj en, povsem osebni vir, na poročilo o tistih časih, ki ga je v *Zborniku Svobodne Slovenije* leta 1965 priobčil rajni Miloš Stare, predsednik Narodnega odbora za Slovenijo in načelnik Slovenske ljudske stranke v tujini. Stare svojih trditev ne podpre z nobenim virom, ne navaja krajev, datumov ne, razen v enem primeru, imen kakih prič, kar je celo za približen in površen prikaz naše, skoraj že polstoletne politične zgodovine po 2. svetovni vojski le premalo.

Ta odgovor na uvodnike *Slovensko domobranstvo* bo zavračal po vsaki številki v prvem odstavku navedene netočne ugotovitve Stareta in njegovega ponavljavca, ki se tičejo domobranstva, in sicer zapovrstjo.

1. Slovensko domobranstvo se je rodilo na pobudo nekaterih bivših častnikov kraljevske jugoslovanske vojske in politikov, ki so se za to sešli septembra 1943 v Ljubljani.

Ne drži. Domobranstvo je nastalo iz stiske obupanega preprostega slovenskega ljudstva, ko so se preživeli vaški stražarji po padcu Turjaka in drugih svojih postojank zatekli v Ljubljano, ne na varno, temveč prosit Nemce orožja za nadaljevanje boja proti komunistični revoluciji in za obrambo lastnega doma in življenja. Bivši častniki so začeli igrati vodstveno vlogo šele, ko je nemško vojaško poveljstvo odobrilo organiziranje prostovoljnih pomožno policijskih oddelkov pod slovenskim vojaškim vodstvom.

2. Prvi organizatorji domobranstva, bivši častniki, pa so bili kmalu razrešeni in je vodstvo te organizacije prevzel general Rupnik.

Ne drži. General Rupnik ni bil nikoli od Nemcev postavljen za poveljnika slovenskega domobranstva. Na to mesto je bil imenovan bivši avstroogrski, pozneje jugoslovanski podpolkovnik Franc Krenner in je to ostal do konca. Rupnikov uradni položaj v tej organizaciji je bil: prostovoljec z vpisno številko 1000. šele proti koncu vojne je bil povišan v inšpektorja domobranstva, kar pa ni bila kaka poveljstvena funkcija. Če so domobranci v njem videli svojega vodnika, skoraj očeta, in to na ne-

voljo nekaterih politikov in bivših oficirjev, je pa povsem druga pesem, ki je strnjivosti in udarnosti te naše vojske vse prej kakor koristila.

3. Večina domobrancev je cenila delo demokratičnih političnih strank v domovini in (naših) predstavnikov v inozemstvu.

Ne drži. Večina domobrancev je obsojala vmešavanje politikov v vodstvo svojih vojaških nastopov. Kar se tiče dela medvojnih slovenskih politikov v tujini, je težko trditi, da bi bil kateri domobranec odobral zloglasne govore dr. Alojzija Kuharja po londonskem radiu, v katerih je napovedoval domobrancem uničenje, če pri priči ne opuste boja proti komunizmu in se pridružijo partizanom. Se je en sam domobranec strinjal z odletom Franca Snoja, ministra Slovenske ljudske stranke v pred- in medvojnih jugoslovanskih vladah, k poveljstvu slovenskih partizanov 15. avgusta 1944 v Belo krajino? Sta Kuhar in Snoj ravnala na lastno pest ali „po dogovoru“, kakor trdi hrvaški politični zgodovinar Dragovan Šepić v knjigi *Vlada Ivana Šubašića*? Morda bi bila raziskava te uganke bolj zanimiva in koristna ko posmrtno ugotavljanje Rupnikove resnične ali namišljene krivde.

4. Rupnik je visoko cenil Nemce zaradi njihovega izrednega vojaškega duha in je marsikak korak storil pod neposrednim vplivom nemške udarnosti.

Rupnik v tem ni bil sam. Nemce so zaradi tega visoko cenili in se jih še višje bali Britanec Chamberlain in Churchill, Francoz Deladier in Italijan Mussolini, ki so s Hitlerjem sklenili sramotni dogovor v Münchenu za uvod v drugo svetovno vojno; pa še Stalin, ki se je s Hitlerjem povezal za uničenje Poljske in svobode baltskih narodov. Kdor tega ne verjame, naj bere spomine Churchillovega dolgoletnega tajnika sira Johna Colvillea, *Winston Churchill and his Inner Circle* (W. C. in njegov ožji krog).

5. Rupnik je bil skrajno nerazporejen do Anglosaksoncev.

Dobro razporejeni do njih so bili v Evropi samo slovenski in drugi lahkovermeži, ki so bili prepričani, da se Anglosaksonci bojujejo za njihove, ne pa zgolj za svoje koristi. In so se vsi krvavo razočarali, od Poljakov do Francozov in kar je vmes. Tega se je rešila samo Španija, ker je general Franco trezno in zgolj v luči njenega blagra presojal Roosevelt in Hitlerja in Stalina. Tudi Rupnik se v svojem nezaupanju do njih ni zmotil.

6. Ni še ovržena trditev (čigava?), da je bila domobrantska prisega (na ljubljanskem Stadionu 20. aprila 1944) ideja generala Rupnika samega, gotovo pa je, da jo je podprl s svojo avtoriteto.

Trditev ni ovržena, še manj je pa dokazana, razen z besedo dveh njegovih nasprotnikov. Kateri vir potrjuje, da je Rupnik za to izkoristil svojo avtoriteto? General je bil kot predsednik uprave za Ljubljansko pokrajino podvržen volji in zapovedi nemških oblasti. Zaradi tega je moral v korist Slovencev sprejeti marsikaj, kar se mu je osebno upiralo. Prisega na Stadionu mi v ničemer vplivala na končno usodo domobrancev.

Srbski četniki, ki niso prisegli nikomur in ki so se z domobranci zatekli na Koroško, so bili prav tako vrnjeni v Jugoslavijo in pobiti. Do zdaj dostopni britanski uradni dokumenti nikjer z besedo ne omenjajo prisege, ki naj bi bila po sodbi nekaterih eden glavnih vzrokov za izročitev domobrancev Titu. In komu so prisegle množice slovenskih civilistov, ki so bili deležni enake krvave usode? Britanci pri dolgem zasliševanju Rupnika jeseni 1945 v Vidmu (Udine) prisege niti v misel niso vzeli, kaj šele, da bi jo bili generalu šteli v zlo. V britanskem zapisniku o njegovi izročitvi titovcem januarja 1946 je v oklepaju zapisano, da je bil njegov primer za angleške oblasti še tisti trenutek neodločen, to je, da niso bile prepričane o kaki njegovi krivdi.

7. Nerazumljivo je bilo, zakaj 13.000 domobrancev ni napadlo in uničilo črnomeljske komunistične republike (v Beli krajini).

Če bi bilo po Rupnikovem, bi se bilo to zgodilo že vsaj poleti 1944, a se ni smelo. Likvidacijo te zadnje rdeče postojanke je prepovedal major Schumacher, zvezni častnik med slovenskim domobranstvom in nemškim vojaškim poveljstvom. To je delal pod vplivom svoje priležnice, operne pevke Manje Mlejnikove, partijske agentke, ki je bila pod Italijani taka „drugarica“ fašističnega generala Gastona Gambarara. Schumacherja so pozneje zaradi tega domobranci sami likvidirali.

Spomladi 1944 so partizani napadli postojanko primorskih domobrancev v Črnem vrhu nad Idrijo. General Rupnik je rotil Nemce, naj bi dovolili domobrancem iz bližnjega Logatca in drugod na Notranjskem, da bi smeli iti reševati primorske sobojevnike. Dovoljenja ni bilo. Črn vrh in njegovi branilci so bili uničeni — nov dokaz, kakšno zaupanje je pri okupatorju užival baje „nemški“ Rupnik.

8. V začetku leta 1945, trdi Stare, se je pri njem zglasil župnik Merkun s prošnjo, naj bi dosegel, da bi vse slovenske politične osebnosti napisale spomenico na Hitlerja s prošnjo, da bi Slovencem dal samostojno državo po vzorcu Slovaške. Merkun naj bi zagotovo vedel, da bo general Rupnik to akcijo podprl. Stare je župnika pregovoril, da mu je pustil osnutek spomenice in drugo sežgati.

Tudi za to trditev ni drugega dokaza ko Staretova beseda. A tudi če bi Rupnik bil za poskus take skrajne možnosti, ne bi bil med Slovenci prvi. O podobni začasni in zasilni rešitvi za Slovenijo v primeru razpada Jugoslavije zaradi njenega zapleta v vojno proti Nemčiji je že poleti 1940 premišljal dr. Anton Korošec ter to tudi omenil komu, če mu je povsem zaupal. V zastopstvu, ki je šlo aprila 1941 prosit nemško poveljstvo v Celju, da bi Sloveniji Nemci priznali status Slovaške, generala Rupnika ni bilo. In tudi ni bilo njegovega zastopnika v delegaciji, ki je malo pred koncem vojne odrinila iz Ljubljane v Zagreb ponujat Paveliču federacijo Slovenije z Neodvisno hrvaško državo. Vendar je danes po sodbi nekaterih samo on obtožen prepovedanih izhodov za pomoč Slovencem v skrajni sili in stiski, naj ga je že kdor koli prosil za to.

* * *

General Rupnik je mesto predsednika Ljubljanske pokrajine sprejel, ker so ga zastopniki vseh treh tedanjih slovenskih političnih strank — katoliške Ljudske, Samostojne demokratske (liberalne) in Jugoslovanske socialistične — na vso moč rotili, naj se žrtvuje za to zaradi blagra lastnega trpečega naroda. Zagotavljali so mu vso pomoč pri njegovem delu. Odločilno je na njegov sklep vplivalo prigovarjanje ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana. Kakor bo vidno pozneje, so Nemci generalu obljubili, da ne bodo v ničemer ovirali njegovih prizadevanj za rešitev in ohranitev slovenskega naroda.

Politiki so, žal, svojo obljubo brž prelomili. Začeli so med sabo tekmoovati za politično premoč v bodoči Sloveniji, ki so si jo verjetno zamišljali po starem. Poleg tega so se vrgli na spodkopavanje Rupnikove avtoritete v slovenski nekomunistični javnosti in domobranstvu, ki je v svojem vodstvu postalo tržišče raznih častniških zarot, in celo pri Nemcih. A razpravljati o usodnih posledicah tega početja ni naloga tega zavračanja neutemeljenih obtožb na generalov račun.

Uvodnik *Ameriške domovine* je v pripombi k prvemu uvodniku o slovenskem domobranstvu pravilno poudaril, da vloga, ki so jo v slovenski zgodovini igrali general Rupnik in druge vplivne osebnosti, še ni v celoti ocenjena, vsaj objektivno ne. Ni mogoče kakšno obdobje človeške zgodovine ali kakšne zgodovinske osebnosti kar izključiti iz nadaljnjega raziskovanja, češ da zdaj že vse vemo in razumemo.

Objektivne zgodovine seveda ni moč prehiteti z neutemeljenimi, brez dokaznimi osebnimi sodbami.

Spričo vseh teh, zgolj z osebnimi domnevmi utemeljenih sumenj in sodba je treba reči, da so se celo slovenski komunisti izkazali za bolj objektivne do generala Rupnika kakor pa tisti, za katere je nesel na prodaj svojo čast in glavo. Leta 1980 je Cankarjeva založba v Ljubljani objavila drugo izdajo knjige *Rupnikov proces*, ki jo je po uradnih zapisnikih pripravil Dušan Željcnov. Njeno jedro sestavlja dobesedni generalov zagovor pred vojnim sodiščem četrte jugoslovanske rdeče armade, ki ga je obsodilo na smrt. V njem je Rupnik med drugim poudaril:

„Dvakratnemu italijanskemu nadzorstvu, vojaškemu in režimskemu (fašističnemu od aprila 1941 do septembra 1943) kot tudi zelo pomanjkljivemu življenju, so se pridružile še strahotne bajke proti meni. Jasnó je, da me je tako klevetanje bolelo, ker bi se bil zares lahko za svojo osebno korist stokrat ponemčuril, pohrvatil, ali posrbil, pa tega nisem storil, ker sem bil vedno ponosen na to, da sem Slovenec in sem si vedno prizadeval, da bi s svojimi skromnimi sposobnostmi in poštenim delom delal za narod. Kljub svoji simpatiji do nemškega naroda sem se pa vedno in brez kakršne koli rezerve odkrito priznaval za Slovenca. Nekega dne, zdi se mi, da je bilo 14. septembra (1943), sem prejel od nemškega konzulata vabilo, naj se kot župan mesta Ljubljane udeležim dopoldne sprejema vrhovnega komisarja za Jadransko Primorje in Gauleiterja Koroške, dr. Rainerja na meji (Ljubljanske pokrajine). Povabil me je popoldne na razgovor v pokrajinsko upra-

vo. Tam je bilo poleg nemških funkcionarjev tudi nekaj slovenskih osebnosti. Vrhovni komisar me je sprejel kot mnogo starejšega človeka in vojaka visokega ranga z izbrano pozornostjo. Potem me je z močnim poudarkom takole nagovoril: „Gospod general, vem, da ste neupogljiv Slovenec, in preden bova govorila dalje vam izjavljam, da se krivice, storjene vašemu narodu 1941. leta, ne bodo nikoli več ponovile, temveč bo storjeno vse, da bo lahko svojo ljudsko individualno samobitnost razvijalo dalje.“ Vprašal me je, ali bi bil pripravljen sprejeti dolžnost šefa pokrajinske uprave. Odgovoril sem: ‘Samo pod pogojem, da mi ne bodo postavljali ovir pri vračanju narodu njegove nacionalne zavesti.’“

Kateri takratnih slovenskih politikov bi se bil drznil nemškemu oblastniku in Hitlerjevemu osebnemu pooblaščenцу tako odgovoriti? In celo komunisti so Rupniku tak pogum uradno priznali.

Željeznov na drugem mestu piše:

„Ura je bila natančno 14.00 (4. septembra 1946), ko je avtomobil pripeljal na strelišče. Ko je (general Rupnik) stopil iz avtomobila, je mežikal v sončno svetlobo. ‘Ali so moje prošnje za pomilostitev ugodno rešili?’ je vprašal navzoče tožilce, sodnike in zasliševalce. ‘Ne (odgovoril je predsednik vojnega sodišča dr. Helij Modic), sporočiti vam moramo, da so vaše prošnje za pomilostitev zavrnili,’ so povedali malce presenečenemu Rupniku. Nič se ni upiral, ko so ga vodili proti strelišču. Pa tudi oči mu niso zavezali. Sedem mladih knojevcev (KNOJ, Korpus narodne obrambe Jugoslavije, prejšnja VOS, poznejša UDB) je že stalo v ravni vrsti in čakalo na ukaz. Ob 16.10 je zagrmela salva eksekucijskega voda. ‘Živel slovenski narod!’ je bilo slišati poslednje besede nekdanjega generala jugoslovanske vojske Leona Rupnika. Rupnika je zadelo pet krogel: štiri v prsi, med njimi ena v srce, peta mu je prebila vrat... Ko človek danes prebira sodbo, se nehote vpraša, kako da so Rupnika ustrelili, Roesenerja in Hacina pa obesili. Obešenje tako v sodstvu kakor tudi med ljudmi šteje za nečastno, ponižujočo smrt za podla dejanja...“

Komunistični časnikar s tem prizna — in zatrdno ne na lastno pest —, da general Rupnik niti po sodbi svojih najhujših nasprotnikov ni zagrešil nobenega sramotnega, narodno-izdajavskega dejanja.

Revija **Borec**, uradno glasilo Zveze bivših partizanov SR Slovenije, je v lanski decembrski številki priobčila daljšo polemiko o tem, kdo je prav za prav odgovoren za množično pobijanje s Koroškega vrnjenih domobrancev in drugih brez kakršne koli pravne obsodbe in postopka. Eden sodelavcev v tem presenetljivo odkritem razpravljanju je zapisal:

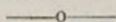
„Čez leta, ko so začeli begunci bolj grebsti po svoji usodi in vzrokih zanjo, so se začeli tudi spraševati, kdo na njihovi strani je kriv za vrnitev in justifikacije domobrancev. Zelo enostavno povedano, politiki so krivili vojake, ti pa politike. Razpisali so se na dolgo in široko, razmišljali, kaj so bili storili eni, pa tega ne bi smeli, česa drugi niso (storili) pa bi morali itd. Za vse ugovore in očitke so našli protiugovore in protiočitke, razlage in opravičila, le zoper eno ne: Slovenski narodni odbor (prav za prav tretje-

majska narodna vlada Slovenije) bi bil moral domobrance ali Slovensko narodno vojsko v begunstvu razpustiti kot vojsko. Pa je ni. Tu je konec žonganja z vzroki in posledicami.“

Temu je treba dodati nekaj pojasnil. Mobilizacijo nedoletnih in drugih civilnih moških beguncev, ki doma niso nosili orožja, je v Vetrinju zapovedal Franc Krenner, ki ga je omenjena vlada povišala v generala kraljevske jugoslovanske in poveljnika Slovenske narodne vojske. Zaradi tega je bilo med vrnjene uvrščenih dosti nevojakov, ki jih je doma čakala ista usoda kakor domobrance. On je na britansko zapoved tudi vodil priprave za transporte čez Področico „v Italijo“, se pravi v titovsko smrt. Če spomin ne vara, je v knjigi *Vetrinjska tragedija* na koncu zapisano, da je Krenner, poveljnik slovenske narodne vojske, po tej opravljeni nalogi slekel uniformo ter kot civilist nemoteno odšel iz taborišča ter naprej v Italijo. V pravo, ne tisto svojih nesrečnih vojakov. Pred nekaj leti je umrl v Argentini s pokojnino podpolkovnika nemške vojske, ki mu jo je priznalo in plačevalo obrambno ministrstvo bonnske Zvezne republike. Ni znano, da bi bila vdova umorjenega generala Rupnika deležna take nemške velikodušnosti.

Dr. Metod Mikuž, odpadli duhovnik, bivši partizan in profesor za zgodovino tako imenovanega narodnoosvobodilnega boja na Kardeljevi univerzi v Ljubljani, je pred 25 leti za 10. zvezek Slovenskega biografskega leksikona (Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, 1960) prispeval podatke o Rupnikovem življenju, šolanju in vojaški karieri. Njegovo delo med vojno in revolucijo je uradni komunistični zgodovinar ocenil takole:

„Ker je bila narodnoosvobodilna borba že od začetka tudi ljudska revolucija, Rupnikovega delovanja med vojno ne moremo šteti kot kvislinštvo, pač pa je bil Rupnik pravi kontrarevolucionar.“ To pomeni, da niti slovenski komunisti generala imeli za narodnega izdajavca, temveč le za ideološkega in vojaškega nasprotnika.

DEJANSKO ODREKANJE ENAKOPRAVNOSTI SLOVENCEM, ki naj bi jim bila po določilih zvezne ustave zagotovljena v okviru „suverene“ lastne socialistične republike, je neutajljivo in sramotno našlo izraza tudi na aprilskem IX. kongresu Zveze pisateljev Jugoslavije. Na njem je Miloš Mikeln, eden uradnih delegatov Društva slovenskih pisateljev, bral svoj, po kongresni cenzuri skrajšani referat o družbeno-ekonomskem položaju pisatelja v SFRJ — v slovenščini. „Toda mnogo poslušalcev je — protestno? — zapustilo dvorano“, pravi poročilo o „kongresu upanja“ v ljubljanskem politično-kulturnem tedniku *Teleks* 25. aprila 1985. Vprašaj ob „protestu“ je nepotrebna in poniževalna prizanesljivost za vsako ceno. Srbi zatrdno niso Mikelnu pokazali hrbta iz simpatije do Slovencev.

Tudi sicer so bila slovenska prizadevanja za ohranitev narodne kulturne in jezikoslovne samostojnosti v tako imenovani lastni državi deležna kar najhujših napadov in obsodb na zborovanju.

Ciril Zlobec, pisec s tržaškega Krasa, ki bo zdaj za leto dni pred-

sednik jugoslovanske vsedržavne pisateljske zveze, je govoril pod naslovom „Za nacionalno samobitnost“. V poročilu je utemeljeval zakaj Slovenci vztrajajo pri zahtevah po tej pravici zase. Zaradi tega ga je ostro prijemal srbski pisec Milan Komnenić. Hinavsko je trdil, da je „tudi on zaskrbljen za slovenski jezik. Toda ne samo za slovenski jezik, ne sprejemam prednostnega mesta za ta pridevnik (slovenski), zaskrbljen sem za jugoslovansko ljudstvo (po srbsko narod) v celoti, za jugoslovansko kulturo, jugoslovansko civilizacijo...“

Od vseh kongresnih govornikov je bil najbolj strupeno napadalen in unitarističen zloglasni velesrbski šovinist Miodrag Bulatović, žalostno znan kot brezobzirno tak iz pocestnih izbruhov na slovenstvo in na enodušni slovenski odpor proti pojugoslovanjevalnim „skupnim programskim jedrom“ leta 1982 in 1983. Mož je predsednik srbskega pisateljskega društva, torej vsaj ob takih uradnih prilikah govori tudi v njegovem imenu.

Bulatović je silovito obsojal republiške in pokrajinske „etatizme“ (upravno in kulturno avtonomijo republik in pokrajin), ki da prehajajo že v avtokefalne (samostojne) države. Zaradi tega, je trdil, tudi jugoslovanska kultura (!) razpada na pokrajinske in celo občinske enote. Kritično se je lotil tudi Zveze pisateljev Jugoslavije, ki da je nepotreben posnetek upravno-političnega reda. Kot taka noro razbija „jugoslovansko literaturo“ z narodnostnimi mejami.

Poročilo o Teleksu poudarja, da je od vseh nastopov na kongresu Bulatićevo bil deležen največjega odobravanja in ploskanja.

Zlobec je v srbičini skušal ovreči Bulatovićeve obtožbe o jugoslovansko-razbijalskih regionalnih (nacionalnih) literaturah. Zavzemal se je za „strpen dialog in pojasnjevanje nacionalnih samobitnosti drugemu, saj bi šele na podlagi poznavanja bistva slehernega naroda lahko prišli do gradnje (jugoslovanskih) mostov med njimi.“

IX. kongres, ki naj bi bil zgodovinski, so vsaj leto dni pripravljali posebni odbori za literaturo pri republiških in pokrajinskih Zvezah komunistov po navodilih osrednje jugoslovanske v Belgradu. Cilj teh vsestranskih prijemov je bil, da bi s srbskim izborom republiških delegatov ter z nič manj skrbno omejitvijo pravice do besede na kongresu preprečili za organizatorje neljuba presenečenja. Upravnih delegatov iz vseh področnih pisateljskih društev je bilo 109, posamezne organizacije pa so smele povabiti še vsega 136 gostov. Poleg teh se je prireditve udeležilo še dosti „neuradnih“ literatov, ki pa jim je bilo po vnaprejšnjem dogovoru prepovedano oglašati se na sejah.

Ton in tir kongresu je dal dozdanji predsednik ZPJ, Makedonec Kole Čašule. Geslo njegovega uvodnega govora in s tem uradno geslo vsega zborovanja je bilo „obramba revolucije“, kar je utemeljeval takole:

„Živimo v času sprevrženih vrednot v nedrih naše lastne revolucije, sredi napadov nanjo z vseh strani; v plimi drznih poskusov, da bi se njen današnji trenutek spremenil v trajen poraz revolucije, v razbitje SFRJ. Živimo v plimi histeričnih apelov nacionalističnih in unitarističnih sil, ki se

zavzemajo za to, da bi postavile pod vprašaj strateške opredelitve naše revolucije, s čimer bi spodkopali temelje naše osvobodilne združitve (dosežene) s pomočjo oborožene samoodločbe naših narodov in narodnosti, (ki nas je privedla) v bratsko skupnost enakopravnih narodov (in) svobodnih ljudi. Živimo v času zvito in daljnosežnih pripravljanih poskusov ponovnega oživiljanja vampirjev naše skupne preteklosti — Nikola Pašić, Aleksander Karadjordjević, Slobodan Jovanović, Draža Mihajlović, Ante Pavelić in njim podobni — toda tudi vampirjev posameznih nacionalističnih hysterij in iredentizma. Živimo v času, ko se plima kontrarevolucije pod masko odpiranja razprav o temeljnih opredelitvah naše revolucije prizadeva, da bi revoluciji zadala smrtni udarec.“

Čašule je za to obrambo revolucije žel navdušeno ploskanje. Nekateri Srbi so mu ostro ugovarjali le, zakaj je Pašića in druge njihove velike državnike enačil s Hrvatom Pavelićem.

Ljubljansko Delo je v dveh predkongresnih komentarjih napovedalo, da ta „zgodovinski“ zbor ne bo prinesel nič novega, kar je bilo vnaprej in od zgoraj določeno, kaj se bo na njem smelo zgoditi in kaj ne. V zavarovalnem okviru „obrambe revolucije“ je sicer le prišlo do precej glasne in ostre kritike sedanjega kulturnega in političnega stanja v SFRJ. A kar je s tem prišlo v javnost, je bilo sila okrnjeno in splošno.

Prerokbo uradnega glasila Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je otožno potrdil tudi novi predsednik vsedržavne organizacije pisateljev Jugoslavije Ciril Zlobec. V svoji osmrtnici kongresu je zapisal, da je prireditve potekala pod velikanskim pritiskom razmer v jugoslovanski družbi. Sam sodi, da je zbor v Novem Sadu bil svojevrstna prisposoba tega, kar ta družba danes je, a se noče ali ne more iskreno in do kraja razkriti. Napovedovali so, da bo na kongresu prišlo do odločilnega spopada med desnico in levico, med nacionalizmom in unitarizmom, med dogmatizmom in „anarhizmom“. A to se ni zgodilo in v tem je kongres bil veliko razočaranje. Navzlic dolgim pripravam, ki naj bi bile zagotovile, kaj se sme in kaj se ne sme na njem zgoditi, če naj bo „zgodovinski“, je v razpravah le bil polemičen, v medsebojnih soočanjih tudi surovo žaljiv.

„Nekateri — zadnji primer humanizma v Jugoslaviji — so ta pisateljski zbor imenovali kongres upanja. Upanje, ne samo da je treba, ampak da je tudi mogoče najti izhod iz krize, je navdihovalo številne razpravljalce. (Toda) besede, pa naj bodo še tako modre, žal niso že tudi spremembe, so pa lahko spodbuda zanje. Kongres pisateljev ni mogel in ne more ničesar spremeniti...“

—o—

TAKO IMENOVANE NEGATIVNE TEČAJNE RAZLIKE so zavoženo jugoslovansko in slovensko gospodarstvo pogreznile še za nadaljnjih 2.500 milijard dinarjev, ali po trenutni menjavi (250 dinarjev za 1 dolar) za novih deset milijard dolarjev, v že tako in tako brezdanje brezno SFRJevskega dolga tujini. Za kaj pri tem gre, posebno v svetu ve malokdo.

Po uvedbi Kardeljevega delavskega samoupravljanja, ki so ga, kakor

sleherno njegovo novo teorijo, najdosledneje uresničevali v Sloveniji, so na primer iz pristojnosti republiških ministrstev za javna dela, za promet, kmetijstvo itd. vzeli razne dejavnosti ter jih organizirali v samostojne upravno-gospodarske enote. Tako na primer nove ceste v SRS dela in stare oskrbuje Cestna skupnost Slovenije, železnice ima v rokah Železniško gospodarstvo SRS, kulturo Kulturna skupnost Slovenije.

Cestna skupnost Slovenije (CSS) je z drugimi podobnimi gospodarskimi enotami dobila pravico do najemanja posojil v tujini za lastne potrebe. Do dolgovne krize po Titovi smrti jih je bilo moč zlahka in na dokaj ugodne obresti dobiti zlasti od Mednarodnega denarnega monetarnega fonda v Washingtonu, od ameriške Banke za obnovo in razvoj ter od Evropske investicijske banke v Luksemburgu. Vračanje v obrokih bi bilo treba začeti po petih in ga končati v 15 do 20 letih. Obresti so bile za vso to dobo določene na nespremenljivih 10 odstotkov.

CSS je s temi posojili naredila avtocesto Maribor-Celje in Ljubljana-Razdrto, delno pa je prav taka od Ljubljane do Naklega na Gorenjskem. Posojila so bila v dolarjih, a Skupnost je za plačilo materiala, dela in drugega potrebovala dinarje. Zaradi tega je dolarje, ki so ji jih tedaj računali po 20 dinarjev, znatno dražje prodajala tujih deviz vedno lačnim bankam, med njimi Ljubljanski, najmočnejši v Sloveniji, in Narodni v Belgradu in kdove še komu. Kar SFRJ za svojo industrijo in javna dela uvažja, je treba vse plačati v dolarjih, celo Sovjetski zvezi in drugim „bratskim“ socialističnim državam.

Tuji upniki seveda zahtevajo plačilo obrokov za dolg in obresti v dolarjih in od tistega, ki je posojilo najel, tudi v primeru, da je to v njegovem imenu storil kdo drugi. To je za CSS delno upravljala Narodna banka.

Poročila slovenskega republiškega tiska o tej zamotani zadevi so tako „strokovna“ in polna filozofiranja, da ne povedo niti, za koliko se je CSS po tej poti zadolžila. Navajajo samo dve približni številki — da so negativne in neporavnane tečajne razlike obtežile jugoslovansko gospodarstvo v celoti za novih deset milijard dolarjev, se pravi, kolikor so vredni vsi njegovi izdelki in storitve v letu dni; in pa, da je v Sloveniji eno samo javno podjetje — CSS — s tem prizadeto za štiri in pol milijarde dinarjev. K temu je treba prišteti začetno glavnico posojil in obresti za deset let, a tega ne izračuna nihče. Če so recimo, ti dolgovi leta 1975 po tedanjem tečaju (1:20) znesli 2 milijardi dinarjev, je do danes njihova cena poskočila na 25 milijard dinarjev in to brez obresti!

Če znaša prispevek Slovenije k vrednosti celotnega državnega bruto dohodka SFRJ (produkcije in storitve z izvozom vred) le 15% (ako k temu prištejemo še nepridobitne prisilne slovenske investicije v zaostalih republikah, pa najbrž znatno več), in če bodo po tem ključu delili tudi izgubo zaradi negativnih tečajnih razlik, bo slovenska republika udarjena z novimi 675 milijardami dinarjev.

Za Cestno skupnost Slovenije in druga zadolžena podjetja je zdaj

največji škripec, kako priti do dolarjev in po kakšni ceni. Po njihovem bi jih morale preskrbeti Narodna in druge banke, katerim so jih v brezskrbnih časih prodajala. Toda banke o tem ne marajo slišati ter hočejo breme tečajne izgube naprtiti zveznemu in republiškim proračunom, to je, delovnemu ljudstvu v obliki novih davkov. Humoristi v SRS tem prizadevanjem učeno pravijo „socializacija zapitka“.

Poleg tega so bančna podjetja v SFRJ v stiski za devize, ko še nikdar v zadnjih 30 letih. Kar jih je, jih večina gre za oboroževanje in vojaščino, nekaj pa za vlaganje „novega razreda“ v zahodne banke in podjetja, če bo kdaj treba iz domovine kam na varno.

A tudi če bi dolarjev bilo dovolj, bi jih zadolženci ne mogli kupovati po današnji uradni, kaj šele po črni ceni, ki je dosegla skoraj 400 dinarjev za dolar. Predsednik Cestne skupnosti Slovenije Andrej Levičnik je povedal, da bi takojšnje plačilo dozdnajnih tečajnih razlik vzelo njegovega podjetju polovico sredstev, potrebnih zgolj za vzdrževanje sedanjih cest v Republiki. Na kake nove ali razširjenje starih niti misliti ne morejo. Poleg tega CSS takoj potrebuje milijardo in 300 milijonov dinarjev za že zapadli letošnji obrok posojila, 3 milijarde 200 milijonov dinarjev pa za obresti, skupaj novih 4 milijarde 500 milijonov dinarjev, ki jih ni kje vzeti.

O tem zamešanem socialističnem poslovanju in številkah naj bi premišljali zlasti tako imenovani gospodarstveniki med emigracijo, saj prav oni nujnost nadaljnega pripadanja Slovenije k SFRJ zagovarjajo z že zdavnaj preživelim slepilom, da je njeno gospodarstvo usodno odvisno od tržišč na jugoslovanskem Balkanu.

—o—

„25. OBLETNICO SMRTI KARDINALA ALOJZIJA STEPINCA, ki je ostarel, pohabljen in drgetajoč od bolečin, katere mu je zadal komunistični režim Josipa Broza-Tita, umrl 10. februarja 1963, so obhajali Hrvatje, kar jih še mora živeti v Jugoslaviji, ter stotisoči hrvatskih političnih emigrantov v Združenih državah in številnih drugih deželah po svetu.“

S temi besedami je spominsko poročilo o velikem hrvaškem verskem vodniku in mučencu začel *The Washington Times* 8. februarja letos. Poudaril je, da se kardinalovi rojaki ne spominjajo te obletnice v obupu nad krutostjo ljudi, temveč v duhu moža, ki je med insceniranim procesom, ob sodbi, v ječi, med mučenjem in ob smrti šepetal samo: „Bodi hvaljeno božje ime!“

Hrvatje si na moč prizadevajo, da bi njihov ljubljeni mučenec bil prištet med svetnike. Kardinal je bil 11. oktobra 1946 obsojen na 16 let ječe, po procesu, ki je zbudil ogorčenje vsega sveta.

Hrvaški narod, nadaljuje washingtonski dnevnik, je eden tistih, povezanih z drugimi v SFRJ. Bil je najmočnejši branik proti komunizmu v Jugoslaviji. Tito je sklenil, da je treba to trdnjavo podreti. Najboljša pot do tega je bila, da stre njegovega verskega vodnika.

Winston Churchill je ob Stepičevi obsodbi dejal: „Katoliška Cerkev

in duhovščina na Hrvaškem sta preganjani s kar največjo strogostjo. Tam proti drugačnemu političnemu mišljenju uporabljajo najostrejše ukrepe policijske vlade.“

Louis S. Breyer, takratni direktor Ameriškega judovskega odbora, je odločno zavrnil obtožbe, da je kardinal sodeloval z nacisti, rekoč: „Ta veliki cerkveni mož je bil obdolžen zarotništva z nacisti. Mi Judje to zanikujemo. Iz njegove preteklosti vemo, da je Stepinac bil naš resnični prijatelj.“

Kardinalova pridiga v zagrebški stolnici 25. oktobra 1942 to sodbo judovskega prvaka potrjuje. Tedaj je poudaril: „Vsi narodi in vse rase v današnjem svetu imajo pravico do človeka vrednega življenja ter do dostojanstvenega ravnanja, kakršno človeku gre. Vsi brez izjeme, naj pripadajo plemenu ciganov ali kateremu drugemu, naj bodo zamorci ali omikani Evropejci, naj bodo osovraženi Judje ali ponosni Arijci, imajo isto pravico moliti: 'Oče naš, ki si v nebesih...' Zaradi tega je katoliška Cerkev vedno obsojala in prav tako obsoja tudi danes sleherno krivico in vsako nasilje, zagrešeno v imenu razrednih, plemenskih in narodnostnih teorij. Ni moč z obličja zemlje izbrisati ciganov ali Judov, ker jih kdo ima za nižjo raso.“

Stepinca je papež Pij XII. imenoval za kardinala leta 1952. Ker je nadškof vedel, da se ne bo smel vrniti v Jugoslavijo, ni šel v Rim na ustoličenje. Sv. oče mu je tedaj sporočil: „Na moč cenimo vse, kar gre v dobro Vaši duši, Vaši ljubezni do Boga, Vašemu budnemu katoliškemu čutu Vaši vztrajnosti in neuklonjivi moči Vaše volje. Naj Vas sredi vašega trpljenja in smrtnega boja, ki sta vir sreče, ohranja in tolaži spomin na Vaš neizmerni prispevek Cerkvi. Pričakovanja, da bomo od Vas dobili najboljše, so se izpolnila.“

In Hrvatje ob 25-letnici smrti kardinala Stepinca pričakujejo, da mu bo Vatikan dal svoje najvišje priznanje — svetništvo. A v njihovih očeh ga je dosegel že zdavnaj, končuje omenjeni dnevnik.

(In tudi v dejanju. V eni dveh kapel, ki so jih hrvaški politični emigrantje uredili v osrednji ameriški katoliški cerkvi The National Shrine v Washingtonu, so v oltar postavili poleg hrvaških svetnikov in kraljev tudi podobo kardinala Stepinca. V slovenski kapeli prav tam pa ni v vsem pojasnjevalnem gostobesedju imena škofa Rožmana ali katerega od 70 slovenskih duhovnikov-mučencev, ki so kakor Stepinac dali življenje za svobodo in vero svojega naroda. „Zmerni emigrant“ dr. C. Žebot je preprečil celo, da bi na skromni spominski plošči žrtvam komunistične revolucije, ki naj bi bila nameščena tam blizu, bilo vklesano ime njegovega vodnika in dobrotnika, umorjenega dr. Lamberta Ehrlicha.)

—o—

ZA SVOBODO BESEDE IN KRITIKE V SLOVENSKEM TISKU SVOBODNEGA SVETA se je krepko zavzel dr. Jože Velikonja, profesor na univerzi države Washington v Seattleu, na ameriškem bregu Tihega morja. V clevelandski Ameriški domovini je 26. marca letos priobčil tehten komentar z naslovom **Svobodna tribuna**.

Z njim je tudi ta ugledni slovenski znanstvenik in publicist posegel v

polemiko o dvojni založniški politiki celovške Mohorjeve družbe do protikomunistične emigracije. Ostro razpravljanje, ki teče v tem listu že tretje leto, je sprožila objava tendenčnega romana **Križ s križi**, ki ga je napisal koroški titokomunist Valentin Polanšek, predsednik levičarske Slovenske prosvetne zveze v Celovcu. Knjiga je izšla med rednimi mohorjevkami za 1983, a je bila namenjena samo naročnikom na Koroškem in v Evropi. Dombrobrance in slovenske protikomuniste nasploh dolži vdinjanja Hitlerju in jih obtožuje bratomora.

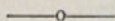
Izdajo tega pamfleta in slovensko katoliško založbo v Celovcu, ki ga je objavila, so ostro obsodili razni vidni ljudje iz politične emigracije, med njimi v **Ameriški domovini** dr. Ludovik Puš, pisatelj, publicist in tajnik Slovenskega narodnega odbora ter podpredsednik Slovenske ljudske stranke v tujini; dr. Peter Urbanc, tudi tajnik SNO, član vodstva Slovenske demokratske (liberalne) stranke in publicist; rajni Peter Markeš, vodilni slovenski javni delavec in gospodarstvenik v Kanadi. Njihove kritike si ni upal spodbijati nihče, niti sama Mohorjeva ne.

Dolgo za njimi je v clevelandskem listu spregovoril tudi pisatelj Mirko Javornik. Poudaril je kričečo razliko med mohorjevskimi dejanji in besedami — na eni strani objava **Križa s križi** in uradno zagovarjanje tega koraka, na drugi strani sprenevedno sklicavanje na nauk škofa Rožmana, da je komunizem največje zlo za Slovence, ter da je ta nauk prisoten pri vseh odločitvah celovške založbe.

S tem zapisom je Javornik sprožil dva silovita, največ osebna in neresnic polna brezimna napada v „Domovini“, kakršnih v emigraciji ni bil doslej deležen nihče podobnega imena in dela. Pisca teh očitkov je Javornik postavil na laž z dokazi in viri v odgovoru, naslovljenem **Kateri resnici na ljubo** (A. D. 12. in 19. februarja 1985). S tem, je dejal, je pravda o celovški Mohorjevi končana.

A ni bila. List je razen urednikovega uvodnika, zakaj **Domovina** daje prostora različnim mnenjem, tudi če se uredništvo z njimi ne strinja, priobčil še štiri polemične prispevke, ki so razen Velikonjevega bili neposredno ali posredno naperjeni proti Javorniku. Zaradi tega je bil prisiljen poslati v Cleveland svojo zadnjo obrambno besedo in sicer 27. aprila. **Domovina** je do danes (31. maja) še ni priobčila.

Dr. Velikonja je v svojem prispevku še posebej poudaril pravico slovenskega pisatelja, da sme tudi on povedati svoje o čemer koli. Njegova razprava je tale:

„SEATTLE, Wash. — Nisem pričakoval, da bo komentar Mirka Javornika izzval tolikšen odziv. Nadejal sem, da bo zdramil duhove — čas je že da se prebudijo —, vendar sem upal, da bo njegovo gledanje izzvalo resno razpravljanje o tem, kaj Mohorjeva družba dela in namerava, ter se oddaljila od tega, kar si neinformirani bralci predstavljajo.

Ameriška domovina prepogosto postaja list za nabiralne akcije. Nekatere so ukoreninjene in bi brez lista ne mogle uspeti. Druge so obča-

sne in jih list objavlja, ker se zanese na dobro voljo in spodbudne namene nabiralcev.

Ne bom se spuščal v podrobne nabiralne akcije — mojega imena pozorni opazovalec ne bo zasledil med podporniki, ker pač nekateri podpiramo akcije z delom in pisanjem, drugi ga z denarjem —, vendar bi hotel pripomniti, da je marsikdaj videti, da „bolan ta zdrav'ga nese“, oziroma da gre denar od tistih, ki manj imajo, v razpolaganje drugim, ki več premorejo.

Nabiranje izvira iz prepričanja, da je v Severni Ameriki polno denarja in ga dobiš, če le vprašaš zanj. Posebno, če se sklicuješ na rojake, na tradicijo, navržeš nekaj svetnikov in spominov, poveš nekaj o trpljenju in žrtvah, pa gre. Le nekajkrat sem zasledil, da je prejemnik podporo odklonil: „Zdaj ne rabim, dajte komu drugemu.“

Tako so danes misijonarji marsikdaj na potovanjih, „morajo na odih v domovino“, da se odpočijejo, „morajo na obisk v centralo, da uredijo svoje zadeve,“ medtem ko marsikdo od nas do počitka ne pride ne v domovini ne v novi Ameriki. Ker si ga pač ne more privoščiti. Če temu pridružimo še vaško baharijo, da bo „naš zvonik“ pokrit z bakrom, medtem ko imajo v sosednji fari kar z opeko, da bo poslopje, za katerega nabiramo prispevke, imelo večjo sliko škofa, svetnika, Matere božje, kot ga imajo v sosednji stavbi, to kaže bolj na bahavost in zavistnost kot na zbrano pobožnost in potrebno skromnost.

Mohorjeva danes ni ista družba in ne sledi istim smernicam, kot jih je nakazal Slomšek. Malokdo danes bere, kar je Slomšek napisal. Le denar zbiramo za njegovo svetništvo in na pomoč ga kličemo, kadar gre za Mohorjevo. Že več kot celo stoletje. Vendar dobri Slomšek ni dosti bližji oltarju, kot je bil ob smrti. Je preveč pisal, bil preveč nacionalistično nestrpen in preveč je hotel povedati o stvareh, ki jih ni poznal.

Enako Baraga. Vsaka nova knjiga o njem nam ga bolj približa kot človeka s silno vztrajnostjo, a tudi trmo, nestrpnostjo in samoglavostjo. Ubogi škof je bil v pogostih sporih s svojimi škofi in proti koncu s svojimi škofijskimi sobraty. Ameriški škofje, njegovi nasledniki, so danes dokaj mlačni, da bi se zavzeli za njegovo svetništvo. Brez odločne podpore škofov pa se proces ne more daleč premakniti.

Če nam je res za to, da bi bila Slomšek in Baraga priznana za svetnika, jima več koristimo s priprošnjami za njuno pomoč kot s kupovanjem cenenih spominkov v Marquette ali pri L'Anse v Michiganu. Umrla sta v duhu svetosti, priporočajmo se jima. Trgovsko priganjaštvo jima več škoduje kot koristi. Z denarjem in nabirkami svetništva ne bomo kupili. Tisti časi, če so v resnici kdaj bili, so že davno minili.

Mohorjeva je danes v precepu. Tiskarna, založba, knjige, revija, dijaški dom. Navadno se taka podjetja sama zdržujejo in slone na stalnih podpornikih. Ena aktivnost podpre drugo. Mohorjeva je bila deležna v pokojnih letih dokaj podpor avstrijskih javnih ustanov, koroških in zamejskih, pa tudi zdamskih darovalcev. Od tiskarskih strojev kmalu po vojni,

do zastonjskega pisanja ne le Javornika, tudi marsikoga drugega — pokojni Mauser ni pisal za denar —, od prostovoljnega razpečavanja knjig, listov in revij, do darov za dijaški dom, za Rožmanovo sobo in podobno.

Če je bil v Severni Ameriki zbranih v ta zadnji namen 38 tisoč ali 30 tisoč dolarjev je postranskega pomena. Bolj pomembno je kakšen položaj bo Rožmanova soba imela v domu. Soba pod ključem? Da kak ljubljanski obiskovalec po pomoti ne zaide vanjo; da jugoslovanskemu konzulu, ki je bil počaščen ob otvoritvi doma, ne bo treba zardevati, če bo le ujel Rožmanovo ime v velikimi ali malimi črkami.

Tudi cerkveni dostojanstveniki s svojo prisotnostjo ne zagotovijo, da bo njihov duhovni sobrat pokojni škof Rožman priznan in počaščen. Treba je pač biti obziren do Ljubljane, kajti kam bomo sicer hodili kupovat klobase in poceni bencin? Mohorjeva ne sme dati zatočišča rovarjenju. Kaj res nihče ni bral Vošnjakovih Veleposlanikovih zapiskov, kjer pripoveduje, kako je zaradi velikega prijateljstva s kardinalom Königom dosegel, da je kardinal posegel in preprečil politično rovarjenje klera (str. 90), ki pač negativno vpliva na sožitje med sosedi? Zaradi tega sožitja je marsikdo v svobodnem svetu obsojen na molk.

Mohorjeva sicer govori o katolištvu, a iz olike, če ne iz drugih razlogov, marsikdaj molči, ko bi morala spregovoriti. Le berite Celovski zvon. Res je med uredniki tudi škof Ambrožič. S tem je menda dan blagoslov. Vendar to ne preprečuje, da si Celovski zvon dovoljuje pobalinstva, ki izzivajo odgovore. Odgovore v isti reviji ali kje drugje? Kaj bodo pa rekli na Ljubelju? Danes je bolj jasna Nova revija, ki izhaja v Ljubljani, kot je Celovski zvon, ki menda izhaja „v svobodnem svetu“.

Ali res o tem ne bi smeli govoriti? Doslej je Ameriška domovina bila dokaj svobodna tribuna in je sprejemala dopise, podpisane in nepodpisane, ki so kazali nasprotujoča si gledanja. Dokler so podpisani in so pripravljani na reakcijo, nimam kaj pripomniti. Prepogosto se vendarle zgodi, da nezaslišane neumnosti ne sprožijo primernih odgovorov. Bodisi da naročniki lista ne berejo, ali pa se tiho sprijaznijo s pisanjem; angleški del je v tem pogledu posebno poglavje.

Iz večkratnih pogovorov z urednikom sem prepričan, da hoče obdržati list kot svobodno tribuno za svobodno razpravljanje. Tako gledanje nujno odpre vrata različnostim. Mirko Javornik si je pridobil naslov ostrega opazovalca in pisca pred več kot pol stoletja. Tisti, ki ne vedo zanj in za njegovo pisateljsko in vse drugo delo, so pač marsikaj prezrli in bi jim bilo koristno poznati. Tisti, ki ga že desetletja poznamo in spremljamo od blizu in daleč, smo veseli, da mu pero še ni otopelo, da mu roka še ni omahnila in da ga čas še ni pritisnil ob tla. Veseli vsake besede, ki jo napiše, četudi z vsem ne soglašamo. Marsikdo, ki se je postavljajal na visok pedestal in si lastil vrhunstvo v pisanju, je že omahnil in odnehal. Zaman čakamo, da jih bo mladi rod nadomestil.

Svobodna tribuna za svobodno razpravljanje nam je potrebna. Ne samo za denarne nabirke in objave plesnih nastopov. Da se med seboj ob-

veščamo in si posredujemo gledanja. Prav nič ni važno za list, kdo je s kom sprt, kdo je za prenovitev cerkve pri Svetem Vidu in kdo ne, kdo je zadovoljen, da ima Cleveland Slovenca za konzula in zdaj še podkonzula, in komu to ni mar. Pišite, kjer vas čevelj žuli, pa se pogovorimo. Tudi Javornik mora biti dobrodošel.

Velik del rojakov v večjih slovenskih središčih pač težko razume, kaj pomeni list kot občilo za stotine naročnikov, ki živijo izven teh središč: list je živa vez z drugimi slovenskimi rojaki. Tudi če nas doseže z mesečno zamudo. Nenadomestljiva vez, pa najsi bo videti še tako neznatna.

Jože Velikonja“

Urednik „Ameriške domovine“ dr. Rudolf M. Susel je temu dodal naslednjo svojo pripombo:

„Hvala za dopis, ki bo pa zopet jezil mnoge bralce. Že kmalu po prihodu na uredniško mesto sem pač ugotovil, da so tisti, ki so jim najbolj pri srcu besede o svobodnem, dostojnem razpravljanju, med prvimi, ki protestirajo, če kaj izide, kar jim ni po godu. Trdijo, da bodo ljudje oziroma bralci zmedeni zaradi različnih gledanj o kaki zadevi ali ustanovi. Oni sami da sicer ne bodo, drugi, ki morda niso tako izobraženi al razgledan, pa da bodo. So za „svobodno razpravljanje“, ko se izražena mnenja -uje-majo z njihovim osebnim mnenjem.

Že ponovno sem sam pisal, kakor so pisali številni drugi, da je koroška Mohorjeva za Slovence tako na Koroškem kot v tujini izredno važna ustanova in da je tudi vredna naše podpore, tako gmotne kot duhovne. Moti me predvsem to, da mnogi pisci ne znajo premagovati svojih čustev, ko pišejo članke bolj polemičnega značaja. Radi tega ne morejo mimo osebnih žalitev in zmerjanj, ta pa ne pridejo v objavo. (Mimogrede povedano: čudim se, da ljudje te žalitve pošljejo meni, ne pa osebam, ki so njih tarča!) Če bi take članke objavil, bi bili osmešeni njih pisci, ne pa tisti, ki so bili napadeni.“

„Kako bi mogli brez nje?“ je naslov zapisa, s katerim je k tej polemiki o celovski Družbi prispeval svoje tudi „vidni zastopnik“ „zmerne“ politične emigracije dr. Ciril Žebot iz Washingtona (Ameriška domovina 12. marca 1985). Čudi se ostrini razpravljanja o tej zadevi. Če bi šlo (pri Polanšku in drugem) „za resnične nejasnosti in nesporazume“, naj bi jih po njegovem obravnavali na tihem z medsebojnimi razgovori, v javnosti pa z zmernim dialogom v duhu sv. Avgušтина in njegovega navodila o edinosti v potrebnem, o svobodi o dvomljivem, pa o ljubezni v vsem in zmeraj.

Kaže, da je zavestno ponarejanje vsebine, namena in zgodovine slovenskega medsebojnega boja proti komunizmu za dr. Žebota zgolj nejasnost in nesporazum, čeprav je tudi sam precej vidno sodeloval v njem vse do 8. septembra 1943. A neglede na to mu je ob tem zavijanju oči treba povedati tole:

Objava Križa s križi v 3270 izvodih pa njegova prodaja „samo“ 2000 naročnikom mohorjevsk na Koroškem in v Evropi sta bili javno založniško

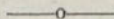
dejanje. Kakor vsaka objavljena knjiga sme in mora tudi ta biti izpostavljena javni kritiki, naj bo literarni in, ker je Polanškov pamflet v znatni meri politične vsebine, tudi politični in ideološki. V tem konkretnem primeru še zlasti, ker to delo iz katoliške založbe sramoti toliko mrtvih in živih katoliških Slovencev.

Dr. Žebot utemeljuje svoje nasvete s potrebo občutka o ljubezni „do nam vsem skupnega slovenstva“, ki da ga prav danes izpričujejo kulturni delavci in mladina v „matici“ ter novi rod slovenskih izobraženecv na Koroškem. Kaj poreče dr. Žebot v zvezi s tem na naslednje:

Ljubljanski verski tednik *Družina* je 17. marca letos priobčil velik oglas, ki ga je v imenu Mohorjeve družbe v Celovcu podpisal dipl. inž. Franc Kattling. Naznalo pravi, da je zdaj njene knjige moč dobiti tudi v knjižarnah po SR Sloveniji. V seznam del, ki so tam na razpolago, seveda ni bilo dovoljeno dati nobenega romana Karla Mauserja, vodilnega zastojkega pisca Mohorjeve, ne kake rodoljubne povesti p. Metoda Turnška in še zlasti ne Kolaričevega škofa Rožmana. Pač pa je med pripuščenimi deli naveden Polanškov *Križ s križi*, ki ga oglas označuje kot „zgodovinski (?) roman iz časov druge svetovne vojne“.

S prodajnim ponujanjem tega dela rojakom v domovini, po šoli, vzgoji in tisku o naši polpretekli zgodovini zgolj partijsko poučenim, je celovška založba dala režimu dragoceno orožje za pobijanje opozicije med razumništvom in mladino v republiški Sloveniji. Ti vse glasneje terjajo od sedanjih oblastnikov objektivno resnico o revoluciji, državljanski vojni in rodomoru leta 1945. Komunistična propaganda bo zdaj te nevarne zahteve uspešno pobijala z geslom: „Molčite, saj je celo klerikalna in farska Mohorjeva družba v Celovcu izdala knjigo, ki dokaže, da so slovenski domobrancji in protikomunisti bili Hitlerju vdinjani bratomorivci!“

Tudi majska številka *Slovenske države* poroča med novicami s Koroškega, da bodo prvič po letu 1945 knjige celovške Mohorjeve na veliko prodajali tudi v SR Sloveniji. List poudarja, da v oglasu, ki ga je priobčila *Družina*, manjkajo Rožmanov življenjepis, Koledarji in sploh vse, kar diši po slovenski opoziciji. Omenja, da so cene za Slovenijo prikrojene „matičnemu“ knjižnemu trgu, se pravi, da bodo znatno nižje od cen za Evropo, zlasti pa za Ameriko ki so dvakrat večje od tistih za Koroško. Novica pa povsem prezre, da bodo v domovini poceni prodajali tudi *Križ s križi*...

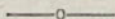
„SUVERENA“ SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA vzdržuje v Celovcu založbo Drava za konkurenco tamkajšnji Mohorjevi družbi. Podobna ustanova SRS je Založništvo tržaškega tiska na Primorskem, katerega glavna publikacija je PRIMORSKI DNEVNIK. Pri Dravi je jeseni 1984 izšlo *Slovensko pismo*, najnovejša knjiga Josipa Vidmarja. Mož je bil predsednik Izvršnega odbora komunistične Osvobodilne fronte od 1941 do njenega razpusta leta 1952, potem dolga leta predsednik „suverene“ Socialistične republike Slovenije ter ves poveljni čas diktator slo-

venske kulture v SFRJ. Po poročilu v ljubljanskem DELU 11. junija 1985 pa knjiga nekdanjega predsednika „suverene“ SRS po letu dni od izida še ni smela v „suvereno“ jugoslovansko republiko Slovenijo. Prav tako je do tedaj bil vstop tja prepovedan knjigi Vidmarjevega mežnarja Jožeta Javorška-Brejca Intenzivna nega, ki jo je izdalo Založništvo tržaškega tiska, čeprav se Javoršek ima, in velja, za edinega pravega socialističnega pisatelja. Vzrok za zaporo nad delom teh dveh nedvomno povsem pravovernih literatov: cenzura belgrajskega zveznega policijskega ministrstva ne mara knjigama dati uvoznega dovoljenja, ker gre za „tuj“ tisk. DELO pravi, da je zvezni zakon o „vnašanju tujih sredstev množičnega komuniciranja“ izrazito omejitvene narave ter praktično onemogoča pretok knjig teh dveh in seveda tudi drugih založb iz zamejstva v „matično domovino“. Proti temu, trdi DELO, že dolgo protestirajo slovenski pisatelji in se zgraža republiška kulturna javnost. Stvar se je sprevrgla v političen škandal, ko je komunistični pesnik Ciril Zlobec, po rodu Primorec, kot delegat v družbeno-političnem zboru skupščine SRS postavil uradno vprašanje o tem. Po zatrdilu omenjenega lista je dobil „pomirjujoč odgovor, javnost pa obljubo, da bo Svet za kulturo pri Republiški konferenci Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije „oblikoval posebno koordinacijsko telo, v katerem bi usklajevali aktivnosti vsi dejavniki, ki imajo opravka z uvozom literature, kar naj bi omogočilo, da postopek za uvoz (slovenske) literature (v „suvereno“ SRS) ne bi trajal dlje kot 14 dni.“ A preden bodo ti dejavniki kaj „izoblikovali“, in najbrž še dolgo pozneje, bo imela vso besedo pri tem jugoslovanska zvezna UDB. In samo od nje bo odvisno, kako dolgo bosta partizanska heroja Vidmar in Javoršek veljala za tujca v lastni, baje suvereni, socialistični domovini

—o—

SRBŠČINA JE URADNI POUČEVALNI JEZIK za vse predmete, slovenščino vred, na šoli Prežihovega Voranca v Ljubljani. Voranc, s pravim imenom Lovrenc Kuhar, naj bi po sodbi pred- in povojne levičarske kritike bil največji slovenski pisatelj vseh časov. Zdaj pod njegovim slavnim imenom ljubljanske otroke učijo o njem — po srbsko. Po določenih republiške ustave je slovenščina edini zapovedani učni jezik za vse šole v Sloveniji. Navzlic temu pa zadnja leta po njih nastavljajo vse več učiteljev, ki ne le niso Slovenci, temveč se tudi jezika niso naučili toliko, da bi lahko za silo šolali otroke v njem. To sramotno resnico je razodel **NEDELJSKI DNEVNIK** 18. aprila letos v poročilu **Slovenščina na šolskem prepihu**. Za dokaz navaja primera učiteljic Rasime Begović in Vere Jurca z ljubljanske osnovne šole Jože Moškrič. Njeno vodstvo je, najbrž na pritisk staršev in šolarjev, sporočilo obema, da ne moreta več opravljati svoje službe tam zaradi nezadostnega znanja slovenščine. Begičeva je bila učiteljica za družbeno-moralno vzgojo in spoznavanje narave. Ta predmet je študirala na pedagoški akademiji v Ljubljani, kjer je morala najprej obiskovati tečaj slovenščine za tujerodne študente. Jurca nima spričeval za poučevanje ničesar, njeno znanje slovenščine pa je še manjše od

njene strokovne usposobljenosti. Šolski svet Jožeta Moškriča, katerega predsednik je Srb Radko Ščepanović, je odločil, da bo Begičeva odslej smela pri njih še naprej učiti srbsščino in delati v šolski knjižnici, Jurcovi pa bodo navzlic nesposobnosti preskrbeli kaj drugega v srbski šoli Prežihovega Voranca sredi slovenske prestolnice Ljubljane. Pred kratkim smo brali učeno razpravo liberalnega emigrantskega „razvojnika“, ekonomista in bivšega partizana dr. Ljuba Sirca. Neomajani, po piscu za nas vse obvezni sklep je, da je bodočnost Slovencev lahko zagotovljena samo v kakršnikoli Jugoslaviji. V odškodnino za srečo, da bi lahko živeli v njej in v jugoslovanski kulturni (?) skupnosti, pa bi morali pokazati nekaj več vzajemnosti z južnimi brati, ne bolehati od kompleksa večvrednosti nad njimi in ne samo skopuško preštrevati „fičnikov“, ki gredo iz Slovenije na Balkan. Profesor slovenske bodočnosti bo zatrdno srečen ob novici, kako njegova naročila za vzajemnost izpolnjujejo slovenski komunisti, in ne samo v šolstvu...

70 MILIJARD DOLARJEV (21 tisoč milijard današnjih dinarjev) bo morala Jugoslavija plačati do leta 2000 več ko 600 zahodnim državnim in zasebnim deniarnim ustanovam na račun svojih dolgov obresti in kazni zaradi zamujanja obrokov. Tako je izračunal ljubljanski TELEKS, tednik za politiko, gospodarstvo, vedo, kulturo in pornografijo, ki izhaja v založniškem sklopu DELA, uradnega glasila Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije (13. junija 1985). Njegov finančni strokovnjak je za temelj tej obračunski napovedi vzel uradni belgrajski podatek, da je dolg SFRJ tujini konec lanskega leta dosegel 18 milijard 940 milijonov dolarjev. Od šestih jugoslovanskih delnih republik je Slovenija po zadolžitvi na predzadnjem mestu z eno milijardo 480 milijonov dolarjev. Prva je SRS Srbija, zadnja Makedonija, nad vsem pa seveda zvezna vlada s 5 milijardami 260 milijoni dolarjev. Slovenski delež pri tem strašanskem zadolževanju znaša 12.82 odstotka in pri končnem plačilu seveda prav toliko. Do leta 2000 bo torej SR Slovenija morala za ta svoj dolg odriniti osem milijard 974 milijonov dolarjev ali 26 tisoč 922 milijonov današnjih dinarjev. Za dr. Sirca in za druge naše Jugoslovence so to očitno „fičniki“, ki jih ne velja jemati za mar, čeprav jih bo moralo, prigarati slovensko delovno ljudstvo... Poročilo v TELEKSU dalje ugotavlja, da SFRJ od večine teh skoraj 19 milijard dolarjev ne bo imela drugega kakor škodo... šest do sedem milijard dolarjev je namreč šlo za prekomerne, oziroma grešene naložbe v industriji in drugod. Zaradi negativnih razlik v menjavi nekdanjih in današnjih dolarjev, o čemer je beseda drugje v teh zapisih, je zadolžitev narasla za novih pet milijard dinarjev. Po lanskih vladnih podatkih pa ni nobenih uradnih dokazil, za kaj so porabili 4 milijarde 300 milijonov posojil, in tudi ne, kdo jih je najel. Kaj takega je mogoče, razen v Afriki, le v „samoupravljaljski“ SFRJ pod diktatorsko, nikomur odgovorno komunistično vlado njenega pokvarjenega „novega razreda“ in nove velesrbske čaršije. Celotna vsota v škodo uporabljenih ali

Janez Grum

Iz zapuščine polk. M. Bitenca

II. DEL: MANJŠI SEZNAMI OFICIRJEV SNV

Najprej naj mi bo dovoljeno izreči nekaj besed k obširnemu seznamu oficirjev SNV (ZAPISNIKU), ki ga je priobčil prejšnji Vestnik (št. 2, 1985). Ko sem ta Vestnik prejel, sem seveda ves sestavek ponovno prebral. Nehote pa sem se zadržal pri str. 159: Da je bilo v ljubljanskem domobranstvu (v Ljubljanski diviziji SNV) 340 oficirjev — v celotnem slovenskem domobranstvu pa jih je bilo čez 450! Ta dva stavka bi bil moral krepko podčrtati, da bi bila natisnjena v debelem tisku.

Omenil sem zadnjič, da je večina oficirjev za povišanja zvedela šele v Vetrinju, da so bili mlajši tega veseli, starejši pa so ostali precej ravnodušni ob tem. Toda to je prešlo. Sedaj po 40 letih čutimo, da je ta ZAPISNIK važen zgodovinski dokument! Prepričljivo govori, da je bilo v slovenskem domobranstvu 450 oficirjev, ki so vsi zrasli na slovenski zemlji!

Mali popravki k priobčenemu ZAPISNIKU bi bili:

Na str. 150 mora biti pred podnaslovom v 9. vrsti č namesto c. Napaka je v rokojisu, torej gre na moj rovaš. Ta č je viden na str. 6 fotokopije. — str. 157 sta pri majorju Bohu (na koncu razporeda „Ljubljanske divizije“) izpadli veliki črki IZ. Brati je treba: „Za poveljnika IZ-bataljona...“ kot je vidno v fotokopiji na str. 14. Morda črki IZ pomenita „izbrani bataljon“, torej udarni bataljon. — Na str. 164 b v predzadnjem odstavku moralo namesto besed „na temle mestu“ biti rečeno „glej str. 144“. Verjetno je bralec to sam odkril in si popravil tudi tri ali štiri tiskarske škrate.

Med posameznimi točkami ZAPISNIKA bi si v prepisu želel nekaj več presledka; zlasti med 2. in 3. odstavkom na str. 161, kjer začnem s splošno pripombo.

Kljub tem nebistvenim popravkom pa moram priznati, da je dolgi sestavek uredniško skrbno priobčen.

V Bitenčevem nahrbtniku je bil tudi dve strani obsegajoči seznam za povišanje nekaterih oficirjev in podoficirjev SNV. Seznam je sestavil polk. Bitenc v Vetrinju, kar je razvidno iz zadnjega stavka pri nadporočniku Svetličiču: „Pri odstopanju notranjskih edinic na tem sektorju (pri Horjulu) je v težkih borbah izvlekel moštvo srečno iz nevarnosti.“ Bitenc je kar gotovo pričakoval, da bo Narodni odbor sprejel in potrdil njegov

poneverjenih posojil dosega torej 15.3 do 16.3 milijarde dolarjev ali 80% do 86% celotnega dolga.

Lector

(Kar je podčrtanega ali v oklepajih, so poudarki in dopolnila pripravljavca Znamenj časa, ki zanje odgovarja pisec.)

predlog: navedeni oficirji dobe višjo stopnjo, podoficirji pa stopnjo podporočnika.

Pripis urednika k popravkom: g. R. Smersu nam je sporočil, rekoč: „V seznamu častnikov in podčastnikov, sprejetih v SNV, ki je bil objavljen v VESTNIKU 2/85, je na strani 149 med podporočniki Primorskega odreda imenovan Zupančič Ivan; v resnici je njegovo ime Stanislav.“

Sledi natančen **prepis** fotokopije Bitenčevih utemeljitev k predlogu za povišanja. Čeprav je fotokopija, ki nam jo pisec posreduje, sama na sebi dovolj jasna, menimo, da ima tale skrbni prepis prednost pred samo fotografijo te fotokopije v kolikor je laže in lepše čitljiv. Ne, seveda, v kolikor se tiče dokumentarne vrednosti; a smo se odločili za navedeno. Prav zaradi tega smo v prepisu ohranili tudi vse stilne, pravopisne ali zgolj mehanične spodrsaljaje in napake ter prihranili samo končne popravke ali opombe prof. Janeza Gruma in ne tistih v besedilu ali med besedilom fotokopije. (Ured.)

K predlogu za napredovanje častnikov.

1. **Fortuna Vinko**, kapetan I. reda. Je zbral na Notranjskem večje število mož v protikomunistične vrste in zbrano moštvo izredno dobro oborožil in oblekel. Orožje, municijo, obleko itd. je v prvih dneh po razpadu Italije vozil iz italijanskih skladišč na Primorskem, ne brez osebnih in materialnih žrtev. Zaradi konflikta z Nemci, ki so hoteli njegove postojanke uporabiti za zavarovanje proge proti Trstu, občine pa izročiti komunistični vladavini, je odšel na Primorsko, kjer je prevzel poveljstvo bataljona. Decembra 1944 je ponovno prišel v konflikt z Nemci, ker je skrival 3 ameriške letalce. Nemci so ga hoteli ustreliti, zato se je moral skrivati. Kapetan je menda že kakih 10 let.
2. **Kolman Ludvik**, kapetan II. reda. Spada med ustanovitelje Vaških straž in domobranstva. Zavzemal je mnogo važnih položajev. Mnogo je pripomogel, da je po italijanski kapitulaciji bilo moštvo hitro oboroženo in oblečeno in da se je ponovno dvignila morala v protikomunističnih vrstah. Zaradi upiranja Nemcem, ki so hoteli njemu podrejenim edinicam pobrati težko orožje, je bil nenadno aretiran. V zaporu je bil v Ljubljani nad 10 mesecev vse do maja letošnjega leta. — (Po 8. septembru 1943 je kot glavni vodja Vaških straž na Notranjskem pred Nemci prevzel vso odgovornost, zato Vaške straže niso bile razorožene. Prav te edince Vaških straž so bile zibelka vsega domobranstva.) Kolman je bil kapetan II. reda že v Jugoslaviji in ni od tega časa nič napredoval.
3. **Pavlič Jože**, nadporočnik. Je bil od vsega početka poveljnik oklopnega vlaka in baterije na njem na progi: Ljubljana-Postojna. Je večkrat s svojo baterijo zelo uspešno posegel v boj na nekdanji jugo-

slovansko-italijanski meji. Bil je že v Jugoslaviji rezervni poročnik in ni napredoval.

4. Svetličič Slavko, nadporočnik. Je bil od začetka v Slov. legiji in pri domobranstvu, v raznih edinicah, nazadnje je bil vodnik železniškega voda na progi Verd-Rakek. Pri ustanavljanju domobranstva na Primorskem je bil s propagandno četo poslan na Primorsko, kjer je imel lepe uspehe. Nazadnje je bil poveljnik čete v št. Petru. Tu se je sprl z Nemci in moral izginiti. Zadnjih 6 mesecev se je skrival na Koreni nad Vrhniko. Pri odstopanju notranjskih edinic na tem sektorju, je v težkih borbah izvelkel moštvo srečno iz nevarnosti.
5. Debevc Alojz, podporočnik. Se je v bojih vedno izkazal kot hraber starešina. V Vaških stražah je bil od vsega početka in 2-krat ranjen.
6. Orehek Franc, podporočnik. Je skupno s pok. poveljniki: Petrovičem, Kremžarjem in drugimi pod poveljstvom kapetana Fortune zastavljal komunistični naval na Notranjskem. V zadnjem času je bil stalno v Udarinem bataljonu.
7. Grdadolnik Franc, poročnik.— in
8. Ramšak Nande, podporočnik. Sta starejša jugoslovanska podčastnika in sta bila pri domobranstvu povišana v častniški čin. Oba sta bila pri Vaških stražah od vsega začetka. Grdadolnik je ustanovitelj I. protikomunistične postojanke v št. Joštu nad Vrhniko.
9. Makovec Alojzij, višji narednik, je odličen borec, v začetku je bil pri četnikih, pozneje pri Vaški straži v Stični. Je ustanovitelj protikomunistične postojanke v št. Vidu nad Cerknico, po 8. septembru se je pridružil bataljonu Kolmanovem v Borovnici.
10. Močilnikar Franc, je zavzemal razne položaje že pri Vaških stražah in ima tudi za domobranstvo mnogo zaslug. Nazadnje je služboval pri 7. četi na Rakeku. Do sedaj še ni bil povišan.
11. Bonač Anton, narednik. Od vsega početka je bil v ilegalni organizaciji, v domobranstvo je vstopil med prvimi in je soustanovitelj postojanke v Logatcu. Ima intendantsko častniško šolo za rezervne častnike.
12. Dovč Jože, podnarednik. Rezervni jugoslovanski podnarednik ima še danes isti čin, dasi je od vsega početka služil pri Vaških stražah, nato pri domobranstvu, največ na Notranjskem.
13. Mikuž Franc, nadporočnik. Je deloval pri Vaških stražah od vsega početka in ves čas pri domobranci.

PRIPOMBE. Pri prepisu bi namesto besede „napredovanje“ rajši uporabil lepo slovensko besedo „povišanje“.

V predlogu bi moral biti omenjen tudi višji narednik Žakelj Stanko iz št. Jošta, kar se spomnim iz razgovora z Bitencem v Vetrinju. Če sedaj pomislim nazaj, bi moral biti predlagan za podporočnika tudi Stankov brat višji narednik Žakelj Pavle. Saj je v jeseni 1943 in še nekaj časa v l. 1944 opravljal funkcijo oficirja, tako kot Stanko..

V Vetrinju se Bitenc ni spomnil, da je Kolman Ludvik bil že v ZAPISNIK sprejet kot kapetan II. razreda in v njem povišan v kapetana I. razr. — K drugemu stavku pa naj pripomnim: „ustanovitelj“ je vsekakor premočna oznaka. Res pa je, da je bil Kolman med prvimi poveljniki Vaških straž in je še nekatere druge pridobil, da so stopili vanje. Po italijanski kapitulaciji se je na sektorju Vrhnika-Borovnica hitro znašel, nastopal inicijativno in nasproti Nemcem ohranil pravšno samostojnost. — Kar zadeva trditev, da so „te edinice Vaških straž bile zibelka vsega domobranstva“ pa je treba povedati: Slovensko domobranstvo je nastalo iz treh skupin in na treh krajih. To so bile: tu omenjena skupina VS okrog Vrhnike in Borovnice, a prišteti je treba k njej še skupino VS v Logatecu in Rovtah pod vodstvom kapetana Fortune, dasi je ostala na svojem mestu. Druga skupina so bili vaški stražarji, ki so se pod poveljstvom Vuka Rupnika umaknili iz Novega mesta in se prebili na Zameško pri Krškem. Tretja skupina so bili vaški stražarji, ki so se v noči od 14. na 15. sept. umaknili z Zapotoka, se prebili skož Želimlje in končno prišli v Ljubljano. Bilo jih je čez 700. Predvsem navzočnost te skupine v Ljubljani je v tistih negotovih dneh dvigala moralo zaskrbljenih demokratično in protikomunistično mislečih Ljubljančanov. (Sicer je v dneh pred 8. sept. 1943 prišla na odmor v Ljubljano mala skupina legionarjev pod vodstvom gen. Rupnikovega zeta Dejana Suvajdžića, a bila je premajhna in premalo opazna, da bi v dneh po 8. sept. dvigala srca Ljubljančanom.)

Pri Pavliču Jožetu se sprašujem, ali ni morda bil identičen s Pavličem Josipom, ki je bil sprejet v SNV kot poročnik (foto-kopija na str. 2 v št. 2/85 našega lista), nato povišan v kapetana II. razreda (str. 9) in bil v „Ljubljanski diviziji“ poveljnik 11. bataljona, kar stoji na strani 14 omenjenih fotokopij.

Pri Grdadolniku bi moralo biti rečeno, da je bil kot orožniški podoficir soustanovitelj prve VS na št. Joštu, skupaj z brati Žaklji in drugimi. Bil je poročen s sestro Žakljevih.

K Močilnikarju je treba dodati, da je bil višji narednik v Vukovem bataljonu, če je ta Močilnikar doma iz Šreberij.

Značilnost seznama je v tem, da navaja razloge in zasluge za povišanje.

Seznam je sedaj pomemben zato, ker jasno pričuje, kakšno je bilo dejansko razmerje domobranskih oficirjev do Nemcev: Fortuna se je moral pred Nemci najprej umakniti v Trst, prišel nato tudi tam v kon-

flikt z njimi in se zato moral skrivati. Kolmana so imeli zaprtega 10 mesecev in Svetličič se je moral umakniti pred njimi na samotno domobransko posadko nad Horjulom.

— — — — —

V Bitenčevem nahrbtniku je bil tudi listič z naslednjim zapisom:

1. Dimnik Martin in Novak Jaroslav za podporočnika.

(Pripomba: Ta dva sta padla na Velikem Osolniku 15. sept. 1943. S tem posmrtnim povišanjem bi bila vdovama priznana pravica do oficirske pokojnine. J. G.)

2. Rössmann Matevž, absolvent častniškega tečaja,
Mlakar Ivan, višji narednik,

za podporočnike.

3. Fortuna Vinko za majorja.

— — — — —

Tudi IZJAVA s podpisi oficirjev artilerijskega diviziona je iz vetrinjskih dni in je bila v Bitenčevem nahrbtniku. Le dva primera te IZJAVE sta se ohranila. Poleg tele tudi IZJAVA s podpisi oficirjev I. (Cofovega) polka v Vetrinju (Glej Vestnik št. 5/6, 1976) Le sklepam, da so oficirji II. (Vukovega) in III. (Kunstljevega) polka podpisali enako izjavo. Obe ohranjeni IZJAVI dokazujeta, da so se oficirji v Vetrinju zavedali, da mora biti SNV pod vodstvom Narodnega odbora, se pravi pod vodstvom političnih voditeljev. Saj je tako povsod na svetu, kjer imajo demokracijo. Vojak mora biti pod vodstvom politikov. Žal le, da je med politiki tako malo državnikov.

Ker so imena podpisanih oficirjev na tej IZJAVI lahko berljiva, zato prepis ni potreben. Glej, torej, fotokopijo te izjave na strani 246!

Nadaljni dokument iz Bitenčevega nahrbtnika je SEZNAM OFICIRSKIH PRIPRAVNIKOV, ki so po uspešno končanem oficirskem tečaju dobili pravico do oficirskega čina.

Vsaka vojska posveča pozornost oficirskemu naraščanju, tako v mirnem kot v vojnem času. V mirnem času so bili sprejeti v vojno akademijo le študentje z veliko maturo, vsaj zadnja leta pred vojsko je bilo tako (prej so jemali študente s 6 gimnazijami). V vojnem času pa srednješolska izobrazba ni bila pogoj, da je nekdo postal oficir. Oficirski kandidat je moral pokazati vojaško sposobnost, obenem pa tudi nekaj umskih zmožnosti. Naj rečem: zdrave, praktične vojaške pameti, ki zna ravnati z vojaki in jih voditi. (Ni vsak pogumen vojak za oficirja! Junaštvu daje priznanje medalja!)

Koliko je bilo domobranskih oficirskih tečajev Vsaj dva? Morda bo kak bralec vedel povedati točen odgovor.

[12 Britenčevih nahilobila]

I Z J A V A .

Podpisani častniki izjavljamo, da sta nam znani uredbi o ustanovitvi in ureditvi Slovenske Narodne Vojske in se vsa področja Narodnega odbora za Slovenijo, dokler ne nastopijo urejene razmere.

Zap. št.	Čin	Priimek in ime	Lastoročni podpis
1.	major	Hočevar Gabrijel	<i>Gabrijel Hočevar</i>
2.	kapetan	Škrbe Rafael	<i>Rafael Škrbe</i>
3.	poročnik	Šprah Anton	<i>Anton Šprah</i>
4.	poročnik	Uršič dr. Andrej	<i>Andrej Uršič</i>
5.	poročnik	Martino Alojzij	<i>Alojzij Martino</i>
6.	podporočnik	Mastnak Maks	<i>Maks Mastnak</i>
7.	podporočnik	Vetrovec Jože	<i>Jože Vetrovec</i>
8.	podporočnik	Gomiršek Franja	<i>Franja Gomiršek</i>
9.	podporočnik	Ramsak Ferdinand	<i>Ferdinand Ramsak</i>
10.	podporočnik	Mešič Franc	<i>Franc Mešič</i>
11.	podporočnik	Škraber Adolf	<i>Adolf Škraber</i>

Komendant, major:

Gabrijel Hočevar
[Gabrijel Hočevar]

[Hočevarjev artilerijski divizion
je bil brigen 29. maja na Podrovcu]
[Enaka IZJAVA oficijev I. polka.
- Čopovec - Podrovcu v Vestniku 5/6, 1976!]

Sledi prepis fotokopije seznama oficirskih pripravnikov:

Oficirski pripravniki, ki so z uspehom dokončali

I. Oficirski tečaj Slov. domobranstva v Ljubljani

in po uspešno položenem izpitu dobili pravico

do oficirskega čina:

Višji narednik	Debevc Rado	
Višji narednik	Lah Leopold	
podnarednik	Basaj Vladimir,	
	2. baterija	roj. 1926, veliko maturo, 1942 podoficirski tečaj pri stotniku pok. Cerkvniku Albinu, 1944 podoficirski tečaj v Mostah — stotnik Drčar, 1945 artilerijsko podoficirsko šolo na Gradu — stotnik Hočevar — vodja težko haubičnega oddeljenja (M 13, kal. 152)
podnarednik	Remec Vladimir,	
	2. baterija	roj. 1921, 1. VII. — absolvent tehn. fakultete v Ljubljani. Podoficirski tečaj pri stotniku Cerkvniku, podoficirski tečaj v Mostah, artilerijsko podoficirsko šolo na Gradu — stotnik Hočevar. Vodja težkega haubičnega oddeljenja (M 13, kal. 152).
podnarednik	Leban Hinko, 3 letnik medicinske fakultete	
podnarednik	Makoter Silvester, akademik, 2. četa II. bataljona	
podnarednik	Flac Daniel, 19. četa	
podnarednik	Flek Vinko, gimnazijec, 2. četa II. bataljon	
podnarednik	Švalj...? (Stanko ali Karel. J. G.)	
Višji narednik	Grabnar Janez	
podnarednik	Šušteršič Jože, kmet	
podnarednik	Stražišar Jože, kmet	
podnarednik	Mohar...?	
podnarednik	Požanel Anton, študent	
podnarednik	Avsec Janez	
podnarednik	Rozman Alojz, 4 gimnazije	
podnarednik	Jakopič Ciril, 6 gimnazij	
podnarednik	Skok Bogo, 4 gimnazije	
podnarednik	Pekolj Anton, 6 gimnazij	
podnarednik	Jarc Edmund	

(Pripomba J. Gruma na fotokopiji: „Pogrešam Molnarja Miro-ta. Vem, da bil v Podgori (na Koroškem) podporočnik. Morda bil absolvent kakega drugega ofic. tečaja?“)

V Bitenčevi zapuščini je bil tudi dve večji strani obsegajoč „Predlog za napredovanje“ podoficirjev 112. domobranske čete na Ježici pri

Ljubljani. Iz seznama je razvidno, da so navedeni podoficirji skoro vsi bili pri domači vaški straži (v Savljah), v domobranski dobi nato pa v 13. četi. Ko pa je ta četa odšla na Dolenjsko, so imenovani ostali v domačem kraju in bili dodeljeni 112. domobranski četi. (Le Žnidaršič M. je prišel s Primorskega.) Ročno pripisani znaki na dokumentu potrjujejo, da je predlog za posameznika sprejet. Pri tem so nekateri prejeli dvojno ali trojno povišanje. Dva (Žnidaršič in Jenko) pa sta prejela stopnjo podporočnika.

Prepis se glasi:

Vod Tomačevo-Jarše (112. četa)

Predlog za povišanje:

V vodnika-narédnika naj se poviša narednik

1. Kovačič Alojzij, rojen 1899, kaprol v avstr.(ijski) vojski, nato koroški prostovoljec, pri VS od začetka, nato v 15. četi Slov. dom. na Ježici.

V narédnika naj se poviša

1. Gorjanc Martin, rojen 1889, v avstr. vojski podnarednik. Bil v 15. četi Slov. domobranstva na Ježici.

V podnarédnike naj se povišajo

1. Jernejc Ivan, rojen 1903, bil v jugosl. vojski vojak.
2. Kajzer Anton, rojen 1912, bil v jugosl. vojski vojak.
3. Dimnik Ignac, rojen 1905, bil v jugosl. vojski vojak.

Vod Črnuče (ki se šele formira)

V podporočnika naj se poviša

1. Žnidaršič Marjan, rojen 1923, sedaj narédnik-diják pri domobrancih na Primorskem, trenutno na Ježici. Vrnitev na Primorsko mu je trenutno nemogoča.

V narédnika-dijaka naj se poviša

1. Jenko Albin Zoran, rojen 1926. Bil od začetka pri VS na Ježici, nato pri Slov. dom. na Ježici, trenutno pri specialnem vodu PZ v Ljubljani.

V podnarédnika naj se poviša

1. Sirnik Jožef, rojen 1915, pri Slov. domobranstvu od svoje vrnitve iz izseljenstva v Srbiji v 15. četi, kjer je bil namestnik desetarja.

Vod Stožice — Mala vas

V narédnika-vodnika naj se poviša:

1. Zajc Feliks, rojen 1921. Pri VS od začetka, kasneje pri Slov. dom. na Ježici. Tudi v borbah na Dolenjskem, kasneje spet na Ježici v 112. četi.
2. Jakopič Henrik, rojen 1925. Pri VS od začetka, nato v Slov. dom. v 15. četi na Ježici, sedaj pri 20. štabni četi v Ljubljani (pri preiskovalnem sodniku).

V podnarédnika naj se povišajo:

1. Lenče Ciril, r. 1926. V Slov. domobranstvu eno leto, nekaj časa pri Vuku Rupniku, sedaj v 112. četi na Ježici.
2. Srakar Alfonz, roj. 1925. Od decembra 1943 pri Slov. dom. na Ježici.

Vod Dravlje — Kleče

V narédnika-vodnika naj se poviša:

1. Kregar Vinko, roj. 1922. Pri VS od začetka avg. 1942, nato pri Slov. dom. na Ježici. Nekaj časa v udarnem bataljonu na Dolenjskem, sedaj pri 112. četi na Ježici.

V narédnika-dijaka naj se poviša:

1. Snoj Anton, roj. 1927. Pri VS od začetka, nato pri Slov. dom., sedaj v četi za zvezo, Bežigrad.

V podnarédnike naj se povišajo:

1. Klemen Franc, roj. 1911, pri VS od začetka, nato v Slov. dom. do marca 1944.
2. Presetnik Janez, roj. 1922. Pri VS... 1942, nato pri Slov. dom. (udarni bataljon), trenutno na dopustu, ker dela mojsterski izpit.
3. Lenče Feliks, roj. 1921. Pri Slov. dom. od aprila 1944, sedaj v četi za zvezo, Bežigrad.

Intendanca Ježica

V narédnika naj se poviša:

1. Dolničar Janko, roj. 1895, poslovodja občinskega preskrb. urada na Ježici, v avstr. vojski v podobni branži — pri intandanci.

Ambulanca Ježica

V podporočnika naj se poviša:

1. Jenko Vilko, roj. 1921. Pri Slov. dom. od 15. 9. 1943 na Ježici, nato vodja sanitetnega oddelka v udarnem bataljonu Stamenkovića, sedaj v kirurški oddelku SS lazareta v Ljubljani. Po poklicu medicinec.

Splošni oddelek čete Ježica

V narednika naj se poviša:

1. Černivec Ignacij, rojen 1902, kaplar v jugoslovanski vojski. Ob odslužitvi roka raz. podnarednik.

Pripomba: Verjetno je še kaka druga četa predložila podoben seznam za povišanje podoficerjev. V tistih četah pa, ki so bile celo pomlad 1945 v nepretrganem boju s partizani na Dolenjskem in Notranjskem, najbrž ni bilo ne časa ne volje za sestavljanje seznamov za povišanje.

Velja pripomniti tudi, da sem pri vsekakor potrebnem prepisu „napredovanja“ spremenil v „povišanje“.

(V naslednji številki bo priobčen III. del iz Bitenčeve zapuščine. —

Ured.)

Argentinski jezikovni atlas

Ugledni dnevnik „La Nación“ je napovedal, da je v pripravi izdanje jezikovnega atlasa Argentine. Imena priznanih jezikoslovcev in zgodovinarjev kot prof. Ofelia Kovacci (verjetno poitalijančeni priimek naše primorske rojakinje!), antropologinja Lidija Schärer, znanstvenica indijanskih jezikov Nélida Stell in dr. Herminia Martin zagotavljajo, da bo Argentina v kratkem imela svoj jezikovni atlas. Kolumbijski znanstveniki so pripravljali svoj atlas 24 let. Mehika ga tudi že pripravlja vrsto let. Urad za alfabetizacijo v deželi je poslal vsem šolam pole, da jih izpolnijo s pojasnili o pokrajinskih kulturah in jim dajo pravo podobo z resnimi, izvornimi in prvotnimi vrednotami. Nekatere učiteljice — tako na primer ga. Battini v San Luisu — že leta preučujejo po vaseh jezikovne razlike in posebnosti.

Urad ima v načrtu študijo o številnih izseljenskih skupinah in njihovih običajih, zlasti o tako imenovanih zaprtih skupinah, kakor so po dnevniku „La Nación“ Japonci, Poljaki in Jugoslovani. Dnevnik ne omenja drugih zdopskih skupin.

Vprašanje o slovenski etnični skupini bo nedvomno težko. Slovenci iz primorskih, prekmurskih in koroških krajev, ki so bili pod Avstrijo, Italijo in Madžarsko, so se navadno prijavljali kot državljani teh dežel. Nujno bi bilo, da se vsi, ki bi lahko odločali o jasnosti tega načelnega vprašanja naših slovenskih naseljencev in zdomcev, zbrali in izvršili skupen načrt. Gre za naš slovenski narodni ponos! Vsi smo dolžni opustiti drugovrstne razlike z namenom okrepiti tovrstno akcijo.

Slovenski naseljenci in zdomci imamo v Argentini svoje socialne, kulturne in verske ustanove, jezikovne nižje in višje šolske tečaje. V Argentini rojeni sinovi in hčerke, vnuki in vnukinje — četudi v mešanih zakonih — se ne „zapiramo v slovenski geto“. Naši neutrudljivi vzgojitelji nudijo mladini slovensko materino besedo in jo tako bogatijo z lepim slovenskim jezikom.

Znana je slovenska zdopska miselnost, miselnost našega starega in mladega rodu, da kdor ne spoštuje svoje matere in njene tople besede, ne more prav ljubiti svoje nove domovine.

Vlada v Kanadi podpira časopise etničnih skupin in s tem bogati svojo deželo z drugo kulturo.

Znano je, da je urednik „Slovenske države“ v Kanadi g. Mauko Vladimir tajnik Etničnih skupin. Senator dr. Lajovic je v Avstraliji celo dosegel, da na vseučilišču poučujejo slovenščino.

„Vestnik“ razglasa novico o pripravi za izdajo argentinskega jezikovnega atlasa slovenskemu občestvu kot primicijo z željo, da izseljenci in zdomci izkoristimo to priliko in opozorimo starše in šolsko mladino, da se bo javno priznavala slovenski narodni skupini in materinščini. Poudarjam: slovenski, ne jugoslovanski!

Znova imamo priliko, da nastopamo v svetu kot Slovenci. Ne dvomimo, da bodo tudi srbski in hrvatski naseljenci nastopali prav tako!

Skoberne Slavko

„Domobranci 33. čete, naprej!“

(BESEDE TONETA BRULCA OB SPOMINU NA 4. SEPTEMBER 1946)

Dragi soborci, spoštovani rojaki!

Danes, kakor že vrsto let nazaj, smo se zbrali v tej slovenski cerkvi in ob tem spomeniku, da se spomnimo naših velikih mož, ki so nam dali svetel zgled žrtvovanja za naš narod. Današnja proslava naj bi bila nam in vsem Slovencem po svetu in doma dokaz, da še znamo ceniti ljudi, ki so stopili na branik slovenstva in vere v najtežjih trenutkih našega naroda in položili na oltar domovine največ, kar ji človek more dati — svoja življenja!

Obudimo spomin na može, ki so skoraj pred štiridesetimi leti nazaj hoté in zavestno darovali svoja življenja, da bi mi mogli živeti, ki so bili duša in srce našega protikomunističnega odpora proti modernemu barbarstvu — zločinskemu komunizmu: GEN. LEONA RUPNIKA, škofa DR. GREGORIJA ROŽMANA, upravnika policije DR. LOVRA HACINA in pisatelja NARTEJA VELIKONJA.

Spominjamo se jih s hvaležnostjo, spominjamo se jih, ker čutimo dolžnost do njihove velike žrtve, predvsem pa se jih spominjamo zato, ker hočemo zapustiti zgodovini in zanamcem sliko pravih, resničnih, zavednih Slovencev in katoličanov. Nov rod je zrastel iz nas — nov rod je zrastel doma, ki ne pozna njihove žrtve in temu rodu smo dolžni biti za vodnika mi, ki smo v svobodi. Ni viharja, ki bi nas uklonil, ni sile pred katero bi se upognili. Dolžni smo biti pričevalci časa, ki smo ga preživeli — dolžni smo jim pokazati neizkrivljeno podobo ljudi, na katere že štiri desetletja domovinske oblasti mečejo kupe laži in obrekovanj, da bi opravičili veliki zločin, ki so ga zakrivali nad njimi in nad našim narodom. Ne bo to govor v njihovo obrambo, ker te ne potrebujejo, saj so z življenjem in svojo mučeniško smrtjo dokazali, da so bili resnični Slovenci in verni katoličani.

„Nam v silah zabit' ničegó“, je zapisal ruski pesnik Aleksander A. Blok, predno so ga zadušili valovi revolucije. „Ničesar ne moremo pozabiti.“ Ničesar ne smemo pozabiti, trdimo mi, ki smo bili priče časa. Vse to je bilo zgodovina in nas ni sram nobenega ustvarjalca naše zgodovine.

Po komunistični partiji pripravljeni in inscenirani proces v Ljubljani, proti gen. Leonu Rupniku, škofu Gregoriju Rožmanu, dr. Lovru Hacinu in pisatelju Narteju Velikonji, ni bil proces samo proti njim, bil je proces proti slovenskemu narodu, katerega del smo še vedno in zato obtožujemo!

S procesom so hoteli zlomiti protikomunistični odpor slovenskega naroda, ki ga je predstavljal gen. Rupnik, z njim so hoteli uničiti in izkoreniniti vero, katere najvišji predstavnik je bil škof Gregorij Rožman, v osebi dr. Hacina so hoteli kaznovati slovensko pravičnost in poštenost in z Nartejem Velikonjo je bila sojena tradicionalna slovenska katoliška književnost in kultura. Sojeni in obsojeni so bili, ker še po dveh letih po po-

kolu 12.000 junakov slovenske narodne vojske-domobrancev, niso mogli komunisti zlomiti odpora našega naroda. Bil je potreben še pljunek v obraz narodu, za njegovo zadržanje med vojno in revolucijo — potrebovali so še dokaza, ki bi opravičil njihov veliki zločin, ki ga taje že štirideset let. Potrebna je bila še pravna burka, katere se še vsi spominjamo in ki bo ostala kot umazan madež na slovenskem pravu. Ljubljanski proces je bil potreben za zunanjo uporabo, da bi svet videl, kako komunisti kaznujejo izdajalce in zločince, ne pa svoje ideološke nasprotnike.

Gen. Leona Rupnika, moža, ki bi lahko živel v miru, spoštovan od lastnega naroda in okupatorjev, moža, ki je prevzel na prošnjo cerkvenih in civilnih predstavnikov na svoja ramena vlogo posrednika, da bi nam ohranil, kar je bilo možno ohraniti pred okupatorji, moža, ki je svoje misli povedal in jih dopolnil z dejanji in ki je rekel: „Vse življenje sem bil v službi naroda. Delam kar morem in to bom delal vse življenje. V vseh okoliščinah in v vsakem slučaju bom ostal z narodom in če bo usoda hotela, bom za ta narod tudi rad padel.“

Bil je mož, ki je imel čut dolžnosti tako razvit, da se ni mogel ne hotel umakniti klicu naroda v stiski, čeprav bi se mu lahko. To je bil zgled službe narodu in ohranjati ta zgled in spomin na moža, je naša dolžnost. Ni nam dano na izbiro zvestoba slovenstvu in veri, ki nam je bila luč v tistih temnih časih, katero smo pili že pri materinih prsah, spoznali v delih naših velikih mož, za katero so dali življenja, to je bila njihova oporoka nam. Zato danes z naših lic žari ponos, ker smo se borili za pravo stvar.

Generalu Rupniku ni bila potrebna ne oblast, ne čast, ne bogastvo. Vdano je sprejel kar je imel za svojo dolžnost, kar mu je narekovala njegova vest in vse svoje zmožnosti, razvite s strokovnim študijem in naravno nadarjenostjo je postavil v narodno dobro. Poznal je vrednost oblasti, imel je čast že prej, odrekel se je bogastvu, blodil je najrevnejši med revnimi po Avstriji in Italiji. Mož, ki se ni dotaknil beliča narodnega premoženja in katerega administracija bo šla v zgodovino po poštenosti je še leta 1945-1946 hodil po tujini z enojnim perilom in kateremu sem po bolničarki štajerskega bataljona Ireni-Ivanki Primožič poslal rokavice in spodnje perilo, ker mu njegov ponos ni dovoljeval prositi zase.

Gen. Rupnik je govoril, kar je mislil in delal, kar je govoril, zato imajo njegovi govori še vedno isto vrednost kot so jo imeli pred 40 leti. Povzemam iz njegovega govora ob ustanovitvi domobranstva: „Moja najbolj vroča želja je, da bi prav vsi zvesti Slovenci opustili vsa morebitna nerazumevanja in vse druge — v primeri z blaginjo naroda — drobne interese in združili vse svoje sile za domobranstvom.“

Danes general smo se res vsi zbrali, pustili smo spore in nerazumevanja, prišli smo, da se poklonimo vašemu spominu in spominu naših bratov-soborcev, da se vam zahvalimo za vaš zgled in za naša življenja po 40 letih znova.

Ko se slovensko izobraženstvo danes sprašuje, kaj je narod, kaj država, bomo preživeli, kaj moramo storiti za narod in kulturo, katere

je prava pot za slovenstvo, ki je še bolj ogroženo kot je bilo pod okupatorji po krivdi komunistične partije, je naš odgovor lahak: V letih trojne okupacije in krvave revolucije, smo Slovenci imeli zametek tistega, kar naj bi se v svobodi razvilo, če bi narod svobodno odločal in svobodno živel. Slovenci smo pod trojno okupacijo, med vojno, izdajali več knjig, kot katerikoli narod na svetu.

Imeli smo svoje šolstvo — ne samo v Ljubljanski pokrajini — organizirano je bilo po vašem povelju tudi na Primorskem, kljub nasprotovanju komunistov in ne da bi čakali na pomoč zaveznikov ali dovoljenje okupatorjev.

Prvič v svoji zgodovini smo imeli svojo vojsko, na svojem lastnem teritoriju, kjer se je poveljevalo v slovenščini. Ni bilo samo poveljevanje, za katerega se bore še danes Slovenci, bil je duh slovenstva, ki ga je domobranstvo poneslo med narod in tako postalo vsenarodno gibanje, kateremu je po priključitvi gorenjskega in primorskega domobranstva manjkala še štajerska in Koroška.

Imeli smo svoje sodstvo, svoje uradništvo, svoje bančništvo, svoj denar. Vse to je zavrla in onemogočila krvava zmaga revolucije. Danes smo mi, ki se vas spominjamo, vse to dolžni povedati mlademu rodu tukaj in doma, da je bilo obdobje v slovenski zgodovini, ko smo imeli lastno vojsko, ki se je borila pod slovensko zastavo, ki je nosila slovenski grb, obdobje, ki ga hočejo zgodovinarji v službi partije zamolčati in iztrgati iz slovenske zgodovine.

Soborci-rojaki!

Ko se je francoski predsednik Valéry Giscard d'Estaing pred leti udeležil zgodovinskega slavja francoskih in nemških vojakov maršalu Pétainu, je izrekel te besede: „Naj čas stori, da bo njegov spomin tak, kakršnega ste ohranili vi nanj. Vi, ki ste se borili pod njegovim poveljstvom in ki ste delili z njim zmage!“

To je veljalo in še velja na zahodu, to velja za nas. Izrečeno je bilo pred sovražniki in branilci Francije — ne velja pa po komunistični morali za gen. Rupnika, ne velja za nas. Gen. Rupnika in naše brate-soborce je obsodila komunistična partija, ki je zavrgla tradicijo človeštva in zaradi pogaženih, občečloveških vrednot danes vpijemo: Gen. Rupnik ni bil izdajalec, ne kolaboracionist, ne izdajalec sovražnik slovenskega naroda! Prav tako ne pobiti domobranci, ne mi, še živeči!

Na nas je, da zahtevamo po 40 letih blatenja njega in nas pravo sliko, ki bo šla poznim rodovom v ponos v zgodovino našega naroda. Tisto sliko ljudi, katerih se danes spominjamo: gen. Rupnika, dr. Gregorija Rožmana, dr. Lovra Hacina in pisatelja Velikonje, katero je popačilo partijsko zgodovinopisje.

General!

Odhajajo minute v večnost, izgubljajo se ure, nezaznavno polze dnevi, grmadijo se v naročju božjem leta. Nič kar je bilo izgovorjenega se ni izbrisalo, nič kar je bilo storjenega se ni izgubilo, vse je zapisano v knjigi

življenja nas vsakogar. Pokopano je bilo vaše telo, zlomljeno z zločinskim procesom, ki je sramota za partijo in 20. stoletje. Strli so vam voljo, strli duh, nismo ga pa strli nam, ki živimo v svobodi, niso ga strli narodu, ki po njej hrepeni.

„Če pa mesto pade in se reši eden, bo on ponesel to mesto po poteh izgnanstva, on bo gledal smrti v oči, on prenašal glad in ogenj, dokler ne bo naš sen izsanjan,“ je zapisal poljski pesnik Z. Herbert, kjer je mesto simbol svobode. Padla je svoboda, padlo je domobranstvo v kraške jame in prepade, v rudniške jaške in strelske jarke — toda želja in zahteva po svobodi je ostala. Mi, general, vaši soborci izpred 40 let smo jo ponesli po svetu in jo ohranili narodu. Danes ti kličemo oddaljeni tisoče kilometrov od slovenske zemlje: Hvala ti! Slava ti!

Škof dr. Gregorij Rožman! Hvala ti za obrambo vere, ti pastir naroda v najtežjih njegovih trenutkih!

Dr. Hacin! Hvala ti za nauk, ki si ga potrdil s svojo smrtjo, da laž ni resnica, da zločin ni in ne mora biti dobro delo, da hudo nikdar ne more biti dobro!

Hvala ti, hromi pisatelj Narte Velikonja! Ne bomo malikovali zločina in če bo skušnjava še tako močna, bomo ponavljali s teboj: komunicem je zlo!

Kakor bi mogel vsakteri izmed vas poročati gen. Rupniku o svoji vojaški enoti, naj mu poročam danes jaz, eden najmlajših izmed domobrancev o stanju 33. čete:

General!

Padel je poveljnik čete nadporočnik Oskar Frankič, ki ga je dal ubiti lastni brat, politkomisar Gorenjskega odreda Tilen.

Sedemletna ječa v Novem mestu je izpila moč življenja vodniku prvega voda naredniku Jožetu Mrvarju.

Mrtev je vodnik 2. voda poročnik Janez Brulc.

Zaklan je bil vodnik 3. voda poročnik Komljanec.

Noč in zemlja sta požrli vodnika 4. voda narednika Toneta Primca.

Postreljen je bil prvi vod v majskih nočeh v Mačkovcu, Barončnem hribu in Rogovu, strelji so zaglušili smrtne krike drugega voda v Boričevem in pri Sv. Roku, poklan je bil tretji vod, žumberški, preden je prestopil Gorjance, na Seidlovem jezu so se kopicila trupla četrtega voda, ker jih ni mogla odnašati Krka. Samo nekaj nas je ostalo. Kakšno je vaše povelje, general?

Vem kakšno bo povelje, ker drugačnega biti ne more: Domobranci 33. čete naprej! Izkazali ste se na položajih v Novem mestu, niso vas premagali Ličani na Lakovnicah, ne Italijani na Mokrem polju in št. Jerneju. V Trebnjem ste pokopali cvet čete — 28 junakov, Mirna peč je pila vašo kri in Žužemberk je občudoval vaš pogum. Škocjanska dolina je poslušala vaše pesmi, šentjernejska dekleta jokajo za vami. Domobranci 33. čete, naprej! Za Boga, narod, domovino!

Ludovik Ceglar:

Papeži in fatimska skrivnost (12)

MARIJINO SPOROČILO SVETU (10)

11. Hude pregrehe

(Nadaljevanje.)

48. Treba je omeniti tudi naše domače grehe. Prej pa je primerno poudariti, da se nam nj treba sramovati svojih napak pred drugimi narodi. Mi nismo širili krive vere. Nismo napadali drugih narodov in jim trgali narodnega ozemlja. Nismo ustanavljali koncentracijskih taborišč za tujce, ne streljali talcev. Kljub vdiranju protestantizma in napadov mohamedancev smo ohranili katoliško vero, ki se je močno ukoreninila, tako da smo imeli veliko število globokovernih in svetih mož in žena. Vendar tu ni mesta za naštevanje narodnih kreposti, pač pa naj bodo tu omenjene nekatere narodne pregrehe, zaradi katerih je tudi naš narod bil in je še kaznovan. Bilo bi namreč silno zmotno, če bi kdo menil, da so drugi narodi bili ali še bodo kaznovani zaradi pregreh, naš narod pa je trpljenje zadelo takorekoč le po naključju, nesreči, pomoti, neprevidnosti, krivdi, hudobiji in nespameti drugih. Marija je govorila na splošno o kaznih za pregrehe in hudodelstva sveta in ni izvzela nobenega naroda, čeprav bi se bili kazni lahko rešili vsi, če bi se bili pravočasno spokorili. Zato smo lahko trdno prepričani, da smo tudi mi vsaj neki del trpljenja, ki je prišlo nad nas, zaslužili. Na proslavi Kristusa Kralja 31. 10. 1954 v Buenos Airesu je glavni govornik, Sebastijan Kočmur, rekel: „Marija je v fatimskih prikazovanjih sporočila, da vojske niso nič drugega kot kazni za grehe sveta. Če je tako, moramo pač dopustiti možnost, da je naša narodna nesreča ne le preizkušnja, ampak tudi kazen božja za naše grehe (DŽ 1955, 1, 3).

Prav je, da preiskujemo zgodovino in ugotavljamo pomote in krivde drugih za naše trpljenje. Vendar analiza naše narodne tragedije ne bo nikoli popolna in si je ne bomo znali prav razložiti in iz nje potegniti koristnih in potrebnih sklepov, če ne bomo skušali ugotoviti tudi krivde, napak in zmot našega naroda. Z drugimi besedami povedano: Ni dovolj in tudi ne najbolj potrebno in koristno, da ugotavljamo rablje Hitlerja, Mussolinija, Stalina, Macmillana in številne druge, večje in manjše, ampak moramo odkriti glavne krivce, ki smo mi sami, ali natančneje rečeno: naši osebni in narodni grehi. Zato menja ne bo odveč, če navedem nekaj odstavkov za obširno poglavje, ki bo prej ali slej moralo biti napisano o vzrokih naše narodne nesreče, o naših narodnih napakah in pregrehah, ki so prikliale nad nas tako grozno in dolgotrajno kazen. Pri tem ne mislim samo na trpljenje na tem svetu, temveč tudi na mogočnost pogubljenja mnogih duš, ki jo je že Marija v Fatimi bridko obžalovala in hotela preprečiti.

49. Najprej skušajmo odgovoriti na vprašanje, ali se je naš narod v

razmeroma kratkem čosu močno spremenil, ali pa smo sami sebe varali in zapirali oči pred resničnostjo? Ali smo se po pravici hvalili, da smo Marijin narod? Ali je bilo resnično zagotovilo, ki ga je ob prevzemu ljubljanske škofije leta 1884 dobil škof Jakob Missia, da smo „Slovenci dobro ljudstvo“ (LŠL 1884, 12, 129) in da je „Slovenecem vernost nekako prirojena“? (PSBL 10, 443, Gorica 1984)

Pojdimo iskat ocen o naših prednikih v daljno preteklost! Naši predniki so bili pred spreobrnjenjem h krščanstvu dobri ljudje. Opat in upravitelj salzburške škofije Virgil je dejal menihom v samostanu, kjer je živel menih Modest: Na južni strani salzburške škofije v Karantaniji je slovansko ljudstvo, dobro in plemenito, gostoljubno in pogumno, vdano petju in igri, kar razodeva, da mora biti tudi dovzetno za sprejem veselega oznanila o odrešenju sveta po Jezusu, božjem Sinu (LS).

Katoliška vera je to ljudstvo še poplemenitila. Nemški kronist Helmod je Slovence okoli leta 1170 takole ocenil: „Ljudje vdani bogočastju. Ni rodu, ki bi imel več poštenja, pobožnosti in spoštovanja do duhovnikov (OU 1963, 5-6, 157-168; dr. L. Kukovica D. J.).

Za čas Ilirskih provinc imamo o naših prednikih pričevanje francoskega uradnika, ki je zapisal: „Slovenci so najboljša skupnost dobrih ljudi, ki jo je Bog postavil na zemljo, med katerimi bi človek rad zatisnil oči“ (OU, isto).

50. Poštenost našega ljudstva je bila še nedavno priznana. Tujci so se pred drugo svetovno vojsko čudili, da orožniki v Sloveniji niso imeli posebnega dela. Cerkve in spovednice so bile dobro obiskane. Nataliteta (število rojstev na tisoč prebivalcev) je bila visoka. Semenišča in samostani so bili polni. Vernost našega ljudstva je bila izpričana na dveh veličastnih kongresih neposredno pred vojsko. Odkod naenkrat nasprotovanja božjemu imenu?

Prvi odgovor najdemo v svetem pismu: Sovražnik je to storil (Mt 13, 28). Vendar sovražnik, bog in knez tega sveta, ni uspel čez noč, temveč je dolgo in vztrajno pripravljaval svojo setev in žetev.

Delo mu je zelo olajšala človeška narava, ki je zaradi izvirnega greha k slabemu nagnjena in zaradi osebnih grehov često še bolj izpričena. Kajti če se tisti, ki so bili okuženju sveta utekli po spoznanju Gospoda našega in Zveličarja Jezusa Kristusa, zopet vanj zapletejo in se dajo premagati, je zanje poslednje hujše od prvega (2 Pet 2,20; prim. točki 31 in 32).

Nadalje se zdi, da del našega naroda na tako hude preskušnje, kakršne so nenadoma prišle nadenj, ni bil docela pripravljen. Bil je že do neke mere zastrupljen in zato ni bil več zmožen, da bi se bil v celoti ustavljal brezboštvu.

Nadškof Sedej j 18. 1. 1929 izdal pastirsko pismo, v katerem je zapisal: „Moderni duh se že vriva v naše družine in začinja zastrupljati njene korenike. Če pa se naše katoliške družine pokvarijo, potem bo neizogibna posledica, da se naš dobri narod versko in narodno sčasoma razsuje“ (KMD 1975, 98; dr. Klinec).

škof Tomažič se je bal, da naš narod na komunizem ni bil dovolj pripravljn. Leta 1941 je rekel bogoslovcu, sedaj duhovniku mariborske škofije: „Nemci bodo premagani, potem pa pride komunizem. To pa ne vemo, kako bo naš narod komunizem preživel“.

Prof. Alojzij Geržinič je v predavanju v Buenos Airesu o vzrokih naše narodne nesreče dejal: „Revolucija je odkrila bolezenske klice in tvorbe, ki so se bile med nami v domovini razvile. Vsakdo iz nas, ki je doma že uporabljal pamet in svobodno voljo, je sokriv zanje. Dobro opravljajmo pokoro, da se tako spremeni v zasluženje“ (DŽ 1961, 3, 179).

Kakor vedno v zgodovini, je Kristus tudi v tem stoletju postavljen v padec in vstajenje mnogih in v znamenje, kateremu se nasprotuje, ... da se razodenejo misli iz mnogih src (Lk 2, 34—35), samo da je preskušnja tega stoletja posebno huda. Nekaterim izmed nas je bil Kristus postavljen v padec, ker so mu nasprotovali, drugim je postal vstajenje, ker so vero ohranili in junaško priznavali ter jo mnogi tudi s svojo krvjo izpričali. Če so eni krščansko ime onečastili, so ga zato drugi toliko bolj poveljali. Avtor italijanske knjige „La Chiesa del silenzio guarda a Roma“ (Rim 1957) je zapisal: „Slovenski narod v zaupanju na pomoč svoje zavetnice Marije Pomagaj potrpežljivo prenaša vse trpljenje, stiske in preganjanje... Ljudstvo se niti ne zaveda svojega junaštva, ker se mu zdi naravno, da mora trpeti. Tako pišejo tuji opazovalci“ (OU kot zgoraj).

Za slovenski narod je po vseh bridkih preskušnjah krščanstvo še vedno bistvena sestavina narodne biti. Tržaški škof Bellomi je v intervjuju izjavil: „V koreninah slovenskega ljudstva je krščanska vera. In če Slovenci hočejo svojo identiteto in svojo enotnost, se ne morejo odpovedati tej nenadomestljivi genetični prvini svojega narodnostnega tkiva“ (KG 1984, 39, 1). Z drugo besedo: Slovenski narod s krščansko vero stoji, brez nje pade in izgine.

51. Sedaj pa si skušajmo kakor v zrcalu nekoliko podrobneje ogledati svoje najbolj značilne, pogoste in hude narodne napake in pregrehe. Spregovorijo naj predvsem osebe, ki jim pristojnosti in sposobnosti za sodbe v tej zadevi ni mogoče odrekati.

Na prvem mestu navedem grehe needinosti in pomanjkanja ljubezni. škof Rožman je leta 1945 zapisal: „Poglejmo v naše domače razmere! Vsi smo istega jezika in iste krščanske vere, pa glejte, kako malo edinosti je med nami, koliko pa sporov, preprirov, nasprotstev in nepotrebnih borb... Ali nam zgodba babilonskega stolpa ne vzbuja misli, da je Bog za kazen zmešal naše mišljenje, tako kakor nekoč jezike, da se ne razumemo“.

Tik pred odhodom v tujino, je škof tožil: „Strašno žalostno je, da v teh težkih časih ni med nami ne dovolj edinosti, ne dovolj zaupanja, kar vse nam lahko prinese samo veliko nesrečo“ (ŠR III. 388/9).

Na neednost so čutili, obžalovali in obsojali tudi drugi. Dr. Kolarič navaja v isti knjigi (str. 388) naročilo na smrt obsojenega kaplana Franceca Malovrha: „Prenehajte z medsebojnimi spori, sicer bodo zahtevali še nove žrtve“.

Drugod beremo isto naročilo prijatelju v tejle obliki: „Če se kdaj vrneš v Ljubljano, povej, naj bo edinnost; in to za vsako ceno pri vseh! Največja naša nesreča so medsebojni spori, zaradi katerih krvavi narod“ (RL 480).

52. Ta needinost je naša stara narodna napaka. Že pesnik Prešeren je edinnost vabil nazaj: Edinnost, sreča, sprava k nam naj nazaj se vrnejo! (Zdravljica).

Pesnik Josip Stritar je leta 1883 v „Ljubljanskem zvonu“ zapisal: „žalosten je vsakemu pravemu rodoljubi, ki je zraven tudi ljudoljub, današnji čas pogled po naši domovini. Prepirl, sovraštvo, psovanje in obrekovanje vse vprek! Na kateri strani pa je resnica? Na naši! slišim vpiti na obeh straneh. Na kateri strani pa je bratovska ljubezen? Molčite? — pojte, sojeni ste!“ (CZ 1983, 1, 58).

O pesniku Simonu Gregorčiču piše dr. France Koblar: „Do zadnjega je sovražil narodno needinost, zlasti strankarske boje“ (IPG).

Pesnik Anton Medved je do smrti trpel ob zavesti, da je v slovenskem svetu „vse razprto in razdrto“ (DR 1983, 2,8).

Pisatelj Ivan Cankar je pisal o „strašnem duševnem uboštvu, ki je razlito kot umazano morje po vsi naši mili domovini... Pri nas ni nikjer ne duše ne srca“ (NV 19) — Ni srca, da bi ljubilo, ni duše, da bi pove-ličevala Gospoda in ga prosila usmiljenja. Ali je torej kaj čudnega, da je iz take needinosti, razprtije in praznine prišlo to, kar nas teži?

53. Metropolit dr. Jožef Pogačnik je leta 1975 zapisal: Zastarani, rekel bi podedovani greh današnjih kristjanov, tudi slovenskih je pomanjkanje ljubezni. Zdi se, da živimo v časih, o katerih je Kristus rekel: Ker bo hudobija narastla, bo ljubezen mnogih omrznila. Daleč smo od ideala prvih kristjanov, o katerih je rečeno v Apostolskih delih, da so bili eno srce in ena duša. To je bil tudi, zdi se mi, največji greh slovenskih katoličanov pred vojsko... Bili smo razdeljeni na nešteto struj v lastnih-vrstah in te so si med seboj nasprotovale. Imeli smo krščanske integriste in krščanske socialiste, poznali smo mladce, stražarje, zarjane, kocbekovce in ne vem kaj še. V medsebojnem boju političnih strank in večstrankaskem sistemu zakon ljubezni često ni veljal. Danes je vse to odpadlo. Pa vendar imamo še premalo evangeljske ljubezni med seboj. Obstajajo še vasi, v katerih še od vojnih časov vlada sovraštvo med sosedi... (NP 48).

Profesor moralke, dr. Ignacij Lenček, je leta 1954 zapisal: Pretirano je reči, kar pogosto slišimo, da ljubezni med nami ni... Na drugi strani mi bodo vsi pritrdili, če rečem, da imamo premalo, vse premalo ljubezni... Pogosto se niti ne zavedamo, da delamo brez ljubezni... Tožimo nad pomanjkanjem ljubezni, nihče pa ne skuša resno odpomoči temu, ker vidi le druge. Če vsi tako ravnamo, se vrtimo v kolobarju in nihče ne začne — pri sebi. Tako ostajamo pri starem: manjka nam ljubezni (DŽ 1954, 1, 13/5).

Prof. Geržinič je zapisal: „Nasprotje najvišje, božje kreposti je sov-

raštvo, hudičev greh. Noče miroljubnih odnosov, odklanja potrpežljivost in dobroto, žali, škoduje, ne odpušča. Sovrašтво je uničevalna sila. Razdira duše, družine, skupnost, države..." (DŽ 1961, 3, 179).

54. Na omenjeni proslavi Kristusa Kralja (t. 48) je glavni govornik dejal: „Preizkusni kamen krščanstva je ljubezen; po njej se spoznajo Kristusovi učenci. Kako je z ljubeznijo med nami? Naš največji greh je v tem oziru needinost, ki je glavni povzročitelj razdorov med nami. Viri needinosti pa so sebičnost, omejenost in oblastizeljnost... Spomnim samo na borbo, ki je bila v krogih katoliške inteligence in v katoliških delavskih organizacijah za priznanje papeških okrožnic o socialnem vprašanju in o K. A. Omejnena borba se je tako zaostri, da je privedla do razkola katoliškega tabora na skupine, ki so se med sabo borile na življenje in smrt v času, ko je bila edinost katoliških sil nasproti grozeči komunistični revoluciji ne le katoliška nujnost, temveč za Slovence življenjsko, vsenarodno vprašanje. Prof. Tome je primerjal položaj slov. katolicizma tik pred komunistično revolucijo s položajem obleganega Jeruzalema: „Prek obzidja že vdira sovražnik, znotraj obzidja pa se stranke bore med seboj za oblast“.

Govornik je navedel tudi stavek iz knjige p. Lombardija „Za nov svet“: „Preveč smo sovražili, ker smo bili prepričani, da smo imeli vedno prav. Premišljajmo nekoliko o svojih pregreških, pa se bomo bolj razumeli in se bolj ljubili. Spoznali bomo, da smo preslabo sodili bližnjega“ (DŽ 1955, 1, 4/6).

55. Enotnosti tudi v zamejstvu ni dovolj. Tržaški škof Bellomi je leta 1984 tržaškim Slovincem dejal: „Prosim predvsem to: Bodite enotni! Enotnost je najvišja dobrina za vse ljudi, za kristjane posebno. Največje zlo so razprtije, zlasti za manjšino. Živo sem občutil, koliko boli ustvarjajo pri vas razni prepiri, ločitve, struje, nasprotujoči si interesi. Posebno na političnem polju. Politika je namreč veda možnosti ter ne more zahtevati enotnosti. je področje domnev in se izraža v mnogih strankah.

Vendar je višja edinost, katero je treba na vsak način doseči... človekovo dostojanstvo, njegove pravice in dolžnosti, bratski in vzajemni odnos, njegova vest ter njegova usoda. Ali se ne bi mogli že enkrat srečati kot ljudje in v sočloveku?“ (KG 184, 28, 1).

Besede, ki jih je tržaški škof, po rodu Italijan, svojim slovenskim vernikom govoril kot njihov višji pastir, so vredne premisleka za nas vse.

56. Med nami je torej, milo rečeno, bilo in je še premalo ljubezni in vendar nas Kristus uči, da moramo ljubiti vse ljudi, tudi sovražnike, ter jim krivice odpuščati, dobro delati in tako pripravljati spravo.

Glavne stopnje, po katerih pridemo do sprave med posamezniki, družinami, strankami, narodi in državami so iste kot pri zakramentu sprave: izpraševanje vesti ali spoznavanje lastne krivde; priznanje krivde samemu sebi, Bogu in bližnjemu; obžalovanje, odpuščanje, prošnja za odpuščanje in poprava krivic. Do tu more in mora z božjo pomočjo priti vsakdo sam. Ako je tudi nasprotnik prišel do te stopnje, je mogoča sprava in mirno

sožitje. Gre torej za dolgotrajen postopek, za katerega je včasih potrebnih več desetletij ali tudi več rodov. Od vseh teh stopenj so najvažnejše tri: priznanje krivde, odpuščanje in sprava, zato navadno omenjamo samo te tri stopnje.

57. Spoznati lastno krivdo je za mnoge težko. Z veliko lahkoto vidimo krivdo drugih in jo radi povečujemo in posplošujemo. Na olajševalne okoliščine pri drugih ne mislimo, zase jih imamo vedno dovolj. Čisto v redu se nam zdi trditev, da so Angleži poslali v smrt našo vojsko, čeprav je to storilo samo nekaj ljudi na svojo pest. Po drugi strani pa se komaj še kdo spominja, da je angleški kardinal Griffin rešil slovenske civilne begunce, da niso bili vrnjeni v Jugoslavijo. Zdi se, da se krivda Angležev pričinja šele tedaj, ko je vlada to hudodelstvo skušala zakriti in se ni potrudila, da bi ga popravila. Tako prehaja odgovornost prek volivcev in vlade na ves narod.

58. Priznanje krivde je pomemben korak na poti do sprave. Naj sebi v opomin in spodbudo navedemo nekaj primerov in zgledov drugih narodov! Armenci Turkom še niso odpustili pokola, ki so ga izvršili med prvo svetovno vojsko, pa tudi Turki še niso priznali svoje krivde. Avstrijci so se razglasili za prvo žrtev nacizma in ne čutijo potrebe, da bi priznali kakršnokoli krivdo, storjeno v daljni ali bližnji preteklosti. Ob 40 letnici nacističnega poraza je brazilski dnevnik O Estado de Sao Paulo priobčil z debelimi črkami sporočilo, ki se glasi: „Nacizem, branjen v Avstriji. Dunaj. — Adolf Hitler, ki se je rodil v Avstriji, ima v tej deželi še veliko privrženecv celo 40 let po zlomu tretjega Reicha.“ — Nato navaja podatke dunajske revije Profil, ki „je ugotovila, da 18% Avstrijcev meni, da „ne bi bilo slabo“, če bi se Hitler spet prikazal. V nekaterih deželah, kakor na Koroškem in Salzburškem, je privrženecv kakšnega novega führerja do 24%. Razen tega je 38% Avstrijcev še vedno prepričanih, da „je veliko pretiravanja“ v navajanju dogodkov iz druge svetovne vojske glede nacistične Nemčije. Mnogi so odgovorili, da so bila dejstva „grobopopačena“. Najpogosteje se glede sedanjih dogodkov sliši komentar, da „bi se pod Hitlerjem to ne zgodilo“. Avstrija se nikoli ni resno potrudila za samopresojo (autokritiko), kakor se je Nemčija, da bi odpravila korenine nacizma...“ Bivši nacisti imajo vpliv, ki ga v političnem življenju ni mogoče prezreti...“ (ESP 7. 3. 85, str. 7). Podobno velja za Italijo, ki ne prizna krivic, storjenih Slovincem in drugim narodom.

59. Tudi narodi, ki svoje krivde niso hoteli priznati, so morali poslušati očitke drugih. Poljski kardinal štefan Wysziński je še leta 1957 Nemcem očital: Vrnitev zahodnega ozemlja Poljski je odločitev božje Pravičnosti in opomin krvoločnim narodom.

Ruski pisec Solženicin je 26. 2. 1976 na angleškem radiu v daljšem govoru zahodnim zaveznikom očital nasilje, ki so ga leta 1945 izvajali nad ruskimi begunci: Ko so si milijoni sovjetov drznili pobegniti od svojih zatiralcev ali organizirati ljudsko osvobodilno gibanje, so naši zahodni zavezniki, ljubitelji svobode — med njimi ne na zadnjem mestu Angleži — prelo-

mili svojo besedo, razorožili te osebe in vklenjene vrnili komunistom, da so jih uničili (v uralskih taboriščih za iskanje uranija za atomsko bombo!). Niso se pomišljali pretepati 70 letnih starčkov s kopiti angleških pušk in mučiti svojih zaveznikov izza prve svetovne vojske, da so kmalu za tem bili pobiti. Z angleških otokov je bilo nasilno vrnjenih sto tisoč ruskih državljani in s kontinenta še en milijon (RMF 143).

NOVE KRATICE

- CZ — Celovški zvon, Celovec, revija
IPG — Izbrane poezije Simona Gregorčiča. Uredil dr. Franc Koblar, Celje 1984, 24
KMD — Koledar Mohorjeve družbe v Gorici
LS — Leto svetnikov I; Ljubljana, 1968, str. 878
LŠL — škofijski list; uradno glasilo ljubljanske škofije
NP — Zbornik: Ob zlati maši nadškofa Pogačnika; Ljubljana, 1977
NV — O našem vedenju; Mirko Mahnič, Celje, 1976
PSBL — Primorski slovenski biografski leksikon, Gorica, Mohorjeva družba
RL — Revolucija okoli Limbarske gore, Buenos Aires 1979
RMF — Roma — Moskou — Fatima; dr. Otto Bohr, SVD; Sao Paulo, 1985
ŠR III. — škof Rožman; Dr. Jakob Kolarič, Celovec 1977
-

POPRAVKI k članku v prvi številki 1985

Str. 45, odst. 4 vr. 2 in str. 46, predzadnji odstavek; vr. 3: SP namesto RP
„ 48, zadnja vrsta: SF n. EF

Generosas donaciones a los no alineados

LUANDA (AFP). — La Argentina envió a Angola ocho toneladas de alimentos diversos, junto con donaciones de otros países, para ayudar a ese Estado africano en la organización de la conferencia ministerial de los países no alineados que comenzará hoy según informó el cotidiano gubernamental "Jornal de Angola".

La Unión Soviética envió 200 automóviles y Bulgaria 27 toneladas de alimentos. Otros países hicieron donaciones en especies, como Corea del Norte (15.000 dólares). La República Democrática Alemana entregó 20 vehículos, 230 máquinas de escribir, más de 800 ceniceros y mil basureros. India envió 5.000 ceniceros. Nigeria otorgó 5 vehículos, Irán, ropa y calzados y Yugoslavia donó cinco automóviles, dos buses, dos ambulancias y 15 refrigeradores.

(Diario El Clarin, Buenos Aires)

Dilema: zvesti Slovenci ali zvesti komunisti!

Recenzija Spomenke Hribar, doma, v kateri govori o narodni spravi je dvignila mnogo prahu, oglašali so se prav iz vrha partije in tudi neki Vilhar Savo z bojnim imenom Sine, si jo je prav po proletarsko privoščil v Nedeljskem dnevniku 27. I. 1985. pod naslovom: „Izdajstvo je v vseh jezikih enako“. Vabi dopisnikarce na pot k Sv. Urhu „mimo osamljene cerkvice zločinov“. — V zvezi z omenjeno cerkvico je bilo po komunističnih pisutih, od Podbevškove naprej že toliko napisanih in nesramnih laži, ki so jih preživeli očividci z naše strani že obelodanili. Takole vabi S. H.: „...Tam si bo ogledala še neobjavljene fotografije, še bolj pa prisostvovala opisom o poklanih dekletih in ženah, kako so jim parali trebuhe od spolovil do grla, jim rezali jezike in dojke, jim iztikali oči, še živim rezali zvezde na koži, partizanom rezali spolovila in jih vtikali v usta, padlim borcem s kopiti razbijali glave, da jih ne bi spoznala niti lastna mati. Naše simpatizerje so razen z noži pobijali še s krampi, lopatami in motikami. Njihova grozdjstva so se začela upirati tudi njim naklonjenim ljudem...“ — To njegovo ostudno in pornografsko laž sem prepisal, da se tako sam predstavi našim bralcem. Z njegovimi besedami ga vabim naj „stopi na analfabetska zemeljska tla“ in naj že enkrat pogleda preko črnih in zastarelih Karlovih očal ter zajame resnično svetlobo... to bo v prvem trenutku sicer boleče, a ko se jo bo privadil bo brez Marxovih naočnikov — videl čistejše.

Ko se je heroj Sine med revolucijo boril še s svojim komunističnim analfabetizmom, smo bili mi domobranci že pismeni: Za boj proti komunističnim bandam smo se borili odkrito, s puškami, lopate smo uporabljali le za njim lastna opravila: Nadporočnik Božo Berlot je v začetku januarja 1945. v jurišu zasedel Žužemberk na „osvojenem ozemlju“. Pred mlinom nad mestom je padlo nekaj partizanov, ki so hoteli bežati čez Krko v grmovje. Na bregu reke jih je zadela krogla in mrtvi so padli vanjo. Kakšen teden po tem je Meničaninov bataljon dokončno zasedel Žužemberk in iz reke smo vlekli na breg (tam blizu pod Mlakarjevo hišo) trupla padlih partizanov, vsa napeta od vode in razpadajoča. Pomagali smo si z lopatami in motikami, da smo jih zvrnili na desko ter tako naložili na voz za pokop v zemljo, tako oblečene, kot smo jih potegnili iz vode.

Drugič: 21. januarja 1945., je ostala brez municije osamljena težka četa Meničaninovega bataljona v Velikem Lipju. Napadle so jo tri partizanske brigade in imeli smo čez 30 mrtvih. Naslednji dan se je na bojišče vrnil Stiški bataljon, da pobere svoje mrtve. Našel je res mrtva trupla borcev raztresena po vsem Lipju — a popolnoma nage. „Osvobodilna vojska“ jih je oropala vsega!...

Še: Nekega jutra, mislim, da je bilo v februarju 45. leta, je bataljon stotnika Meničanina koračil preko mostu čez Krko v Žužemberku. Iz nasprotnega hriba se je oglasila partizanska brzostrelka. Naši so odgovorili z rafali, a strelji so se kmalu ponovili. Domobranci, ki so Krko prekoračili,

so stekli za hrbet partizana. Na povelje: „Roke gor!“, se je partizan pognal v beg, a domobrantska krogla mu je namen preprečila. Mrtvo truplo smo zavlekli za grm ob poti, da bi ga ob povratku pokopali. Zdaj se nam je še bolj mudilo v višje stoječo vas (Budgajna vas?), ker so strelj izdali partizanom našo bližino. Domnevali smo namreč, da imajo partizani v vasi svoj oddajnik, po katerem se pogovarjajo z Žužemberčani o uspehih bombnih napadov partizanskih letal. In tako je bilo! Mlad pobič je povedal, kako je slišal glas po radiju: „Bombardirali ste, bombardirali, razbili pa nič!“ Partizani so jo ucvrli iz vasi, ko so nas zavohali — v zavetje gozdov — kot vedno! Pozno popoldne smo se vračali po isti poti nazaj. Za grmom je še vedno ležal mrtvi partizan, a pogled nanj je bil strašen: na delčku kože mu je visel odrezan nos. Eno oko je imel iztaknjeno, odrezano eno uho, pod raztrgano srajco na prsni, pa so bili vidni mnogi ubadljaji z nožem. „To je delo partizanov samih“, je pripomnil nekam žalostno star legist, „s tem bodo delali propagando proti nam!“ Nisem ga razumel, pa tudi vprašal ga nisem. Vsi smo obnemeli, bili smo kakor poparjeni, vzelo nam je sapo. Brez besed smo — priznam — površno zagrebli razmrcvarjeno truplo, smilil se nam je. Stopil sem v strelski red bataljona in pred menoj je lebdela slika zmaličenega partizana in nikakor nisem mogel razvozljati besed starega Vaškega stražarja. Vsi smo vedeli, da so partizani pred smrtjo mučili svoje žrtve, zakaj pa so tako grdo razmrcvarili truplo svojega že mrtvega soborca, pa mi le ni šlo v glavo. Moja razgledanost je bila takrat zaprta še v meje ljubljanske pokrajine. Obzorje mi je dvignilo pismo strica iz severne poloble ameriške celine. Na moje, iz taboriščine revščine pisano pismo, mi je odgovoril z zmerjanjem in me „oštel, kot psa“, češ, kakšna grozodejstva smo počenjali nad partizani. V podporo svojih besed je priložil izrezek časopisa, in glej presenečenje: V njem je bila slika iztrpinčenega mrtvega partizana nad Žužemberkom, pod njo zapis: „Tako so domobranci mučili naše borce za svobodo“. Zdaj sem do zadnje črke razumel besede starega legionarja. Vse zločine so komunisti naložili na naša ramena, samo zato, da bi pred svetom opravičili svoje zverinsko početje in ustrahovali narod.

Po geslu: Laži, laži, nekaj se bo že prijelolo“, ste fizično in duševno mrcvarili svoj narod — skoraj dobesedno ste ga pribili na križ — za dosego svoje oblasti, ki pa si jo z orožjem niste priborili. Pomagali so vam Sovjeti, Bolgari, hrvaški in srbski partizani.

Mnogo je zank, s katerimi si zadržuješ lastno grlo: Pišeš: „Kakšna je bila moralna in duhovna kvaliteta moštva v enotah domobrancev, naj pove samo eden izmed primerov: novembra 1944 se je iz bojev z nami skupno z enotami SS vračal domov II. pokretni udarni bataljon z Rakeka ter na vozovih peljal svoje mrtve. Pri Koprivniku na Kočevskem se je tej enoti pridružil IV. jurišni bataljon SD iz Šentvida pri Stični. Dvonoge hijene iz Meničaninovega bataljona so v navalu okradle ter izropale svoje mrtve tovariše. Komandant Vuk Rupnik ni mogel storiti ničesar, saj je bila zločinska svojat nevarna drug drugemu...“ — V letih 1977 in 78 sta v Vest-

niku izšla dva članka udeležencev iz tiste akcije in potem še dve pripombi s pojasnili. Pišeš: „...iz bojev z nami...“, ko vendar veš, da sta se po strašni pomoti udarila med seboj dva udarna bataljona Slovenskega Domobranstva: Meničaninov IV. in Rupnikov II. bataljon. Iz omenjenih Vestnikov le to-le: „...izvršili smo povelje, ter ranjence in mrtvece prenesli na hrib Maverlen... Popoldne smo se obrnili nazaj (iz Črnomlja, m. o.) in spotoma pobrali ranjence in mrtvece, ki smo jih naložili na dva lojterska voza, vprežena z voli. Zvečer smo prišli na rob neke doline na levi, na desni hrib. Zaradi volovske vprege in utrujenosti nas samih smo hodili počasi... (Iz vrtače) smo z velikim naporom dosegli 30 — 40 metrski vrh... in prišli v Nemško vas. Tu smo počivali in čakali na tovrnjake za ranjence in mrtvece... Okoli 12. ure so prišli tovrnjaki in nanje smo naložili ranjene in mrtve soborce... Prišli smo v prazno vas (Hrib?), ...ki so jo jeseni l. 1942 požgali partizani;... Pred nami so vozili tovrnjaki. Na desni od ceste je bila položna dolina, na levi en meter vzpetine. Naenkrat počijo strelji. Partizani so iz zasede napadli tovrnjake... od onemoglosti sem se zrušil. Dvignil sem glavo proti tovrnjakom in videl partizane, kako so kriče grabili za pete naše ranjence, jih metalj na tla in vriskaje prebadali z bajoneti... Ko me je vodnik zdramil, sem videl goreti tri tovrnjake. Ranjence, ki so jih pobili partizani, 34 po številu, smo naložili na vozova, ker so ob partizanskem napadu ostali tovrnjaki z nekaj ranjenci pognali naprej... druga priča: ranjenci pa so bili deloma že v avtomobilih pobiti..., predno je prihitela pomoč...“

Ker partizan Sine piše kot priča-očividec, je sklepati, da se je krvavega posla udeležil tudi sam — ali pa je morda poskušal preprečiti pomor teh ranjencev?! Najbrž ne, ker tako je prijalo njegovemu klavniškemu nagnjenju. Pa je bil morda, kot izvedenec poslan k vlaku ranjencev, ki so ga prestregli partizani na Jesenicah, maja 1945.? Morda pa je bil odločnejši pri pomoru razoroženih in zvezanih vrnjenih domobrancev? Gotovo strokovnjak za pomor nemočnih...

Proti koncu 1944. so domobranci odkrili v bližini Težke vode pod Kočevskim rogom partizansko bolnico. Zaradi nepreghodnih poti so ranjence pustili na svojih mestih, le orožje so jim pobrali, ki so ga imeli ranjenci ob posteljah in pod blazinami.

S človekom, ki se boji resnice in jo zavija v laž, nima smisla razpravljati resnih zadev; vem, da bi tudi iz tega-le mojega pisanja, če bi ga prebral, pobral le, kar bi šlo njemu v račun. „Heroj“ Sine piše, da „je izdajstvo definirano v vseh jezikih enako! V vsakem narodu je izdajalec gnusna golazen na narodovem telesu in vsak ima pravico, da ga stre in pohodi.“ — Zato dragi Sine, pazi, da Te ne bodo pohodili bodoči rodovi, ker v jeziku, ki ga Ti govoriš — edinem na vsem svetu — je izdajstvo definirano drugače, ker že sama Narodna Osvobodilna Borba, katere heroj si bil sam, je bila najostudnejši pljunek v obraz vsemu našemu narodu: „Pri graditvi nove ljudske oblasti je KPJ služila teorija marksizma-leninizma

in skušnje v ZSSR“ (dr. Maks šnuderl). Juš Kozak: „Slovenska OF se je vključila v sovjetsko domovinsko vojsko“. Dr. L. Sirc, ki je kot partizan vkorakal v osvobojeno Ljubljano: „...proti koncu 1941. so nam (nacionalistično levo krilo, kateremu je Sirc pripadal, se je med vojno pridružilo OF) sporočili, da je Osvobodilna Fronta prevzela oblast nad Slovenijo in da bo smatran za izdajalca in „likvidiran“ vsak, ki bi se boril proti nemškimi in italijanskim okupatorjem izven Fronte.“ Vemo, da je KPJ prejela od Kominterne iz Moskve sledeče navodilo: „Izdajalce Partije je treba likvidirati brez sodbe... smrtna obsodba je predpisana za vsake vrste izdajalce komunistične revolucije.“ Martine: „Na Gorenjskem in Štajerskem so komunisti postali prvi zaupniki nacistov. Mnogi komunisti so prešli v Gestapo, prav, kakor so imeli nalog tudi nemški komunisti že leta 1935.“ — Zakaj nas domobranci pita heroj Sine z izdajalci? Kaj smo njegovega izdali? Saj nikdar nismo bili komunisti in se tudi nikdar nismo vključili v NOB! Koga smo izdali s tem, ko smo prijeli za orožje, da se z njim obranimo smrti pred njim — komunistom?! Smo mar izdali narod, ker smo ga zaščitili pred pomorom lastnega brata, ki svojo domovino Slovenijo nasilno vključeval v „sovjetsko domovinsko vojsko“?!

Ker se nismo pustili pobiti, kot backi, smo bili primorani sprejeti orožje tujca, za katerega smo vedeli z gotovostjo, da bo prešel — komunisti pa ste se 100 odstotno udinjali tujcu in njegovo ideologijo vsiljevali svojemu narodu, ki komunizma nikakor ni sprejemal z navdušenjem. Djilas pravi: „Komunisti so vedno v službi stranke in se niso niti najmanj brigali za blagor svojega naroda. Priznavali pa so to delno tudi že v času revolucije med vojno“. — Roatta 1945.: „Moja glavna naloga v Jugoslaviji je bila, da podpiram komunistično vojsko v Novem mestu.“ — Cerutti vam je v Straži izročil cel vlak municije in orožja. To imenujete „taktiziranje“. Ali ni jasno, da je ta tujka izrabljena za našo domačo besedo izdajstvo? — Rösener je dejal, da če bi bilo domobrancev samo polovico več in če bi imeli samo malo več orožja, bi napadli Nemce. — „Narodni Odbor s škofom, je 30. aprila stopil pred Rösenerja z golimi rokami in v ultimativni obliki zahteval, da Nemci takoj zapuste slovensko ozemlje!“

Slovenski domobranci niso bili nobeni svetniki, ampak navadni ljudje z mnogimi obremenitvami človeka. Z mučenjem pred pomorom ste jih komunisti sami ovenčali s krono mučeništva. Vsi spravljani s svojim Stvarnikom, niso prosili za usmiljenje svoje rablje, premnogi so jim celo odpuščali.

Mi pa smo vsak dan bolj prepričani, da imamo pri Bogu mogočne priprošnjike v njih.

Iz sv. evangelijev izvirajoča modrost znani, da mora vsako seme umreti — za nov sad.

Iz tistih krvavih semen se prav te dni prebuja na slovenski zemlji novo brstje, ki ga pa Stalinu zvesti slovenski izdajavci, Sine, že ne bodo mogli več zamoriti.

Rudi Bras

Svetovno gospodarstvo in mednarodni kapital

Sedanji gospodarski položaj v industrijskih deželah kaže različno sliko. Strokovnjaki z zadovoljstvom ugotavljajo 5% gospodarski prirastek. Inflacija je v 16. letih dosegla najnižjo 4% stopnjo. Finančna stalnost je z obrestnim padcem izboljšala dobičke in povečala denarne naložbe.

Finančne razlike so v nekaterih državah, zlasti v ZDA, Kanadi in v Evropi vzrok nestalnosti na divizijskih trgih in povzročajo skrbi in brezposelnost.

Ministri so na sejah razpravljali o mednarodnem fondu in terjavah ter napovedali **NOVO DOBO** z jasnejšim načrtom za Sorazmerno zamenjavo in oživiljenje na svetovnem trgu ter odpravo zaščitnega gospodarstva. Državni proračuni so se v zadnjih letih dvignili in izčrpali čiste dohodke privatnih družb. Zmanjšanje javnih del je to vprašanje nekoliko olajšalo, povzročilo pa je brezposelnost.

Državni proračun v ZDA je presegel meje in njen notranji dolg se je v letih 1979-1984 dvignil od 27 na 37% B.N.P. Obresti za dolgove javnih del so dosegle 4% B.N.P., to je 15% nad državnimi stroški. Narasčajoče razlike in povečanje notranjih privatnih naložb so povzročile zvišanje obresti. Dotok tujega kapitala pomeni za ZDA hitri gospodarski razvoj in udobno možnost nalaganja tujega kapitala (Japonska in arabske petrolejske države), ki spodrine notranje naložbe. Privatne ZDA banke iščejo zato nove trge — zlasti v Južni Ameriki in na Daljnem vzhodu. Posledica tega razvoja je, da proizvodnja za izvoz ne more tekmovati z uvoznimi cenami. Tu je vzrok ZDA protekcionizma. Z dotokom inozemskega posojenega denarja ni mogoče zmanjšati državnih proračunskih razlik. Obstoječe bilančne izgube v ZDA presegajo 100 milijard dolarjev in odgovarjajo šestemu delu neto dohodkov v vseh drugih državah. Takšni nadaljnji razvoj bi lahko prisilil sankcije in naraščajoče posledice z vračanjem tujih dolgov. Javna podjetja z izgubami lahko rešijo ta vprašanja le z zdravo denarno politiko, naložbami, varčnostjo in nameščenjem dobrih delovnih moči. Le tako se je mogoče rešiti državnih predpisov in protekcionizma. ZDA so se potrudile najti na trgu zaupanje in s tem je država okrepila domače gospodarstvo.

V tem času je važnejše, kakó oživeti delovni trg. Brezposelnost v Evropi in drugih deželah bo jenjala, ko bo padlo zgradbeno pešanje na delovnem trgu. Tu je potrebno računati s stvarnimi možnostmi, če nečemo doživeti popravkov, ki so za redno gospodarstvo nevarni. Mednarodne finančne organizacije zato želé, da se vsi člani obvežejo slediti bančnim določilom.

Vlade si prizadevajo rešiti finančna vprašanja z izhodiščem na normalne razmere med upniki in dolžniki — osredčenje novih denarnih posojil. Povečanje dolgov v inozemstvu je nasprotno možnostim naraščujo-

čega blagostanja. Rešitev je le v izvozu — v prodaji na trgih industrijskih dežel. Te so že ustalile svojo gospodarsko ravén. Nekatere države (npr. Avstrija, Francija itd.) so se temu že prilagodile in zvišale izvoz. Ker so dolgovi in obresti še vedno visoki, pade razmerje med dolgovi in izvozom 120-150% letno. Obnovitev zvez med upniki in dolžniki terja mnogo časa in **potrebno politično umirjenost**. Države z nizkim zaslužkom doživljajo za nedogleden čas nizke prejemke. Tu je iskati in najti tudi razloge v neuspehih inflacijskega znižanja. Pri vsem tem so potrebne mere za vrednotenje cen z odločno in jasno denarno in davčno politiko. Tudi delovna plačila se zagotavljajo s tem. Edina pot je obvladati razvrednotenje in ustvariti zaupanje, da se vrne pobegli kapital za dolgoročno gospodarsko ravnotežje.

Upniki bodo tudi v bodoče igrali važno vlogo. Države z velikimi dolgovi imajo še večje težave v gospodarskem razvoju.

Mednarodne banke so sprejele dolgoletne sporazume z deželami, ki so se prilagodile skupnim načrtom, zahtevale so le normalno trgovsko razmerje. Pravilna politika je v razvitih deželah porók vseh denarnih in gospodarskih uspehov. Za to je **nujno narodovo sodelovanje**. S tem je zagotovljen pristop k naraščujočim svetovnim trgov. Temeljiti mora seveda na svobodni trgovini. Dolžnostne obveznice ostanejo také brez političnih scenarij lažje in dopustljive.

Ni skrivnost, da obstajajo v svetu sedmeri glavni dolžniki, ki ne morejo prikriti svojih finančnih težav.

ZDA banke so uvrščene v različne linije. To ni nikakršen užitek za družbe in upnike. Obstajajo tehnične razlike in želje novih službenih vezi, ki odpirajo velike možnosti za produktivno okolje. Amerikanci varčujejo in vlagajo — danes vse bolj ko pred 20 leti. Spremembe so danes nemogoče, ker jih preprečujejo vladni predpisi in izredne industrijske koristi.

Tehnologija odpira pot novim možnostim. Mnoge so sanjave, nekateri jim postavljajo podružnice v vseмирju. Banke pa poslušajo stvarno, mrzlo, računsko. Zemljepisno jih ne veže nobena možnost. Tehnologija jih v sekundah pojasnjuje celemu svetu. To strank ne moti, bolj banke. 15 tisoč telex in več milijonov TV aparatov jih obvešča o dnevnem razvoju in domači komputatorji so na tekočem. Diplomatska poslanstva vseh držav počasi ali hitro urejujejo mednarodna denarna in gospodarska vprašanja in soddoločajo v mednarodnih pogodbah.

V ZDA je 14 tisoč bank in 20 tisoč posojilnic. Nobena teh pred javnostjo ne more prikriti svojega delovanja. Amerikanci so se odločili za velika tržišča. Vztrajajo v tem, čeprav bi politični pritisk zahteval drugače prinašal več davkov. Prekupčevalci so tako izločeni in cene nižje.

Evropa (12 držav) nudi s svojimi tržišči Aziji odločilno pomoč. Evropske banke so v zadnjem času tu naložile 5,3 milijarde dolarjev, to je 20% trgovskega obsega. Azija je dosegla l. 1984 5,5% gospodarski dosežek, razvite države pa uspele z dobički. Nekatere dežele ne dohitevačo hitrega razvoja in so zašle v prekomerne dolgove. Strokovnjaki menijo,

da bo Azija že do konca l. 1985 rešila ta vprašanja, Latinska Amerika, zlasti Argentina, v nekaj letih. ZDA in Evropa to zaupanje potrjujeta z novimi pogodbami s Kitajsko, Japonsko in Korejo. Trgovino podpirajo privatne družbe.

A.D.P. more nuditi neuvrščeni državam le določena in zmerna pomoč. To zavisi največ od podjetnosti in pobude istih.

Zdomci so po časopisih in revijah več ali manj poučeni o gospodarskem stanju v Evropi in Ameriki, manj o istih v Sovjetski zvezi in njenih satelitskih državah. Moskva se v zadnjem času s Comeconom nagiba k svetovnemu gospodarskemu sistemu in si prizadeva doseči istosorazmerne svetovne cene. Nima sicer določenih izmenjalnih računov (kursov), vendar si želi trgovske izmenjave. Njena administracija to trgovino obtežuje. Petrolejske lastne cene Kremelju sicer omogočajo neko neodvisnost v industrijski izmenjavi s ČSR in DDR.

Kolhozno gospodarstvo omejuje agrarno proizvodnjo za 50%. SZ mora zato uvažati žito in meso. Največ uvažata iz ZDA, Kanade in Argentine. Izvoz iz Argentine je l. 1984 padel za 20%. V SZ je v privatnih rokah le 3% agrarne zemlje, ti pa proizvajajo 50% domačih poljskih pridelkov. To se pravi: Če bi v Sovjetski zvezi dali 50% zemlje poljedelcem, kmetom, bi dežela lahko znova izvažala žito kot v carskih časih. Politični sistem to preprečuje. Sovjetija se bo po zadnjih Gorbačovih izjavah v 20. ali 30. letih resno lotila to rešiti s posebnimi načrti za gospodarska vprašanja — ne glede na njen politični sistem.

Težje ali morda lažje bo to v DDR. Njeni gospodarski poizkusi se razvijajo v industrijskem poživljenju. Politiki iščejo nova izhodišča, ki naj ne bi pred svetom prikazali, da se Vzhodna Nemčija približuje zapadnomškemu gospodarskemu sistemu, ki je danes že neodvisen.

Zgodovinske preizkušnje potrjujejo, da je mogoče obstoječe sisteme prilagoditi obnovam. Madžarska in Jugoslavija dokazujeta, da je tak modus vivendi med satelitskimi in drugimi deželami s Sovjetijo mogoč.

Slabše je na Poljskem, kjer se general Jaruzelski ne zna postaviti na lastne noge — kljub temu, da je „njegova“ dežela po važnosti na drugem mestu v Comeconu. USA so mu hotele pomagati, so ga vkljub kremeljski ljubosumnosti tudi podpirale. Sovjetija Poljsko izrablja, zato dopušča v neki meri versko svobodo in šole.

Zahodne svobodne države se ne oddaljujejo političnim načelom zmanjševanja trgovske menjave med Vzhodom in Zahodom. Zlasti ne Nemčija, Avstrija, Francija, Anglija, ZDA in Italija.

ZSSR ima zaradi gospodarske gradnje mnogo težav. Kuba, Nikaragua, Vietnam, Kambodža in Indija stanejo Moskvo milijarde dolarjev. Če bi Sovjetija ta ves denar uporabila za svoje notranje gospodarstvo, bi bilo nje-
no gospodarsko lice drugačno kot je. Kitajski gospodarstveniki so se kljub leninističnemu sistemu odločili za mednarodno gospodarsko zamenjavo in sprejeli USA naložbe. Isto bo morda mogoče tudi v Evropi po novembrskem

sporazumu med Reaganom in Gorbačem. Poslednji bo trd v teh razgovorih o razorožitvi, vedno pa pripravljen na trgovino in za nadaljevanje jaltških sklepov.

Kitajci so že začeli odpravljati „narodne komune“ in se približujejo privatnemu gospodarskemu sistemu. Tudi Kardeljevo „samoupravištvo“ bo moralo kmalu na drugo pot. To morda zveni fantastično. Ali bi bila za SZ zgubljena atomska vojna boljši izhod ko naravni pristanek na take obnove? Kitajska bo v nekaj letih visoko nadkrilila sovjetsko gospodarstvo in s tem vplivala tudi na ruski razvoj. Tudi naša domovina bo dočkala boljše gospodarske razmere, če se bo pridružila z demokracijo mednarodnim svobodnim gospodarskim načelom in jih tudi izvajala.

Skoberné

preko nasilja do človečanskih odnosov? **Kocbek ali:**

Edvard Kocbek je v svojih spisih „Tovarišija“, „Listina“, „Slovensko poslanstvo“, „Strah in pogum“ in raznih člankih poln hvale in navdušenja za partizanstvo, marksizem in komunistično partijo kot avantgardo vseh naprednih sil v Sloveniji in po vsem svetu. Tudi udarec, ki ga je doživel s prisilnim podpisom dolomitske izjave, ga ni izmodril. Tako je npr. v knjigi „Slovensko poslanstvo“, ki jo je izdal leta 1943, napisal veliko hvalnico na račun partizanstva in marksizma. To hvalnico pa je brez vsake pripombe in omejitve ponovil leta 1964 — torej po dolomitski izjavi, ko je že dobro spoznal nasilnost in zahrbtnost komunistične partije.

Na str. 160 omenjene knjige piše Kocbek takole:

„Ne morem nehati premišljevati o vlogi partizanstva, premišlujem in postajam doslednejši. Ne morem več reči samo partizanstvo, reči moram marksizem. Konec koncev gre za revolucionarno silo, ki bo edina kos neizprosni zgodovini. Stvari so že jasne: stari red se izničuje, prelom zahteva popolno tveganje in temeljne odločitve. Tega pa ne zmore nobena stara ali nova stranka, noben, še tako radikalen nazor, nobena zgolj moralna ali verska volja. Podjarmljenim, med seboj sovražno sprtim in v popoln kaos vrženim narodom Jugoslavije more danes in tu pomoči le revolucionarna volja. Iz tega sveta brezumnega nasilja jih more rešiti le marksizem s svojim revolucionarnim pojmovanjem sile in nasilja. Rešiti jih more le pod enim pogojem: da bo z rabo sile in nasilja predvsem ustvaril človečanske odnose med ljudmi. Marksizem ima vse možnosti, da si zgradi tak revolucionarni prijem, saj priznava v človeku tisto spontano ustvarjalnost, tisto intuitivno in hkrati zavestno iniciativnost, ki je človeku najvišja, takorekoč absolutna izvirnost in ki more z njo najbolj utemeljiti človečnost. Marksizem mora premagati skušnjavo, da ostane v območju nasilja, potem ko se začne

uporabljati silo. Čimprej mora najti takšno obliko nasilja, ki se mora vedno bolj preraščati na poti v svobodnejšo prihodnost.“ ...

Kadar je govora o Kocbeku in njegovi vlogi v revolucijski in porevolucijski dobi, pa o njegovih vrlinah in napakah, si velja priklicati v spomin gornje besede — ali ne?

Pliberk, pozabljeni zločin Zaveznikov

O tem je Christophe Dolbeau napisal v junijski številki mesečnika *Écrits de Paris* obširen članek. Uporabil je izsledke N. Tolstoja in italijanskega časnikarja Antonia Pitamitza pa svoja raziskovanja.

Kmalu po vojski (1947) je Montgomery Belgion napisal, da svetovno javno mnenje ne pozna niti desetine tega, kar so odredile angleška, ameriška, francoska in ruska vlada in njihova vojaška poveljstva.

Od te ugotovitve je preteklo skoro 40 let, pa v glavnem še drži. Občila bruha v ljudi poročila o nacifašističnih grozotah, molče pa o hudodelstvih na nasprotni strani. Že v Nürnbergu se je začela zarota molka, skrivanja, laži. Tako je sodobna zgodovina velikanski, gnusen ponaredek resnice.

O tem daje Dolbeau več primerov, npr. „operacijo Keelhaul“, v kateri so zavezniki s prevaro in silo izročili Stalinu dva milijona sovjetskih državljanov. O strašni usodi teh ruskih, beloruskih, ukrajinskih ljudi je že precej napisanega. Nasprotno pa vlada še zmerom molk o pliberških žrtvah, kajti večina zahodnih držav ima dobre ali celo zelo dobre odnose s komunistično Jugoslavijo. V ta molk so udarila odkritja grofa Tolstoja in A. Pitamitza, tako da je celo BBC moral stvári posvetiti eno ali dve oddaji.

Dolbeau navaja, kako so Angleži z lažjo predali titovcem hrvatske množice („Slovenija je postala grobnica hrvatskega naroda.“ Smrtni marši) in slovenske domobrance. Pisec razlaga: „Trebá je poudariti, da ta genocid ni bil dejanje neodgovornih posameznikov, temveč plod določene politike. Govori se o formalni zapovedi, ki jo je Tito dal naravnost načelniku OZNAe polkovniku Slobodanu Peneziću, prav tako je znana dovršena tehnična organizacija birokratov. Ti so dobro znani: Kosta Nagy, Basta, Dapčević, Lompar, Jakšić, Čorak, Popović, Bakrač, Jovanović idr.; njihove kariere zaradi tega niso prav nič trpele.

Tudi glede Britancev je postaviti vprašanje neposredne odgovornosti. To vprašanje sta že l. 1946 brez večjega uspeha postavila gibraltarski škof Harold Buxton in prof. Douglas Savoury. L. 1975 se je raziskovavcem ponudila priložnost, da preučé nekaj zaupnih dokumentov, zlasti dnevnike britanskih vojnih sil v Avstriji; iz njih skrbnega pregleda, ki se mu je posvetil grof Nikolaj Tolstoj, sledi, da so za izročitev bili dejansko odgovorni general Charles Keightley, Toby Low (lord Aldington), generala Patrick Scott in Murray. Te ugotovitve je potrdila nedavna študija italijanskega zgodovinarja Antonia Pitamitza.

Ako pritegnemo še višjo ravan, se vidi iz nekaterih dokumentov, da so se krogi visokega angleškega poveljstva hoteli znebiti Hrvatov, ki so maja 1945 pomenili političen in strateški problem. Tako je 14. maja general-podpolkovnik sir Brian Robertson, namestnik maršala Alexandra, poslal 8. armiji ukaze, v katerih beremo, „da je treba razorožiti in predati jugoslovanskim četam vse ujetnike, katerim se dokaže jugoslovanska narodnost in so služili v nemški vojski.“ Ta odlok potrjuje 15. maja sporočilo iz glavnega stana v Caserti Belgradu (generalu MacLeanu): „Poveljstvo zavezniških čet v Avstriji opozarja, da je treba čimprej predati Titovim silam ok. 200.000 jugoslovanskih državljanov, navzočih v coni korpusa. Te čete je treba takoj razorožiti, a tako, da se jim ne omeni njihov končni cilj.“

Ker so ti ukazi izzvali zelo ostre ugovore ameriškega predstavnika v Caserti Alexandra Kirka, je malo verjetno, da bi jih angleška vojska sprejela, ne da bi o njih poročala politični avtoriteti, to je ministru-rezidentu „sredozemskega sektorja“ Haroldu Macmillanu; ta je v tej žalostni aferi najbolj odgovoren. L. 1984 so ga vprašali na BBC, pa je izjavil, da se tega več ne spominja. Res je, da je tedaj imel že 90 let...

Trikrat bolj smrtonosen od odmeta atomske bombe na Hirošimo pliberški pokol po vsem videzu še danes ne zanima „velike vesti“ na Zahodu. Samo skromen spomenik, ki so ga na avstrijsko-jugoslovanski meji postavili preživeli, opozarja na mučeništvo tisočev, žrtvovanih na oltarju Jalte.“ (Po NH).

DVE IZ POLJSKE

Divjanje KP proti duhovnikom. Po velikonočni maši je vdrl v stanovanje krakovskega duhovnika Tadeusza Zaleskega, pristaša prepovedane Solidarnosti, zakrinkan mož in ga do nezavesti pretepel. Potem mu je z žarečim cigaretami vžgal v prsi znamenje sindikata Solidarnost — črko V — ter ga pobrizgal s kislino, zaradi katere je duhovnik dobil opekline druge stopnje. Krakovski sicer zadržani nadškof Macharski je izjavil: „Duhovščino in ljudstvo je ta napad močno pretresel in napolnil s skrbjo. Kot da niso bili dovolj boleči dogodki preteklih mesecev.“ Nedvomno slutijo cerkvene oblasti tudi za tem napadom roko varnostne službe.

Druga žrtev policije je bil duhovnik Labuda v mestu Wloszczowa. Prijeli so ga v zvezi s tako imenovano vojsko za razpelo. „Možje reda“ so ga mučili in mu zagrozili, da ga vržejo v Vislo.

Taka dejanja potekajo v ozračju besednih napadov in groženj proti „radikalnim duhovnikom“, simpatizerjem Solidarnosti. To traja že dolge tedne. Gonjo vodita vladni tiskovni referent Jerzy Urban in minister za verstva Lopatka. Urban je že povedal, da oblastem „polagoma pohaja potrpljenje“.

Gnusen porog Katynskim žrtvam. Vlada je čisto na tihem postavila na varšavskem mestnem pokopališču spomenik nad 4000 poljskim častnikom, postreljenim l. 1940 blizu Katyna. Na spomenik so si drznili zapisati: „Žrtve Hitlerjevega fašizma“. Pa so se poleg napisa kmalu pojavili drugi kot: „Laž! Žrtve NKVD“.

Zlatomašnik dr. Filip Žakelj

Dne 21. julija 1985 je dr. Filip Žakelj daroval v slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu svojo zlato mašo t. j. obhajal je petdesetletnico mašniškega posvečenja in nove maše. Kot duhovnik je služboval na raznih krajih v Sloveniji: v Sostrem, v škofovih zavodih v št. Vidu in v ljubljanski stolnici kot stolni vikar. Leta 1945 je šel na begunsko pot v Italijo in od tam v Argentino.

V Argentini je svoje delo posvetil slovenskim bogoslovcem v San Luisu in v Adroguéju. Poleg tega dela je dr. Žakelj imel številna predavanja, duhovne vaje, urejal duhovniško glasilo *Omnes unum* in Baragov vestnik, napisal in izdal vrsto knjig in člankov.

Posebej pa moramo mi protikomunistični borci omeniti veliko delo, ki ga je dr. Žakelj opravil z izdajo knjig o komunistični revoluciji v Sloveniji. Zbral je ogromno dokumentarnega gradiva, ga kritično obdelal, pripravil za tisk in večinoma na lastne stroške objavil v knjigah. Naj navedemo naslove teh knjig, pri katerih so dr. Žaklju pri zbiranju podatkov pomagale razne osebe: „Odprti grobovi“, štirje zvezki (gradivo je zbral Franc Ižanec); „Pravi obraz Osvobodilne fronte“, tri knjige (Miha Marjan Vir); prevod knjige „Komunizem, kot ga jaz poznam“ (Vladimir Kozina); „Revolucija pod Krimom“ (Janez Klemenčič, Ciril Milavec); „Taboriščni arhiv priča“, štiri knjige; „Revolucija v Hotederšici“ (Siena Blažič); „Revolucija okoli Limbarske gore“; več knjig pa je še v pripravi. S temi zgodovinskimi opisi komunistične revolucije, ki so na protikomunistični strani kar preredki, si je zlatomašnik dr. Filip Žakelj postavil lep spomenik. Poleg knjige „Stalinistična revolucija v Sloveniji“, ki jo je nedavno izdal Stane Kos, so knjige dr. Žaklja skoraj edini dokumentarni zgodovinski opisi komunistične revolucije na Slovenskem in ljudskega odpora zoper njo.

Ko zlatomašniku dr. Žaklju iskreno čestitamo k njegovi zlati maši, se mu tudi najlepše zahvaljujemo za njegovo veliko publicistično delo. Dobri Bog naj mu nakloni še mnogo let življenja, da bo izdal tudi tisto gradivo, ki ga še sedaj zbira.

Sm R

**IZRUVATI IZ DOMAČIH TAL
ČLOVEKA SAMEGA PAČ NI TEŽKO,
A DOMOVINE IZ SRCA
IZTRGATI SE MU NE DA!**

John Dos Pasos

V zadnji zbor . . .

V zadnji zbor so nam zatrobile trobente: postrojite spet se borci! Tako je povelje gospoda Poveljnika nad vsemi zbori postrojenih slovenskih domobrancev, ki so se borili za Njega, narod in domovino.

Danes se vam je pridružil vaš soborec, narednik vodnik JOŽE HOČEVAR eden med zadnjimi, ki še manjkajo od petindvajsete čete. Sprejmite ga médsé takega kot je bil: ponosen na svoj stan, zvest svojim idealom, neustrašen v borbi, borec, ki ni nikoli zatajil teh treh neizpodbitnih vzorov, ki so bili in so še za nas vse: Bog, narod in domovina!

Njegova zemeljska pot se je končala 23. maja 1985 v 68. letu starosti. Po hudi in kratki bolezni nas je zapustil ter odšel, da se pridruži svojim soborcem v onstranstvu in tako pomaga nam ostalim voditi borbo za iste ideale še naprej.

Naj vam opišem zadnji razgovor z njim. To je bilo v petek, 17. maja, ko sva prišla z ženo k njemu na obisk. Nisva ga našla v sobi kot po navadi. Na vprašanje, kod se nahaja, so nam odgovorili, da je v poostreni negi. Začudila sva se, saj je bil na tem, da gre domov. Po kratkem razgovoru z odgovornim tistega oddelka, sem dobil dovoljenje, da ga obiščem. Našel sem ga zamišljenega, potrtega. Bog ve, kod so tedaj tavale njegove misli?

Presenetil ga je moj obisk. Ob stisku roke so se orosile oči; ni me pričakoval. „Kaj pa ti v tej sobi“, sem se čudil, „saj so mi rekli, da boš šel že domov.“ — „Samo do ponedeljka bom tukaj ker konec tedna spodaj ni dobre postrežbe, v ponedeljek ali torek pa me odpeljejo domov.“ Zamislil se je in čez čas rekel:

„Se spominjaš, Janez, tistih dni, ko sva prehodila pot skupaj od Velenja do doma?“

„Seveda se spominjam, pa še kako dobro! Ne morem ga pozabiti in mi stopa vedno pred oči tsiti dan, ko sva šla med njivami in po gozdu ter je tako močno in nepretrgoma deževalo. Do kože sva bila premočena in na naju ni bilo niti ene nitke suhe. Se spomniš, kakšna je bila najina napetost, ko sva zaslišala brnenje nekega vozila; počasi sva nadaljevala pot, da vidiva kaj je in kje sva. Gozd je postajal redkejši in videla sva približno 1000 m od naju cesto, po kateri so vozili avtomobili. Šla sva malo nazaj v gozd, da premisliva, kaj nama je storiti. Veš, kaj si mi ti takrat rekel?“

„Kaj ne bi vedel: če bi imel vžigalice, bi zakuril ogenj, da se posušiva.“

„Dež je začental polagoma ponehavati — in ti si mi rekel: jaz imam eno vžigalico, samo mokra je in tudi vse ostalo je tako mokro, da kar teče od mene. Brez besed si začel nabirati dračje in ga pripravljati, da ga zakuriš. Prosil si me za tisto edino vžigalico. Dal sem ti jo in obenem rekel, da se bi moral zgoditi čudež, da boš lahko zakuril z mokro vžigalico mokra drva. Ti si brez besed pokleknil, podrsal ob razmočeno škatlico in čudež se je zgodil. Vžigalica se je prižgala, podtaknil si jo med mokro dračje in tudi to je začelo goreti kot da je prepojeno s smolo in ne z vodo in kako je gorelo, brez dima in tudi sopare ni bilo.

Brez besed sem zdrsnil na kolena tudi jaz in sva se z gorečo molitvijo zahvalila materi Mariji in njenemu Sinu za tako veliko milost, da se lahko posušiva ob tako lepem ognju. Brez skrbi sva nadaljevala pot, suha in okrepečana z božjo milostjo.

Pot nas je vodila do mlina. Zagledala sva žena, ki je hitela zapirat vrata; pozdravila sva jo, ta pa vsa prestrašena ni mogla do besede. Rekel si ji: gospa, ne bojte se, nisva partizana! — Jezus, Marija, je bila prva beseda, ki jo je spregovorila, pa res nista, in tu se je ustavila. — Seveda sta domobranca — moj mož je tudi; hitro naprej — in že je odprla vrata hiše ter brez besed pristavila mleko in vodo za polento. — Pa povej, Janez, če ni bila to božja roka, ki naju je vodila. Saj nas vodi tudi danes; bodi prepričan o tem.“

Med vsem tem pogovorom se mu je obraz razjasnil, bil je vesel, smejal se je tako prisrčno, da sta prišla zdravnika pogledat, kaj se dogaja. Oprostil sem se jima in namenil zapustiti sobo. Zdravnika sta me prosila, naj ostanem pri njem kolikor časa pač hočem. Ostal sem še 45 minut in z močnim stiskom rok sva se poslovila; bil je vesel in navidez poln življenja. Odhajal sem z zadoščanjem v srcu, da se je mogoče zadnjič tako veselo smejal, ker sem vedel, da so mu dnevi šteti. Ne dvomim, da so njegove misli že blodile po onstranstvu; klicala ga je Mati Marija, v katero je imel toliko zaupanja.

Naj počiva v miru, družini in vsem sorodnikom pa božje tolažbe v teh težkih trenutkih.

Janez Brula

ZGODOVINA S PODATKI SAMO
SE PISATI DOBRO NE DA,
VEČ KOT LE-TO
TOLMAČENJE BISTRO VELJA.

† Ignacij Hren,**najstarejši član naše organizacije**

Dne 29. maja 1985 je v 94. letu svoje starosti umrl Ignacij Hren v Euclidu v Združenih državah Amerike. Rojen je bil 27. julija 1891 na Verdu pri Vrhniki. Že kot fant je pridno deloval v mladinskih in prosvetnih organizacijah, zlasti je mnogo igral. Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, je bil poklican k vojakom in moral je odriniti na fronto v Galicijo, kjer je bil težko ranjen v roko. Po končani vojni se je ves posvetil javnemu delu: prosveti in politiki. Bil je gotovo eden najmočnejših političnih delavcev na Notranjskem. Bil je odkritosrčen mož in izvrsten svetovalec. Po nasvete k njemu so se zatekali med drugimi tudi dr. Anton Korošec, ban dr. Natlačen, tudi dr. Miha Krek in Miloš Stare. V najlepših odnošajih je bil tudi z generalom Leonom Rupnikom, katerega je pogosto obiskal v Ljubljani; pa tudi general Rupnik je prišel na njegov dom.

Že pred drugo svetovno vojno je dobro spoznal namene in taktiko komunistov. Bil je njihov neizprosni nasprotnik. Ker ni komunistom uspelo, da bi ga umorili, so se spravili nad njegove brate. Ubili so mu že doma štiri brate in pozneje še sina, ki je bil vrnjen iz Vetrinja. V maju 1945 je odšel s svojo ženo go. Jelico rojeno Marolt in s petimi hčerkami na begunsko pot v Italijo, od tam pa v ZDA, kjer se je takoj po prihodu posvetil delu pri raznih slovenskih organizacijah. Bil je eden izmed vodilnih delavcev v SLS. Bil je tudi eden izmed prvih članov Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Clevelandu in reden naročnik Vestnika. Bil je tudi odbornik Baragovega doma in član še drugih slovenskih društev.

Vsemogočni naj nakloni pokojniku večni mir in pokoj!

† Herman Zupan st.

V soboto 1. junija smo ga spremili na zadnji poti na pokopališče v San Justu in ga položili k počitku v družinsko grobnico.

V 85. letu starosti, potem ko je vse svoje življenje posvečal delu za družino, za bližnjega, zlasti za potrebnega in za skupnost, je 30. maja vzel slovo od svojih dragih; od žene, hčerke, sina, številnih sorodnikov in prijateljev.

Vestnik pač ne more mimo njegove smrti, ne da bi mu posvetil vsaj skromen memento v zahvalo in za zgled.

Ob njegovem slovesu v bežnem pregledu njegovega življenjskega dela stopa pred nas rajni g. Zupan kot vzor, ki bi ga morali v mnogočem posnemati.

Bil je VEREN. Vera in vdanost v božjo voljo sta mu bili vse življenje zvezdi vodnici tudi v najtežjih preskušnjah.

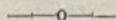
Bil je ZAVEDEN SLOVENEK. Ljubil je vse, kar je bilo slovenskega, podpiral vse, kar je pomagalo rasti slovenstva. Le par stvari iz našega zdomstva omenimo: njegovo navdušenje za delo v skupnosti (bil je dolga leta socijalni referent našega osrednjega društva), odločilno je pomagal pri gradnji Slomškovega doma (ki ga je v priznanje za to njegovo delo imenoval za častnega člana), z vsem navdušenjem in veseljem je podpiral naše slovenske šole, zanimal se je in podpiral vse, kar je bilo našega.

A kar nas borce zlasti zanima, je njegova ideološka usmerjenost in trdnost. Bil je ODLOČNO NAŠ. Šaj mu obe preje omenjeni vrednosti, ki sta ga odlikovali, nista dopuščali druge poti. Kot veren Slovenec je moral v medvojni komunistični revoluciji doma ubrati edino pot, ki je vodila v naš protikomunistični tabor.

Ta pot je vodila tudi njegovega sina Aleksandra v naše vrste, da je postal žrtev izdajalskih „zaveznikov“ in kot vrnjenec doživel smrt v vrsti dvanajst tisočev, ki se jih letos še prav posebno spominjamo.

Ta pot mu je v času najbolj hude borbe med obema taboroma narekovala, da je v oktobru 1944. v samozaložbi v tiskarni Hrovatin v Ljubljani tiskal lično zbirko 123 narodnih pesmi z ilustracijami Marjana Tršarja in Janeza Garbajsa, kateri je dodal na koncu še vrsto vojaških pesmi, med katerimi najdemo tudi najbolj znane domobranske Oče, mati..., Legijonari, domobranci... in Mi slovenski smo vojaki.

In končno ga je ta ista pot privedla v zdomstvo, kjer je toliko dobrega storil za skupnost. Kot zaveden narodnjak je bil seveda zvest in reden naročnik in podpornik vsega našega zdomskega tiska, med njim tudi našega Vestnika. In tudi kot takega se ga ob smrti spominjamo z zahvalo in priprošnjo Vsemogočnemu, naj mu bogato poplača vse njegovo dobro delo.

S hvaležnostjo se moramo spomniti tudi naslednjih naših rojakov in rojakinj, ki so umrli v preteklih mesecih:

ALOJZIJ HORVAT je umrl maja 1985. Bil je zaveden Slovenec in aktiven javen delavec in več let predsednik Društva Slovencev v Buenos Airesu. Bil je član tudi drugih slovenskih društev v Argentini. Vse do svoje smrti je bil redni naročnik „Vestnika“.

JANEZ HRIBAR je umrl 23. maja 1985, v 68. letu svoje starosti. Med drugo svetovno vojno in komunistično revolucijo je bil eden izmed prvih protikomunističnih borcev v Vaških stražah v Veliki Slivici in na Gori pri Sodražici, pozneje v Slovenskem Domobranstvu. Iz Vetrinja je bil vrnjen, pa si je pred streliščem rešil življenje. Odšel je v Italijo in od tam v Argentino.

JANEZ OZIMEK je umrl 8. junija 1985. Rojen je bil 2. maja 1922.

Med revolucijo je bil v udarnem domobranskem bataljonu. Iz Vetrinja je bil vrnjen skupaj z ostalimi domobranci in odpeljan v Teharje. Na morišču ga krogla ni zadela in je padel v jamo, iz katere se je rešil in s težko muko prišel do svojega doma, kjer se je več mesecev skrival, nato pa odšel v Italijo in od tam v Argentino.

GA. JUSTINA PAHOR ROJ. JERMAN je v 95. letu svoje starosti umrla dne 12. junija 1985. Bila je globoko verna in narodno zavedna žena. Sin Jože je bil domobranec, vrnjen iz Vetrinja in ubit v Teharjah. Pokojna je preko koroških taborišč odšla v Argentino, kjer je po smrti svojega moža živela skupaj s svojo hčerko Majdo poročeno Knap.

ŽUPNIK JULIJ SLAPŠAK je dne 2. julija 1985 umrl v Združenih državah Amerike. Rojen je bil leta 1901 in je še kot mlad duhovnik odšel v Ameriko duhovno oskrbovat rojake. Bil je velik prijatelj škofa dr. Gregorija Rožmana, je zanj skrbel in ga spremljal na njegovih potih; bil je z njim tudi v Argentini.

Vsem tem naj pravični in dobri Bog podeli večni mir in pokoj.

Pisma uredništvu

Od Vestnikovega bravca, ki živi v matični Sloveniji, nam je prišlo v roke pismo, ki je prebilo sicer ostro in splošno cenzuro, s katero ljudske demokracije „ščitijo“ svoje „prvorazredne“ državljane, in ga seveda v odlomkih objavljamo.

Obenem se zahvalimo našemu bravcu v Kanadi, ki nam ga je zaupno odstopil s pripombo, da ga pošilja „v informacijo in na voljo listu, ki ga visoko ceni(m)“. (Ured.)

— — — — —

„...zato mož v službi ne pride do višjih mest, ki so popolnoma politična. Po eni strani ga partijski zavidajo, ker mu ni treba biti v stalnem prerivanju, ki ga imajo oni med seboj. V partiji je namreč vedno več struj, tako da noben generalni direktor ne ve, koliko časa bo vzdržal na svojem mestu in kdaj ga bo druga struja odžagala. Vsi ti so zaradi tega zelo nervozni in v stalni napetosti.

— — — — —

...zagotovo pa so dodali njegovemu „dosjeju“, ki ga ima vsak Jugoslovan v računalniku pod matično številko (kot npr. 1521836507420), še en „greh“ na kupu grehov, ki jih že ima pri njih. Naše ime je pri njih zapisano kot strašilna pištola, kar trdo občuti vsa naša družina. Mi ne moremo kljub strokovni izobrazbi računati na višja, kaj šele najvišja me-

sta v službah, pa tudi ne na takšna, kjer bi imeli ljudi pod seboj. Je pa res, da imamo „nezgrajeni“ vsak dan večji vpliv na ljudi, katerega se grozno bojijo. Pri nas prihaja do nezadovoljstva seveda tudi zaradi težkih gospodarskih razmer. Včasih je mož zaslužil sam več, kot pa sedaj oba skupaj. Pogosto prihaja do „prekinitve dela“ (štrajka oz. stavke, kot ste menda rekli včasih javno, zdaj pa tako pri nas samo še privatno), katere oblast vneta prikriva. Letošnja inflacija znaša najmanj 80%. Jasno gre vse to na račun našega življenjskega staleža. Stalno se veča tudi število policajev, tudi tajnih. Imamo na vsako peto osebo po enega „špicla“ kakor se temu pri nas reče.

Vendar... kljub temu ostajamo optimisti. Oblastniki se menjajo, spletke so danes hujše kot včeraj, jutri se bodo še povečale. Bodri nas nekaj drugega: kljub 40-letni propagandi in življenju v komunističnem raju postaja vera spet nekaj sodobnega. Če hodiš v cerkev, nisi zaostal, temveč se otroci, ki niso nikdar stopili v cerkev, zanimajo za vero. Cerkve so ob nedeljah nabito polne, kar ni videti niti v Italiji, niti v Španiji kot vedo povedati mnogoteri, ki so bili tamkaj. Iz preganjane vere raste doživeta vera. V naši cerkvi ne moreš pričakovati nobene koristi, kvečjemu težave v službi, šoli itd. In vendar, ko zazvoní v K. ali M. ali pa v R. — samo da zazvonijo k praznovanju Božiča, Velike noči, sv. birme ali prvega sv. obhajila — je polna cesta ljudi, avtomobilov, ki so namenjeni v cerkev. Naši škofje so lahko v srcu veseli, ko začutijo in doživijo še vedno globoko vero slovenskega naroda. Nikoli v zgodovini se verjetno še ni gradilo toliko cerkva v Sloveniji. Gradijo in obnavljajo se župnišča, veroučne učilnice in kapele, a za vse to je bilo treba zbrati milijarde, ki so radevolje prišle iz ljudskih rok. Ali ni to prijeten občutek! Kar najbolj boli komuniste, je to! 40 let njihove „maše“, ko vsako nedeljo ob devetih na radiu zadoni pesem „Hej tovariši“ in ponavljajo lajno o borbah in uspehih med NOB, ljudje ne verjamejo več tem tra-la-la. — Člani KP rapidno padajo; velik jih je samo zaradi korita včlanjenih. To sami dobro vedo: ato tudi veliko izstopov ravno po vstopu v penzijo. Med ljudmi je prevladala pro-zahodna miselnost. Javno kroži polno dovtipov proti ruski državi. Ali ni to božje delo in sad pobitih domobrancev? To je poudaril v svoji pridigi tudi govornik pri novi maši v K...u, ko je dejal: „Moramo vedeti, da je tista fara med prvimi v Sloveniji po številu duhovnikov, novih mašah in semeniščnikih in to zato, ker sta ob koncu vojne padla iz fare dva bogoslovca.“ V cerkev hodijo tudi bivši borci v NOB, ker so razočarani nad obljubami sivih „eminenc“. Mislim, da smo lahko ponosni na svoj narod, kot je papež ponosen na svojega. Ali ni lažje nam, ki nas ne preganja senca krivde (krvavih rok) kot njim, katerim se seseda celotno hudičevo delo štiridesetih let? Mladina, predvsem njihova, zahteva od njih pojasnila in resnico. V časopisih je bila cela kampanja o stvareh okoli leta 45, pokolu domobrancev, dachauskih procesih. Sedaj so jo uspeli omiliti, vendar sod je eksplodiral. Vre kar naprej. Mladine ne morejo več vleči za nos. To so stvari, ki jim spodnašajo tla pod nogami. Tudi to je božje de-

lo. Mi z vedrostjo gledamo v bodočnost. Naši duhovniki, kot na primer pater (I. I.), žanjejo med mladimi velike uspehe... Družine, ki imajo svoje v povojni ideološki emigraciji, se čutijo počaščene, čeprav so morale prav zaradi tega veliko hudega prestatii...“

15. julija 1985

Dragi prijatelji,

Prebiram zadnjo številko Vestnika, ki me je pred nekaj dnevi dosegel in zadevam v njem dve vrsti gradiva, ki nekako zaide med platnice: po eni strani dokumentirano gradivo, kot je seznam oficirjev; po drugi pa zgodbe, ki z zgodovinsko resničnostjo nimajo nobenega opravka.

Zgodba o domobranski borbi za goriški grad nima nikake zgodovinske osnove; to bodo vedeli vsi tisti, s katerimi smo se preko Gorice umikali v Furlanijo. V vsem času prehoda skozi Gorico je padlo nekaj strellov, a to je bilo na južnem robu Gorice na poti do mostu preko Soče. Ker sem bil med prvimi Slovenci, ki so prešli Sočo, sem doživeljal prebitje skozi mesto. Pred časom je prijatelj Škrbec pisal o umiku iz Ajdovščine povsem pravilno, Pisanje, kot je izšlo v tej zadnji številki, ni nikomur v korist.

Če bi kdo hotej kaj več vedeti o tej zgodovini, naj me vpraša. Menda bo kdo vedel, da v Delu izhajajo spominski zapiski o zadnjih dneh in so v glavnem zanesljivi.

S prijateljskimi pozdravi,

Jože Velikonja

...VESTNIK je zelo dober in izredno požrtvovalni in pametni so njegovi sodelavci. Hvala!

16. julija 1985

A. G., Chicago

Uredniku VESTNIKA, Buenos Aires ali g. Tonetu Brulcu, ki je napisal v Vestniku, Apr.-junij 1985 št., na strani 166: DA JIH REŠIMO POZABE.

— Nekaj popravkov:

1. Franc Pirkovič — Čort, NI bil sin kmeta v Vrhpoljah pri št. Jerneju. Franc Pirkovič in brat Ivo sta sinova ključavničarja iz vasi št. Jernej. — Res je bila v Vrhpoljah družina Pirkovič, a morda v nikakem sorodstvu z družino Pirkovič v št. Jerneju. V Pirkovičevi družini v Vrhpoljah je bil doma župnik PIRKOVIČ, ki je bil kaplan v Ribnici, župnik v Osilnici pri Kolpi; umrl pred zadnjo svetovno vojno.
2. Franc Pirkovič je študiral v gimnaziji v Novem mestu; več ve o njegovem življenju, delu — članstvu pri dijaški Marijini Družbi g. Jože Guš-

tin, ki živi kot župnik nekje v Buenos Airesu. Franc Pirkovič je kasneje študiral tehniko na ljubljanski univerzi.

3. IVO Pirkovič je študiral tudi na novomeški gimnaziji; pozneje na univerzi v Ljubljani. Je zelo talentiran, kljub dolgoletni hudi bolezni neugnano delaven za zmago komunističnih načel; ideolog OF v št. Jerneju... Zadnjo knjigo, ki jo je spisal — vsaj v kolikor jaz vem — je knjiga: SVOBODNA REPUBLIKA pod Gorjanci, 1982 izšla v Ljubljani: opis partizanstva v letu 1942. Morda g. Brulc misli na to knjigo, ko govori o knjigi „Bilo je pod Gorjanci“... Kolikor jaz vem, je knjiga Svobodna Republika izšla le 1982. Mislim, da v Sloveniji ne berejo prav mnogo takih knjig...
4. IVO Pirkovič je še živ; vsaj zadnje mesece nimam sporočil, da je umrl; bi mi sporočili, ako bi res umrl.

Ivotu in Francu Pirkovič, živita v Ljubljani, sem poslal spis o umoru kaplana Vinkota Kastelica in treh fantov... Seveda nihče ne odpiše. Saj nihče tega ne pričakuje.

Bog z Vami,
13. julija 1985

Jože Cvelbar,
iz št. Jerneja

UREDNIKOVA BESEDA:

Žal nam je začrtani obseg pričujoče številke (na osemindesetih straneh) onemogočil objavo daljših odličnih in tehtnih prispevkov, ki smo jih morali preložiti na oktober-november-decembrski izid:

- 1) Razprava izpod peresa g. B. Finka o „VZAJEMNOSTI“.
- 2) Opombe h knjigi škof Rožman, v nadaljevanju, katerih vesten avtor je g. Ludovik Ceglar.
- 3) Gospoda Ernesta Hirscheggerja pričevanje ter kritične opombe in pojasnila k „Groznemu opominu“ pokojnega dr. Godničarja objavljenem v Taboru št. 7/8-85.
- 4) Drugi del dokumentov iz Bitenčeve zapuščine, ki jih je uredil in komentiral prof. Janez Grum.
- 5) Zadržano je bilo tudi priobčenje obširne razprave o „Slovenskem bloku“ pred zadnjo revolucijo.
- 6) G. Rudija Brasa razmišljanje o možnosti ali primernosti raznovrstnih pobud za „narodno spravo“.
- 7) ter še kaj.

Medtem ko obžalujemo, da nam zaradi skromnih sredstev ni mogoče razširiti obsega našega VESTNIKA, prosimo svoje zgoraj imenovane sodelavce za razumevanje, bravec pa že zdaj opozarjamo na napovedano naslednjo in zadnjo številko v letošnjem letu. Vse to, seveda, če Bog da.

Obenem prosimo druge stalne sodelavce za hitro pošiljko dobrodošlih tradicionalnih prispevkov, kar nam naj omogoči izid le-te za prve dni decembra.

Ured.

K PROSLAVAM KONCA VOJSKE

Avstrijska revija Neue Ordnung je v letošnji 3. številki na naslovni strani prinesla črno obrobljeno oznanilo, ki z velikimi črkami pove tole (oznanilo je ponatisnjeno iz nemške revije Spiegel, katerega urednik je Rudolf Augstein):

JALTA — 8. maja 1945

Evropa nima nobenega vzroka za proslavljanje

V postdamskem posvetu je bilo pošastno dejstvo, da so na njem sklenili sodišče za vojne zločince zmagovavci, kateri bi po merilih kasnejšega nürnberškega procesa vsi morali biti obešeni. Stalin najmanj zaradi Katyna, če ne nasploh; Truman zaradi nepotrebnega bombardiranja mesta Nagasaki, če že ne zaradi Hirošime, in Churchill vsaj zaradi bombardiranja Dresdena tedaj, ko je bila Nemčija že na tleh. Vsi trije so sklenili blazno velikansko preseljevanje ljudstev, vedoč, kako hudodelsko se izvaja. V primerjavi s pooblaščenecem za delovno silo Saucklom, ki je moral Hitlerju zganjati delavce, bi morali vsi trije vseti. Zakaj ti trije so ne le odredili, temveč so se tudi zavedali, kaj odreja, česar se o bedaku ne more brezpogojno reči. Tudi v primerjavi z maršalom Jodlom bi bila njihova usoda vrv.

(Skozi črke rahlo odsevata Roosevelt in Stalin pred kupi denarja, kar razlaga napis: Roosevelt in Stalin sta napravila z delitvijo sveta kupčijo.)

Med tistimi, ki jim je Jalta odprla pot med zmagovavce, je bil Tito — po moči in oblasti pritlikavec v primerjavi s „treimi velikimi“, po hudodelstvih pa dorasel Stalinu.

DAROVALI SO:

Od 1. 3. 1985 do 15. 4. 1985		V spomin na pok. Pavleta Ranta:	
ZA ZAVETIŠČE:		Škulj Edi	1.500
	§a	V spomin na pok. dr. M. Zajca:	
Rev. Malenšek Janez	1.500	Tičar Beno	1.000
Mustar Stane	1.880	Loh Maks - Anica	1.000
N. N., Munro	880	Krenner Julija	1.000
Dimnik Dušan	5.000	V spomin na pok. starše:	
Rev. Cukjati Franc — cerkv.		Šurman - družina	1.000
nabirka pri sv. maši v Zave-		V spomin na pok. Mihaelo Medved:	
tišču 31. 3. 1985	5.875	Inž. Matičič - družina	1.000
Čisti dobiček pri kosilu v		(v dol.)	
Zavetišču 31. 3. 1985	327.505	Jakše Janez - Kanada	40
		Martičič Ferdo	20

Cena te številke na 88 straneh je za Argentino 1.- avstrala (nove argentinske valute). Letna naročnina za inozemstvo je 12 USA dol, za navadno in 15 USA dol. za letalsko pošto ali pa cena v drugi odgovarjajoči valuti.

Correo
Argentino
Suc. 7

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5811

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 691

Propiedad Intelectual
N° 282.486 - 18. 9. 1984
R. Falcón 4158,
1407, Bs. As.